

Veiledning til forskrift om brannforebyggende tiltak og tilsyn

Veiledning til forskrift om brannforebyggende tiltak og tilsyn

05.05.10 - endringer er inntatt på side 16 og 17
under "Kategori a"

Innhold

Innledning	7
Forkortelser	9
Forskrift om brannforebyggende tiltak og tilsyn	10
Kap. 1 Innledende bestemmelser	11
§ 1 – 1 Formål	11
§ 1 – 2 Saklig virkeområde	11
§ 1 – 3 Definisjoner	12
Andre definisjoner	13
Særskilte brannobjekter	16
Kap. 2 Generelle krav til eier og virksomhet/bruker av brannobjekter	19
§ 2 – 1 Generelle krav til eier	19
Bygningers tekniske utforming og utstyr	19
Risikoanalyse/dokumentasjon av teknisk utførelse	20
Dokumentasjonens innhold	21
Retting av branntekniske avvik	21
Samordning med virksomhet/bruker	22
Andre risikoforhold	22
Generelle krav	24
§ 2 – 2 Generelle krav til virksomhet/bruker	25
Innledning	25
HMS-rutiner – virksomhet/bruker	25
Dokumentasjonens innhold	26
Hvem omfattes av virksomhetsbegrepet	26
§ 2 – 3 Rømning av personer	27
Dokumentasjon ved analyse av rømningstid	27
Endring av persontall bestående byggverk	29
Rømning fra bolig	29
Detaljer som påvirker rømningstiden	29
§ 2 – 4 Ettersyn og vedlikehold av installasjoner, utstyr, bygningsdeler, fyringsanlegg mv.	31
Kontroll, ettersyn og vedlikehold	32
Kontroll	32
Ettersyn	33
Vedlikehold	33
Detaljer	33
Ildsted	35
§ 2 – 5 Røykvarsler og manuelt slukkeutstyr i bolig	35
Røykvarsler	36
Manuelt slukkeutstyr	37
§ 2 – 6 Atkomst for feiing	38
Kap. 3 Krav til organisatoriske tiltak i særskilte brannobjekter	41
§ 3 – 1 Dokumentasjon av sikkerhet	41
§ 3 – 2 Brannvernleder	42
Organisering	42
Kvalifikasjoner	42
§ 3 – 3 Opplæring og brannøvelser	43
Brannvernopplæring	43
Brannøvelser	43
Dokumentasjon av opplæring og øvelser	44
Øvelseshyppighet	44
Beredskapsplan	44
§ 3 – 4 Instruksjer og planer mv.	45

§ 3 – 5 Vakt eller annen overvåkning	45
§ 3 – 6 Unormal eller sterkt varierende risiko	47
Plikt til ekstra sikringstiltak	47
Plikt til å gjennomføre særskilte tiltak når passiv/aktiv brannsikring er ute av drift	47
Annen unormal risiko	48
Kap. 4 Krav til tekniske tiltak i særskilte brannobjekter	49
§ 4 – 1 Person sikkerhet	49
§ 4 – 2 Materiell sikkerhet	50
§ 4 – 3 Slokkevann	50
Kap. 5 Kommunens brannforebyggende oppgaver	51
§ 5 – 1 Samarbeid	51
Samarbeid sentralt	51
Samarbeid lokalt. Avvik etter tilsyn	51
Samarbeid lokalt. Nye byggesaker	53
Samarbeid lokalt med andre	54
§ 5 – 2 Planer, rapportering m.m	54
§ 5 – 3 Motivasjons- og informasjonstiltak	55
§ 5 – 4 Vannforsyning	56
Brannvesenets behov for slokkevann	56
Tankbil	57
Vannforsyning til sprinkleranlegg	57
Kommunens driftsansvar	57
§ 5 – 5 Atkomst for brannvesenet	58
Brannvesenets atkomst til og i byggverk	58
Dører	58
Rømning av personer via brannvesenets høydemateriell	59
Kap. 6 Tilsyn	61
§ 6 – 1 Varsel om tilsyn	61
Innledning	61
Forberedelse	61
Varslet tilsyn	61
Uanmeldt tilsyn	62
§ 6 – 2 Gjennomføring av tilsyn og saksbehandling	62
Tilsyn i særskilte brannobjekt	62
Forbedringsområder	63
Oppsummering	63
Oppfølging	63
Tilsyn i andre brannobjekter	63
Alternative tilsynsformer	64
§ 6 – 3 Hyppighet	66
Alternative tilsynsformer	66
Kap. 7 Feiing og tilsyn med fyringsanlegg	67
§ 7 – 1 Varsel om feiing og tilsyn	67
Varsel	67
Utsettelse	67
Underretning	67
§ 7 – 2 Gjennomføring av feiing og tilsyn	68
Utførelse av feiing og tilsyn	68
Kompetanse hos feier	69
Avvik eller anmerkninger	69
Vurdering av fyringsanlegget	69
§ 7 – 3 Hyppighet	69
Gjennomføring av feiing og tilsyn	69
Kontroll etter brann	70

§ 7 – 4	Kontraktsutført feiing og tilsyn og egen feiing	71
	Kontraktens innhold	71
	Utstyr og personell	71
	Nødvendig kompetanse	71
	Dokumentasjon	71
§ 7 – 5	Gebyr	72
	Generelt	72
	Selvkostprinsipp	72
	Saksbehandling	72
	Engangsgebyr	73
	Gebyr ved ikke utført feiing	73
	Gebyrfritak	73
	Innkrevingsordninger	73
	Innkrevning av gebyr	74
	Tvangsinndrivning	74
Kap. 8	Andre brannforebyggende plikter	75
§ 8 – 1	Arbeid som medfører risiko for brann	75
§ 8 – 2	Bruk av ild utendørs	76
	Plikter og forbud ved bruk av ild utendørs	76
§ 8 – 3	Brannfarlig avfall	77
	Behandling av aske, sot og annet brannfarlig avfall	77
§ 8 – 4	Oppbevaring av giftige og etsende varer, komprimerte gasser mv.	77
	Oppbevaring av giftige og etsende varer, komprimerte gasser mv.	77
§ 8 – 5	Andre forebyggende plikter	77
Kap 9	Omsetning og bruk av visse typer brannvernutstyr og apparater	79
§ 9 – 1	Håndslukker og røykvarsler	79
	Håndslukkere	79
	Røykvarslere	80
§ 9 – 2	Flyttbare apparater til oppvarming	81
Kap 10.	Avsluttende bestemmelser	83
§ 10 – 1	Tilsynsmyndighet	83
§ 10 – 2	Klage	83
§ 10 – 3	Reaksjonsmidler	83
	Pålegg	83
	Sanksjonsmidler	84
§ 10 – 4	Fravik	84
	Fravik fra tekniske krav	84
	Organisatoriske forhold	84
§ 10 – 5	Ikraftttredelse, overgangsbestemmelser mv.	85
Vedlegg 1.	Risikoanalyse og handlingsplan	87
	Eksempel	87
	Risikoforståelse i driftsfase:	87
	Lag en risikoanalyse:	87
	Skjema for risikoanalyse	88
	Handlingsplan:	89
	Eksempel på skjema for handlingsplan	89
	Å følge opp	89
Vedlegg 2.	Forslag til lokal forskrift	91

Innledning

I sammenheng med at Lov av 14. juni 2002 nr. 20 om vern mot brann, eksplosjon og ulykker med farlig stoff og om brannvesenets redningsoppgaver (Brann- og eksplosjonsvernloven) ble fastsatt med ikraft-tredelse fra 01.07.02, ble forskrift om brannforebyggende tiltak og tilsyn (forebyggendeforskriften) tilpasset den nye loven, og gjort gjeldende fra samme dato.

Forskriften er bygget opp omkring den tidligere forskrift om brannforebyggende tiltak og brannsyn (FOBTOB). Relevante bestemmelser fra forskrift om feiing og tilsyn med fyringsanlegg av 15. januar 1998 og Midlertidig forskrift om brannvern mv. av 15. desember 1987 nr. 960 er innarbeidet og forenklet. For å samsvare med begrepsbruken i ny lov samt annet regelverk, erstattes begrepet brannsyn med tilsyn.

Ny forskrift om brannforebyggende tiltak og tilsyn erstatter:

- forskrift av 5. juli 1990 nr. 546 om brannforebyggende tiltak og brannsyn (FOBTOB) med veiledning
- midlertidig forskrift av 15. desember 1987 nr. 960 om brannvern mv
- forskrift av 15. januar 1998 nr. 33 om feiing og tilsyn med fyringsanlegg med veiledning

Den nye forebyggendeforskriften er mer funksjonsrettet enn den forrige, selv om materielle krav ikke er endret.

Veiledningen er utarbeidet av Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) til bruk for eiere/forvaltere og virksomhet/brukere av særskilte brannobjekter, boliger og andre brannobjekter, profesjonelle aktører og de kommunale tilsynsmyndighetene.

Forskriftstekst er satt i rammer som tydelig skiller seg fra tekstene forøvrig. Veiledningsteksten under rammene angir hvordan forskriftens bestemmelser kan oppfylles.

Forskriften regulerer alminnelige plikter til å forebygge brann og eksplosjon. Den stiller brannforebyggende minstekrav til enhver eier og virksomhet/bruker av brannobjekter, og spesielle krav til tekniske og organisatoriske tiltak i særskilte brannobjekter. Forskriften regulerer videre kommunens brannforebyggende oppgaver, herunder tilsyn samt feiing og tilsyn med fyringsanlegg. Forskriften stiller også krav i forhold til omsetning og bruk av visse typer brannvernutstyr og apparater.

Den største endringen i forskrift med veiledning er samordning i forhold til tekniske krav gitt i eller i medhold av plan- og bygningsloven, hva som etter avvik kreves tilbakeført til byggesak, samordning med internkontrollforskriften i forhold til krav for virksomhet/bruker av brannobjekter og at myndighetstilsyn er mer tilpasset "Styrende dokumenter for tilsyn", som er utarbeidet av HMS-tilsynsetatene, (se: www.hmsetatene.no).

Det er også satt fokus på bruk av risikoanalyser i forbindelse med forebyggende brannverntiltak.

Veiledningen har i likhet med REN veiledning til teknisk forskrift til plan- og bygningsloven færre løsningsforslag enn tidligere. Ved riktig bruk av "utprøvde og anerkjente løsninger (preaksepterte løsninger)", for eksempel bruk av standarder, byggdetaljer fra Byggforsk, produktdokumentasjon hos leverandører, annen faglitteratur osv., vil man kunne oppfylle myndighetenes krav.

Veiledningen anbefaler enkelte steder bruk av navngitte standarder, f.eks. NS 3910 for vedlikehold av håndslukkere, for å oppfylle forskriftskrav. Velges eventuelt andre løsninger, må disse være tilsvarende eller bedre og analysert/dokumentert av kompetent organ/person. For byggtekniske analyse- eller blandingsløsninger vises det til plan- og bygningslovgivningen.

Veiledningen gir ikke bindende regler og kan derfor ikke brukes som hjemmel for pålegg ved tilsyn. Tekst fra denne veiledningen og veiledninger til forskrifter under plan- og bygningslovgivningen kan eventuelt benyttes som begrunnelse ved pålegg hjemlet i brann- og eksplosjonsvernloven og denne forskrift.

De modale hjelpeverb i denne veiledningen er normalt brukt slik:

- skal: angir krav i relasjon til forskriften
- bør: er en anbefaling
- må: angir en følge/konsekvens av noe
- vil: angir en hypotese
- kan: angir valgfrihet

Forkortelser

I veiledningen er det gjentatte steder brukt forkortelser/begreper. De mest brukte er:

<i>Sentral tilsynsmyndighet:</i>	<i>Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap</i>
<i>DSB:</i>	<i>Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap</i>
<i>DBE:</i>	<i>Direktoratet for brann- og elsikkerhet, i perioden fra 01.01.02 frem til 01.09.03, da DSB ble opprettet.</i>
<i>PE:</i>	<i>Produkt- og Elektrisitetstilsynet frem til 01.01.02 da DBE ble opprettet.</i>
<i>Brann- og eksplosjonsvernloven:</i>	<i>Lov av 14. juni 2002 nr. 20 om vern mot brann, eksplosjon og ulykker med farlig stoff og om brannvesenets redningsoppgaver</i>
<i>Loven:</i>	<i>Brann- og eksplosjonsvernloven</i>
<i>Forebyggendeforskriften:</i>	<i>Forskrift av 26. juni 2002 nr. 847 om brannforebyggende tiltak og tilsyn</i>
<i>Forskriften:</i>	<i>Forebyggendeforskriften</i>
<i>Se under § n-n:</i>	<i>Henviser til veiledningsteksten under en angitt forskriftsparagraf.</i>
<i>Tilsynet:</i>	<i>Eller tilsynsmyndigheten. Viser de fleste steder til tilsynet som utføres av personell i brannvesenets forebyggende avdeling</i>
<i>Dimensjoneringsforskriften:</i>	<i>Forskrift av 26. juni 2002 nr. 729 om organisering og dimensjonering av brannvesen</i>
<i>ROS analyse</i>	<i>Risiko- og sårbarhetsanalyse</i>
<i>Internkontrollforskriften:</i>	<i>Forskrift av 6. desember 1996 nr. 1127 om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter</i>
<i>BE:</i>	<i>Statens bygningstekniske etat</i>
<i>Plan- og bygningsloven:</i>	<i>Plan- og bygningslov av 14. juni 1985 nr. 77</i>
<i>TEK:</i>	<i>Forskrift om krav til byggverk og produkter til byggverk av 22. januar 1997 nr. 33. Tekniske forskrifter til plan- og bygningsloven av 14. juni 1985 nr. 77</i>
<i>REN:</i>	<i>REN veiledning til teknisk forskrift til plan- og bygningsloven 1997, utgave 3, april 2003</i>
<i>SAK:</i>	<i>Forskrift til plan- og bygningsloven om saksbehandling og kontroll av 24. juni 2003 nr. 749</i>
<i>Veiledning til SAK:</i>	<i>Veiledning til forskrift til plan- og bygningsloven om saksbehandling og kontroll i byggesaker av 24. juni 2003 nr. 749</i>
<i>GOF:</i>	<i>Forskrift til plan- og bygningsloven om godkjenning av foretak for ansvarsrett av 22. januar 1997 nr. 35</i>
<i>FNH:</i>	<i>Finansnæringens Hovedorganisasjon</i>
<i>FG:</i>	<i>Forsikringsselskapenes Godkjennelsesnevnd</i>
<i>Kulturminneloven:</i>	<i>Lov om kulturminner av 09.06.78 nr. 50</i>

Forskrift om brannforebyggende tiltak og tilsyn

Fastsatt av Direktoratet for brann- og elsikkerhet 26. juni 2002 med hjemmel i lov av 14. juni 2002 nr. 20 om vern mot brann, eksplosjon og ulykker med farlig stoff og om brannvesenets redningsoppgaver (brann- og eksplosjonsvernloven) §§ 5, 6, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 26 og 43 bokstav b, jf. delegeringsvedtak av 26. juni 2002 nr. 728. Endret 22. august 2002 nr. 931, 6 november 2003 nr. 1317.

Kap. 1 Innledende bestemmelser

§ 1 – 1 Formål

Forskriften skal verne liv, helse, miljø og materielle verdier gjennom krav til forebyggende tiltak mot brann og eksplosjon.

Forskriften skal bidra til en kontinuerlig utvikling i det holdningsskapende brannsikkerhetsarbeidet, som ivaretar lovens intensjon om vern av kjerneverdiene liv, helse, miljø og materielle verdier.

§ 1 – 2 Saklig virkeområde

Forskriften regulerer de alminnelige plikter til å forebygge brann og eksplosjon, herunder gjennomføring av brannforebyggende tiltak i ethvert brannobjekt i bruk, og kommunens brannforebyggende oppgaver.

Forskriften regulerer også nærmere bestemt brannvernutstyr og apparater.

Alminnelige plikter

Loven pålegger en alminnelig aktsomhetsplikt om å forebygge brann, eksplosjon og andre ulykker samt plikt til å underrette og varsle ved ulykker, og etter evne assistere og redusere skadevirkninger ved ulykke. Denne forskriften regulerer alminnelige forebyggende plikter spesielt gjennom kapittel 8.

Eiers plikter

Eier av ethvert brannobjekt skal forebygge brann eller følgene av brann etter de lover og forskrifter som er relevante. Lover og regler som spesielt kommer til anvendelse er:

- Tidligere og någjeldende plan- og bygningslov med forskrifter. En bygning skal være bygget, utsyrt og vedlikeholdt i hht. det lov- og regelverket som gjaldt på tidspunktet for oppførelsen. For byggeforskriftene (BF) vil dette være BF 28, BF 49, BF 69, BF 85, BF 87, og TEK (funksjonsregler med frihet til valg) og REN for byggverk oppført etter ”utprøvde og anerkjente løsninger (preaksepterte løsninger)”.
- Lov av 5. april 1963 om vern mot brann i hotell og annet herberge, pleieanstalt mv. med forskrifter av 1963, 1970 med endringer som trådte i kraft 1. januar 1978. Dette regelverket hadde bl.a. etterkrav til bygninger som var i drift ved lov/forskrifters ikrafttredelse.
- Dispensasjoner fra plan- og bygningslovgivningen, med ev. betingelser.
- Brann- og eksplosjonsvernloven med forskrifter, herunder internkontrollforskriften, som stiller krav til vedlikehold og oppgradering av bygningers tekniske sikkerhetsnivå samt krav til organisatoriske tiltak i bygningers driftsfase.
- Fravik (dispensasjoner) fra brann- og eksplosjonsvernlovgivningen, med ev. betingelser.

Virksomhet/brukers plikter

Virksomhet/brukers plikter fremgår av internkontrollforskriften og de spesielle krav brann- og eksplosjonsvernloven med forskrifter setter til brannsikkerhet i ethvert brannobjekt samt de spesielle krav som den setter til virksomhet/bruker av særskilte brannobjekter.

Kommunens oppgaver

Kommunens forebyggende oppgaver er informasjons-/og motivasjonsarbeid og tilsyn.

Tilsyn er et begrep som bl.a. omfatter det tidligere brannsynet. Tilsyn skal i stor grad rette seg mot den dokumentasjon som foreligger i et brannobjekt. Tilsynet skal avdekke om de krav som denne forskriften setter til brannsikkerhet i objektet er oppfylt. Dette gjelder også tilsyn med feiing og tilsyn med fyringsanlegg, selv om det normalt er lite dokumentasjonsplikt for disse.

§ 1 – 3 Definisjoner

I forskriften skal følgende uttrykk forstås slik:

Brannalarmanlegg:

Permanent installasjon for deteksjon og varsling av brann.

Branncelle:

Hel eller avgrenset del av bygning hvor en brann fritt kan utvikle seg uten å spre seg til andre bygninger eller deler av bygningen i løpet av en fastsatt tid.

Brannobjekt:

Enhver bygning, konstruksjon, anlegg, opplag, tunnel, virksomhet, område m.m. hvor brann kan oppstå og true liv, helse, miljø eller materielle verdier.

Bruker:

Den som i egenskap av eier, eller i henhold til avtale med eier har total eller partiell bruksrett til et brannobjekt, og har tiltrådt bruksretten.

Eier:

Den som har grunnbokshjemmel til et brannobjekt.

Feiing:

Rengjøring av røykkanaler og uttak av sot.

Fyringsanlegg:

Ildsted, sentralvarmekjel eller varmluftsaggregat der varme produseres ved forbrenning av fast, flytende eller gassformig brensel, inklusive røykkanal og eventuelt matesystem for brensel.

Håndsløkker:

Brannsløkkeapparat som har slik vekt og utforming at det lett kan bæres og brukes av en voksen person, og som inneholder eller ved utløsning automatisk oppnår det trykk som er nødvendig for apparatets funksjon.

Manuelt sløkkeutstyr:

Håndsløkker eller fast montert brannslange.

Matesystem:

Anlegg for tilførsel av fast, flytende eller gassformig brensel.

Røykkanal:

Kanal for transport av røykgasser fra fyringsanleggets røykuttak til fri luft, herunder røykrør, anbringer og skorstein.

Røykvarsler:

Detektor som reagerer på røyk, enten på ioner i varm røyk eller på optisk tetthet av røyk, sammenbygd med alarminnretning som gir lyd med minimum 85 dB(A) i 3 m avstand og intern eller ekstern strømkilde.

Skorstein:

Vertikal del av røykkanal. Skorstein kan omfatte flere vertikale røykkanaler.

Sprinkleranlegg:

Stasjonært slokkeanlegg med vann som slökkemiddel.

Stasjonært slokkeanlegg:

Permanent anlegg for slokking av brann.

Særskilt brannobjekt:

Alle typer brannobjekter som er omfattet av brann- og eksplosjonsvernlovens § 13 delt inn i følgende kategorier:

- a. bygninger og områder hvor brann kan medføre tap av mange liv.
- b. bygninger, anlegg, opplag, tunneler og lignende som ved sin beskaffenhet eller den virksomhet som foregår i dem, antas å medføre særlig brannfare eller fare for stor brann, eller hvor brann kan medføre store samfunnsmessige konsekvenser
- c. viktige kulturhistoriske bygninger og anlegg.

Andre definisjoner

I loven, forskriften og veiledningsteksten brukes en del begreper som er definert i andre forskrifter eller dokumenter. For å holde en enhetlig forståelse, gjengis de mest sentrale definisjonene og praktiseringen av disse:

Anmerkning

Et forhold som tilsynsetatene mener det er nødvendig å påpeke for å ivareta helse, miljø og sikkerhet og som ikke omfattes av definisjonen for avvik.

Alarmorganisering

Med alarmorganisering menes et overordnet samspill mellom:

<i>Deteksjon</i>	<i>Når, hvor og hvorfor aktiveres detektor. Tekniske tiltak for å unngå unødige alarmer. Alarmnivåer - forvarsel, stille alarm, liten alarm, stor alarm</i>
<i>Melding</i>	<i>Hvem får melding, hvordan mottas den, hvordan verifiseres meldingen</i>
<i>Oppkobling</i>	<i>Hva er koblet opp (forriglet til) mot brannalarm på de forskjellige alarmnivåer</i>
<i>Tiltak</i>	<i>Hvilke tiltak iverksettes (Beredskapsplan)</i>

Avvik

Overtredelse av krav fastsatt i eller i medhold av helse-, miljø- og sikkerhetslovgivningen.

Brannsjef

Den som forestår den daglige ledelse av brannvesenet i henhold til brann- og eksplosjonsvernloven, ref. dimensjoneringsforskriften § 1-4.

Byggverk

Ofte brukt i plan- og bygningslovgivningen for bygning, konstruksjon og anlegg. Denne veiledningen bruker også begreper som byggverk og bygning om det forskriften definerer som brannobjekt.

Eier

Utdyper definisjonen i forskriftsteksten. Kan være et personlig eierskap eller en juridisk person. Ved juridisk person er det styret som representerer selskapet utad for saker som går utover den daglige driften. Eiers forpliktelser kan ikke fraskrives gjennom avtale.

Feietjenesten

Feiing og tilsyn med fyringsanlegg.

Forvalter

Den som eier peker ut til å ivareta eiers plikter og rettigheter.

Fravik

Fravik (dispensasjon) fremgår av denne forskriftens § 10-4. Dette er ikke det samme som ”fravik” omtalt i REN.

Helse-, miljø- og sikkerhetslovgivningen

De lover med forskrifter som er nevnt i § 2 i gjeldende forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (internkontrollforskriften).

Internkontroll

Systematiske tiltak som skal sikre at virksomhetens aktiviteter planlegges, organiseres, utføres og vedlikeholdes i samsvar med krav fastsatt i eller i medhold av helse- miljø- og sikkerhetslovgivningen.

Kontroll

Undersøkelse av status i forhold til krav. Se verifikasjon.

Ledesystem

Lys og anvisninger i rømningsvei bestående av gjennomlyste, belyste eller etterlysende utgangs- og retningsskilt samt ledelys. I tillegg kan ledesystem bestå av følbare og synlig retningsvisende rekkverk, automatisk taleinformasjon m.m.

Reaksjon

Tilsynstatenenes tiltak overfor en virksomhet når et avvik fra myndighetskrav er avdekket og ikke blir fulgt opp.

Risiko

Utrykk for den fare som uønskede hendelser representerer for mennesker, miljø eller materielle verdier. Risikoen uttrykkes ved produktet av sannsynligheten for og konsekvensene av de uønskede hendelsene. Med andre ord: muligheten for at noe uøsket skal skje og hvilke følger dette kan få.

Risikoanalyse

Systematisk fremgangsmåte for å beskrive og/eller beregne risiko. Risikoanalysen utføres ved kartlegging av uønskede hendelser og årsaker til og konsekvenser av disse.

(Det vises til internkontrollforskriften § 5 andre ledd pkt 6, NS 5814 ”Krav til risikoanalyser”, NS 3901 ”Risikoanalyse av brann i byggverk” med veiledninger, og annen litteratur om risikoanalyse).

Vedlegg 1 i denne veiledningen viser et eksempel på enkel risikoanalyse.

I all enkelhet dreier det seg om følgende:

- Hva kan gå galt?
- Hva er gjort og hva kan ytterligere gjøres for å hindre dette?
- Hva er gjort og hva kan ytterligere gjøres for å redusere konsekvensene dersom noe skjer?

Risikovurdering

Sammenligning av resultater fra risikoanalyse med akseptkriterier for risiko og andre beslutningskriterier.

Seksjonering

Oppdeling av bygninger i brannseksjoner slik at brann innen en brannseksjon ikke gir urimelig store økonomiske eller materielle tap.

En brann skal, med påregnelig slukkeinnsats, kunne begrenses til den brannseksjonen den startet i.

Styrende dokumenter for tilsyn

Etter at forskrift om internkontroll trådte i kraft 1.1.1992, og ved fastsettelse av forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (internkontrollforskriften) av 6. desember 1996, har de fem nå fire tilsynsetatene Arbeidstilsynet, Statens Forurensningstilsyn, Næringslivets sikkerhetsorganisasjon og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (tidl DBE og PE) samarbeidet om en enhetlig tilsynspraksis. Styrende dokumenter for tilsyn er etatenes felles beskrivelse av dette.

Systemrevisjon

Systematisk gransking (vurdering) av virksomheten for å fastslå om internkontrollaktiviteter og tilhørende resultater stemmer overens med det som er planlagt og om de er effektivt gjennomført og er hensiktsmessige for å oppnå målene.

Tilsyn

Tilsyn er å påse at bestemmelser gitt i eller i medhold av brann- og eksplosjonsvernloven følges (overvåking/kontroll). Tilsynet omfatter også eventuell reaksjon etter tilsynet.

Verifikasjon

Bekreftelse ved å undersøke og fremskaffe objektivt bevis på at spesifiserte krav er oppfylt.

Virksomhet

Se også definisjonen av "Bruker" i forskriftsteksten. Med virksomhet menes ethvert offentlig og privat foretak uansett om foretaket er etablert med henblikk på forretningsmessig fortjeneste eller ikke. Ref. lovens § 4, f) og internkontrollforskriften § 2 og § 4 med veiledning.

Særskilte brannobjekter

Lovens § 13 setter krav om utvelgelse og registrering av særskilte brannobjekter og om at kommunen skal føre tilsyn med disse. Kategoriseringen av objektene i ulike grupper innebærer at det gjøres prioriteringer med hensyn til hvilke objekter det skal føres tilsyn med og hvor ofte de skal følges opp. For alle de særskilte brannobjektene er det viktig at brannvesenet gjennom regelmessig tilsyn sikrer at eier tar ansvar og imøtekommer de krav som settes til brannsikkerheten.

Forskriften inndeler særskilte brannobjekter i følgende kategorier:

- a. bygninger og områder hvor brann kan medføre tap av mange liv
- b. bygninger, anlegg, opplag, tunneler og lignende som ved sin beskaffenhet eller den virksomhet som foregår i dem, antas å medføre særlig brannfare eller fare for stor brann, eller hvor brann kan medføre store samfunnsmessige konsekvenser
- c. viktige kulturhistoriske bygninger og anlegg

Det er en forutsetning at kommunen gjennomfører en risikovurdering av alle aktuelle objekter og vurderer om de naturlig faller inn under noen av kategoriene. Kategorivalget er førende for hvor hyppig tilsyn skal gjennomføres, jf. § 6-3. Der objektet kan registreres i mer enn en kategori bør brannvesenet også vurdere hvor stort behovet er for å være pådriver for brannvernet gjennom tilsynet. For objekter med mer enn alminnelig risiko, men som ikke naturlig faller inn under definisjonen særskilte brannobjekter, kan kommunen fastsette en lokal forskrift om tilsyn med andre brannobjekter. Det er utarbeidet et forslag til lokal forskrift i vedlegg 2. Kommunen kan da ha enklere oppfølging av brannvernet i slike objekt.

Forsvarets bygg og anlegg må behandles i henhold til sikkerhetsloven når det gjelder fortegnelser og identitet. Graderte bygg og anlegg bør derfor ikke inngå i kommunens fortegnelse over særskilte brannobjekter. Dersom tilsynsmyndigheten mottar gradert materiale fra Forsvaret, skal lov om forebyggende sikkerhetstjeneste (sikkerhetsloven) med forskrifter følges. Forsvaret vil ev. utarbeide egne retningslinjer for dette.

Eksempler på særskilte brannobjekter:

Kategori a:

Byggverk og områder hvor brann kan medføre tap av mange liv registreres i kategori a. Dette er gjerne byggverk eller områder hvor det oppholder seg et større antall mennesker, så som:

- Institusjoner: sykehus, diverse pleieinstitusjoner, barnehager, arrester
- Overnattingssteder: hoteller, pensjonater, herberger, leilighetshoteller, turisthytter, vandrerhjem, leirskoler, fengsler
- Forsamlingslokaler og undervisningslokaler: serveringssteder, kulturhus, fritidshjem, skoler, kino, teater, kirker, idrettshaller/tribuneanlegg, messe-/flerbrukshaller, salgslokaler, trafikkterminaler
- Underjordiske anlegg: veg-, jernbane- og t-banetunneler, garasjer og kraftforsyningsanlegg
- Eldre leilighetsbygg

I bygninger tilrettelagt for boformål for pleie- og omsorgstrengende, asylmottak og lignende, må risiko vurderes særskilt, f.eks. beboernes forutsetning for å bringe seg selv i sikkerhet og sannsynligheten for brann, før de eventuelt registreres som særskilte brannobjekter.

I eldre leilighetsbygg må risiko vurderes særskilt. I vurderingen må det tas hensyn til byggets alder (1860-1920 jf. st.meld. nr. 35 (2008-2009) Brannsikkerhet) og tekniske beskaffenhet, herunder om det er foretatt rehabiliteringer, ombygginger m.m. som har betydning for brannsikkerheten. Beboerisiko bør også vurderes. Se egen veiledning om identifisering og risikovurdering av eldre leilighetsbygg.

Kategori b:

Bygninger, anlegg, opplag, tunneler og lignende som ved sin beskaffenhet eller den virksomhet som foregår i dem registreres i kategori b. Dette er brannobjekter hvor det antas å medføre særlig brannfare eller fare for stor brann, eller hvor brann kan medføre store samfunnsmessige konsekvenser så som :

- Store arbeidsplasser og verdier: store bygningsmessige enheter, viktige bedrifter, store husdyrrom, store opplag
- Store samfunnsviktige knutepunkter: kraftstasjoner, transformator- og koblingsstasjoner, vannverk, telesentraler, datasentraler, beredskapslokaler
- Objekter som omfattes av tillatelser etter DSBs lovverk: eksplosiv vare, brannfarlig vare samt væsker og gasser under trykk, bensinstasjon integrert i parkeringshus
- Objekter hvor brann kan utløse alvorlig trussel mot miljø: lager for giftige stoffer, landbrukskjemikalier, medisiner, radioaktive stoffer bakterier/forsøksdyr og store søppelfyllinger

Kategori c:

Viktige kulturhistoriske bygninger og anlegg registreres i kategori c. Dette er brannobjekter som museer, samlinger, fredet/vernet bebyggelse, objekter med stor symbolsk eller kunstnerisk verdi. Fredede bygninger og områder med verneverdig tett trehusbebyggelse vil naturlig falle inn under denne kategorien.

Kap. 2 Generelle krav til eier og virksomhet/bruker av brannobjekter

§ 2 – 1 Generelle krav til eier

Eier av ethvert brannobjekt skal sørge for at dette er bygget, utstyrt og vedlikeholdt i samsvar med gjeldende lover og forskrifter om forebygging av brann.

Kravene til brannteknisk utforming og utstyr er ivaretatt når tekniske krav gitt i eller i medhold av gjeldende plan- og bygningslov er oppfylt.

Det branntekniske sikkerhetsnivået i bygninger bygget i henhold til nyere forskrifter, skal opprettholdes slik som forutsatt i tillatelse etter plan- og bygningsloven § 93.

Sikkerhetsnivået i eldre bygninger skal oppgraderes til samme nivå som for nyere bygninger så langt dette kan gjennomføres innenfor en praktisk og økonomisk forsvarlig ramme. Oppgraderingen kan skje ved bygningstekniske tiltak, andre risikoreduserende tiltak eller ved en kombinasjon av slike.

Dersom andre har bruksrett til brannobjektet plikter eier å etablere de nødvendige samarbeidsordninger med virksomhet/bruker for å sikre etterlevelse av denne bestemmelsen.

Eiers forpliktelser kan ikke fraskrives gjennom avtale.

Bygningers tekniske utforming og utstyr

Det forutsettes at brannobjektet er bygget, utstyrt og vedlikeholdt i samsvar med de krav og forutsetninger som fremgikk av det bygnings- og brannregelverket som gjaldt da bygningen ble oppført. I tillegg skal eier/forvalter og virksomhet/bruker av brannobjektet oppfylle de tilleggskrav som fremgår av gjeldende brann- og eksplosjonsvernlovgiving om forebygging av brann. § 2-1 første ledd må leses i sammenheng med fjerde ledd.

Nyere bygninger

Bygninger som er lovlig oppført i henhold til byggeforskrift av 01.01.1985 eller senere forskrifter, under forutsetning av at bruken av byggverket er uendret i forhold til forutsetningene for ferdigattest.

Eldre bygninger

Bygninger som er lovlig oppført i henhold til byggeforskrifter som var gjeldende før 1985 og som er oppgradert etter forskrift om brannforebyggende tiltak og brannsyn (FOBTOB) av 1990, oppfyller i utgangspunktet dagens sikkerhetsnivå dersom bruken av byggverket er uendret i henhold til forutsetningene.

Eldre byggverk som ikke er oppgradert, skal oppgraderes til sikkerhetsnivå som følger av TEK dersom det kan gjennomføres innenfor en praktisk og økonomisk forsvarlig ramme.

Skjerpede ytelser

For bygninger som er oppført eller oppgradert før 1997 er det imidlertid innført noen skjerpede ytelser i REN hva angår personsikkerhet m.m. Eksempler på dette kan være låsesystem som gjør det mulig å vende tilbake dersom rømningsveien skulle være blokkert, brannheis som skal sikre rask innsats for brannvesenet i høye byggverk, brannalarmanlegg i visse skolebygg osv. Slike skjerpelse kan inntil videre vurderes som anmerkning. En risikoanalyse vil kunne avdekke behovet for oppgradering.

Dokumentasjonen må vise at valgte løsninger gir tilfredsstillende personsikkerhet. Se under § 2-3.

Oppgraderinger som medfører installering av brannalarmanlegg, sprinkleranlegg, ledesystem osv. er søknadspliktige etter plan- og bygningslovgivningen.

Økonomisk forsvarlig ramme

Branntekniske avvik som anses å ligge utenfor en praktisk og økonomisk forsvarlig ramme, kan eksempelvis være at bærende hovedsystem, sekundære bærende bygningsdeler, etasjeskiller og lignende ikke oppfyller ”utprøvde og anerkjente løsninger (preaksepterte løsninger)” (ref. REN). I byggverk med slike avvik, kan det være nødvendig å foreta en helhetlig kartlegging av status (risikoanalyse) og vurdere de tekniske og/eller organisatoriske tiltak som gir best sikkerhet i forhold til investeringene. Etablering av ev. manglende rømningsveier, installasjon av brannalarmanlegg, automatisk sløkkeanlegg/seksjonering, ledesystemer e.l. for å øke tilgjengelig rømningstid og tiltak for å sikre store verdier, anses ikke å ligge utenfor en praktisk og økonomisk forsvarlig ramme. Rømningssikkerhet må prioriteres høyt.

Bestemmelsen er ikke rettet mot eiers/virksomhetens økonomiske situasjon.

Risikoanalyse/dokumentasjon av teknisk utførelse

I henhold til lovens § 8, herunder internkontrollforskriften, skal virksomheter kunne dokumentere at loven, forskrifter og enkeltvedtak er fulgt.

Den branntekniske dokumentasjonen som kreves må sees i forhold til brannobjektets størrelse og kompleksitet og bør utformes så enkelt og oversiktlig som mulig. Dokumentasjonen skal til enhver tid være oppdatert, og den må vise at nyere og eldre byggverk er tilstrekkelig sikret i forhold til de aktivitetene som foregår der, også i forhold til omgivelsene. Eier, eventuelt sammen med virksomhet/bruker, må som ledd i dette undersøke eller gjennom en risikoanalyse avdekke om:

- Byggverket oppfyller de forskriftskrav og forutsetninger som var stilt da byggverket ble oppført som nytt (spesifikk brannbelastning, hovedbygningdeler, bære- og skillekonstruksjoner, seksjonering, rømningsveier, automatiske alarm-/sløkkeanlegg, organisatoriske tiltak, adkomst for brannvesenet, sløkkevann osv.)
- Nåværende bruk av byggverket er i samsvar med forutsetninger ved oppføring og om det har skjedd vesentlig endring av byggverket, bruksendringer eller vesentlige endringer av tidligere drift (se eksempler under ”Andre risikoforhold”)
- Byggverket med nåværende bruk oppfyller sikkerhetsnivået etter dagens ”utprøvde og anerkjente løsninger (preaksepterte løsninger)” i TEK og REN, (uansett oppføringstidspunkt) eller forutsetninger som følge av analyse og/eller beregninger (nyere byggverk etter TEK)
- Sikkerheten er ivaretatt i byggverk som brukes samtidig med at det pågår bygningsmessige endrings-/reparasjonsarbeider (se under § 3-6)
- Byggverk registrert som særskilt brannobjekt etter brann- og eksplosjonsvernlovens § 13 oppfyller kravene til organisatoriske og tekniske tiltak i kap. 3 og kap. 4 i denne forskrift
- Byggverket oppfyller eiers/virksomhetens HMS-mål, som kan være satt høyere enn minstekrav i brann- og bygningslovgivningen
- Eventuelle avvik i byggverket, registrert ved myndighetstilsyn, er akseptert av tilsynsmyndigheten eller utbedret
- Byggverket/virksomheten gjennom kommunens risiko- og sårbarhetsanalyse er pålagt ytterligere sikringstiltak i form av organisatoriske og/eller tekniske tiltak, og om ev. pålegg er oppfylt. (ref. lovens §§ 9 og 14 og dimensjoneringsforskriftens § 2-4 fjerde ledd)

Eier eller virksomhet/bruker som ikke selv har kompetanse til å dokumentere brannsikkerheten ved tilstands-/statusrapport, må sørge for at risikoanalyse gjennomføres og dokumentasjonen utarbeides av kvalifisert rådgiver.

Dokumentasjonens innhold

Eiers dokumentasjon av objektet i henhold til lovens § 8, herunder internkontrollforskriften, må ta utgangspunkt i følgende punkter, og tilpasses objektets risiko og kompleksitet:

- Beskrivelse av forutsetninger og begrensninger ved byggverket. Overordnet funksjon overført fra byggefasen, herunder tilgjengelighet og tilrettelegging for rednings- og slokkemannskaper
- Oversikt over godkjente bygningsmessige endringer
- Brannfilosofi, mål og risikovurdering som er lagt til grunn ved byggverket (gjelder spesielt for bygning med virksomhet som faller inn under internkontrollforskriften)
- Tegning som beskriver byggverkets helhetlige branntekniske løsninger (brannteknisk oppdeling, symbolgitt markering av branntekniske installasjoner samt rømningsveier og rømningsarealer)
- Beskrivelse av oppbygging og funksjonalitet av alle branntekniske installasjoner
- Kontroll, ettersyn- og vedlikeholdsrutiner for branntekniske installasjoner, herunder kopi av avtaler med kvalifisert kontrollorgan (ref. også § 2-4)
- Beskrivelse av organisasjon for brannobjektet, oppgaver og myndighet, herunder internfordeling av ansvar mellom eiere og virksomhet/bruker i henhold til avtale/samarbeidsordning
- Generell branninstruks for objektet, prosedyrer, rutiner (for varme arbeider, eksterne håndverkere, låsing av rømningsveier, utleie til 3. person m.m.)
- Avtale/samarbeidsordning mellom eier og virksomhet/bruker
- Dokumentasjonen bør oppbevares lett tilgjengelig og kunne fremvises for tilsynsmyndigheter

Særskilte brannobjekter har noen ytterligere krav til dokumentasjon som skal foreligge ved tilsyn. Disse fremgår av kap. 3 og 4.

Eneboliger, fritidsboliger o.l. er i liten grad virksomheter. Eiere må vurdere om brannsikkerheten er ivaretatt, men dokumentasjonsbehovet vil være begrenset. Det anbefales likevel at viktige dokumenter/kvitteringer fra byggesak, håndverksarbeider, kontroller m.m oppbevares.

Retting av branntekniske avvik

Når eldre eller nyere byggverk har branntekniske avvik, kan eier velge en av følgende måter å rette avvikene:

- Oppgradering i henhold til ”utprøvde og anerkjente løsninger (preaksepterte løsninger)” etter gjeldende TEK og REN
- Oppgradering med ”analyteløsning” hvor prinsippene og ytelsene velges på bakgrunn av analyse eller beregning (ref. TEK og REN)
- Oppgradering ved ”blandingsløsning”, beskrevet i REN
- I særtilfeller søke DSB om fravik (ref. § 10-4)

Vesentlig endring av bygning er søknadspliktig etter plan- og bygningsloven § 93. Hvorvidt en endring anses vesentlig avgjøres konkret i den enkelte sak. Bygningsmyndighetene gir veiledning.

Ved søknadspliktige tiltak kreves det at arbeidene prosjekteres og utføres av foretak som på forhånd er godkjent (tildelt ansvarsrett) av bygningmyndighetene. Kvalifikasjonskravene følger av GOF. Videre stilles det krav til søknadens innhold, saksbehandling og kontroll i SAK. Veiledninger til forskriftene er utgitt av Statens bygningstekniske etat.

Ved endring av byggverk kommer dagens krav til anvendelse på endringen som sådan. Ved hovedombygging kommer dagens krav til anvendelse på hele byggverket, jf. plan- og bygningsloven § 87.

Endring av bestående byggverk må ikke utføres hvis det vil føre til at byggverket kommer i strid med bestemmelser i plan- og bygningslovgivningen, eller ytterligere i strid enn det allerede er, jf. plan- og bygningsloven § 87. Se under § 5-1.

Samordning med virksomhet/bruker

Etter lovens § 6 plikter både eier og bruker å holde byggverket med installasjoner i forsvarlig stand og påse at brannobjektet blir brukt etter sin hensikt.

Eier/forvalter av ethvert brannobjekt må sørge for avtaler/samarbeidsordninger som formaliserer hvem som har ansvar for at alle forhold som har betydning for brannsikkerheten blir ivaretatt og dokumentert. Se under §§ 2-2, 2-3, 2-4 og kap. 3.

Organisatoriske og tekniske tiltak i objektet må samsvare med virksomheten som foregår der, det vil si forutsetningene for bruken, og innarbeides i organisasjonsplanen for brannvernet.

Andre risikoforhold

Viktige kulturhistoriske bygninger og anlegg

I byggverk som har stor kulturhistorisk verdi, skal det søkes råd hos fylkeskommunens kulturvernmyndighet for alle fysiske inngrep, herunder eksempelvis merking av rømningsvei, jf. kulturminneloven.

”Omsorgsbolig”

Det er fra begynnelsen av 90-årene og frem til i dag oppført en rekke forskjellige typer bygninger med boliger som er tilrettelagt for pleie- og omsorgsformål. Dette har vært en villet politisk utvikling. En rekke pleie- og omsorgstjenester er endret fra å være institusjonalisert til å bli boligbasert i denne perioden. Boligene er bygget med omsorgsstandard (utvidet livsløpsstandard) i den hensikt at beboeren skal kunne bo i denne boligen livet ut. I norske byggeforskrifter kan boliger oppføres med enklere brann-tekniske konstruksjoner enn for eksempel et sykehjem, under den forutsetning at alle kjenner til rømningsveiene og kan bringe seg selv i sikkerhet ved brann.

Når ”omsorgsboligene ” i stadig større grad blir institusjonslignende byggverk bebodd med mennesker som ikke er i stand til å rømme ved egen hjelp, stilles det spørsmål til om brannsikkerheten for beboerne er tilstrekkelig ivaretatt uten at det innføres fast nattevakt, installeres sprinkleranlegg o.l.

En arbeidsgruppe nedsatt i 2001 av daværende Sosial- og helsedepartementet, Arbeids- og administrasjonsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet, avla i oktober 2003 rapporten ”Brannsikkerhet i omsorgsboliger”. Rapporten som inneholder forslag til tiltak og oppfølging, kan være et nyttig virkemiddel i forhold til opprusting av brannsikkerheten i denne bygningstypen. Rapporten finnes på www.dsb.no.

Statlige asylmottak

Brannsikkerheten i mottak har vært fokusert i den senere tid, bl.a. som følge av hyppige branntilløp. Utlendingsdirektoratet sendte derfor i juli 2003 et brev til alle landets driftsoperatør og alle landets mottak med klargjøring av ansvar og krav om brannforebyggende oppfølgingspunkter. Blant annet er det anbefalt et nært samarbeid med brannvesenet.

Det forutsettes at tiltakene gjennomføres løpende og at det systematiske HMS-arbeidet dokumenteres.

Bygninger som tidligere har hatt god organisatorisk og teknisk brannsikkerhet (tidligere hoteller, pensjonater osv.) bør ikke bruksendres til bolig (risikoklasse 4) uten etter risikoanalyse av kvalifisert rådgiver (se under § 2-1). Tekniske og organisatoriske tiltak ut over minstekravene i TEK kan vise seg nødvendige og skal behandles i samsvar med plan- og bygningslovgivningen.

DSB sendte i august 2003 et brev til alle landets brannsjefer med anmodning om at det gjennomføres tilsyn i alle asylmottak, enten de er registrert som særskilte brannobjekt eller ikke. Ved tilsyn i bygninger som er klassifisert som bolig, etter plan- og bygningslovgivningen, kommer lovens § 13 fjerde ledd til anvendelse.

Avfallscontainere

Åpne avfallscontainere plassert i eller for nær byggverk representerer en stor trussel for brannspredning ved påsatt brann eller selvantennelse.

Åpne containere bør ikke stå under takutspring, i ulåst skur, på overdekte lasteramper, ved luftinntak eller vindusåpning i bygningen, men plasseres i god avstand, fra byggverk. Containere som plasseres nærmere byggverk bør være lukket og låst og konstruert slik at eventuell brann ikke kan spre seg ut av containeren. Se også kap. 8.

Avfallsbeholdere montert på yttervegg, spesielt trevegger er et problem mht. påsatt brann.

Trepaller

Trepaller i stabel avgir ved brann en meget høy varmeeffekt, som kan bidra til rask brannspredning i et byggverk.

Store pallestabler innendørs bør unngås.

Pallestabler bør aldri plasseres inntil brennbar bygning, på overdekte lasteramper, ved luftinntak eller vindusåpning i byggverk. De må til enhver tid være plassert i god avstand fra byggverket.

Campingplasser og gjestebåthavner

For campingplasser og gjestebåthavner (der det overnattes i båtene) kan bestemmelsene knyttet til seksjonering og branncelleinndeling normalt ikke tillempes direkte etter TEK. Det bør likevel "seksjoneres" i form av avstand mellom enheter eller grupper av enheter.

For campingplasser bør det være minst 3 m fra enkelt del av campingenheter til nærmeste enkelt del av nabo enhet. Bil uten overnattingsmulighet kan dog plasseres i mellomrommet. Forøvrig bør det være et åpent felt av minst 6 m bredde for hvert 1000 m² grunnareal. Eier av campingplass bør på forhånd ha avklart med kommunens bygningsmyndigheter hvordan campingenheter med tilbygg av ulike brennbare "varige" konstruksjoner kan utformes.

I permanente gjestebåthavner bør fortøyning fortrinnsvis tilrettelegges med "ut - inn" fortøyning og ikke langs siden av annen båt. Det bør være en åpen seksjon på ca. to båtbreder for hver 6 - 8 båter som ligger fortøyd ved siden av hverandre. En annen løsning kan være at to og to båter fortøyes langs siden av hverandre.

For gjestebåthavner som til tider blir besøkt av et stort antall båter som gjør det vanskelig å organisere fortøyningene som anbefalt, bør det etter risikoanalyse vurderes ekstra manuelt slukkeutstyr på land med lett tilgjengelighet, og/eller organisatoriske ordninger som vakt og lignende.

I campingkjøretøy og lystfartøyer som brukes til overnatting bør det installeres røykvarsler og håndslukker (ikke underlagt DSBs regelverk).

Bygg under oppføring

Forebyggende arbeid i byggverk under oppføring reguleres av forskrift om sikkerhet, helse og arbeidsmiljø på bygge- og anleggsplasser (byggherreforskriften).

Vesentlig endret risiko

Eier og virksomhet/bruker må være oppmerksom på at risikoen i byggverket raskt kan endre seg vesentlig slik at de branntekniske installasjonene ikke virker etter forutsetningene, noe som kan medføre behov for søknad om tillatelse etter plan- og bygningslovgivningen.

Eksempler på dette er:

- Byggverk oppført som bolig for funksjonsfriske blir omsorgsbolig med pleie- og omsorgstrengende som ikke er i stand til å redde seg selv ved brann
- Industri/lager med sprinkleranlegg prosjektert for lav brannbelastning, og som får endrede varegrupper med høy brannbelastning som gjør at sprinkleranlegget blir underdimensjonert eller at vannforsyningen blir for dårlig.
- ”Mindre” ombygginger/reparasjonsarbeider som ødelegger brannceller/seksjoner
- Endret organisering av brannvernet i forhold til eventuelle prosjekteringsforutsetninger
- Midlertidig vesentlig endret bruksområde som medfører økt personrisiko:
  - overnattinger i skoler, (kan etter kontakt med brannvesenet sees i sammenheng med lovens § 7 ”Tiltak ved store arrangementer”)
  - økt persontall i forsamlingslokaler/idrettshaller
  - høy brannbelastning i forbindelse med messer etc.
  - hoteldrift i internater (boliger) om sommeren

Fyringsanlegg

Fyringsanlegg skal være prosjektert, dimensjonert og installert i henhold til tekniske krav gitt i eller i medhold av plan- og bygningslovgivningen. Fyringsmønster og vedlikehold skal oppfylle forutsetningene for bruk av fyringsanlegget på en slik måte at krav til helse, miljø, sikkerhet og energiøkonomi blir oppfylt.

Det må benyttes riktig brensel beregnet for det enkelte ildstedet.

Røykgassen fra ildstedet må ikke ha så høy temperatur at skorsteinen blir skadet. De fleste skorsteinstypene har begrensninger når det gjelder hvilke temperaturer de tåler, og ildstedet må derfor være tilpasset skorsteinen.

Generelle krav

Manuelt slukkeutstyr

Eier av ethvert brannobjekt skal, avhengig av virksomheten som foregår der eller spesielle risikomomenter eller områder, sørge for at det er utplassert hensiktsmessig type og et tilstrekkelig antall av manuelt slukkeutstyr, som skal kunne benyttes i alle rom.

Med manuelt slukkeutstyr menes utstyr som betjenes av personell, for eksempel brannslanger, mobile brannslukkere, håndslukkere, branntepper og gressbrannslukkere. Håndslukkere som omsettes skal være godkjent etter § 9 - 1.

Der TEK setter krav om brannslukkeutstyr, må antall og dekningsområde være slik at hele bygningen dekkes. Etter REN må bygninger i risikoklasse 3, 5 og 6 hvor det er trykkvann, ha brannslange. For at brannslange skal være lett å benytte, bør den ikke være lengre enn 30 m ved fullt uttrekk. Brannslange bør være formfast med innvendig diameter på minimum 19 mm. Slangen bør være montert på trommel med senterinnføring av vannet og det bør brukes kuleventil. NS-EN 671-1 omhandler slangetromler med formstabil slange.

Dersom det ikke er tilgang på tilstrekkelig mengde vann, må bygningen ha håndslukkeapparater. Bygninger i risikoklasse 1, 2 og 4 (bolig) må ha enten håndslukkeapparat eller egnet brannslange som rekker inn i alle rom.

Behovet tilfredsstilles med praktiske løsninger innenfor hver brannseksjon. Type utstyr, antall, plassering og tilgjengelighet må være slik at alle rom i bygningen dekkes på tilfredsstillende måte. Utstyret må for øvrig være avpasset den virksomhet som foregår, spesielle risikomomenter eller soner osv.

Utstyret bør normalt plasseres nær utganger, med mindre spesifikke objekter eller områder skal sikres. Brannslangeskap bør ikke plasseres i trapperom som er felles rømningsvei fra flere brannceller, da det ved brann vil kunne oppstå røykspredning fordi brannslangen kan hindre lukking av dører.

Det skal normalt ikke være større avstand enn 25 m til manuelt slukkeutstyr. Utstyret bør plasseres nær utganger, med mindre spesifikke objekter eller områder skal sikres. Det bør unngås plassering av brannslanger langt inne i objektet selv om plassering ved utgangene kan medføre flere brannslanger.

På campingplasser og i gjestebåthavner skal det normalt ikke være mer enn 75 m fra enhver enhet til nærmeste håndsløkker. Dersom forholdene tilsier sentral plassering av håndsløkkere, kan noe større avstand aksepteres.

Stedene hvor manuelt slukkeutstyr er plassert skal være tydelig markert. Skiltene bør være etterlysende (fotoluminiserende) eller belyst med nødlis. Tilvisningsskilt for slukkeutstyr må stå på tvers av ferdselsretningen. For materiell som krever bruksanvisning, skal denne finnes på eller ved materialet, også på de mest aktuelle fremmedspråk.

§ 2 – 2 Generelle krav til virksomhet/bruker

Virksomhet/bruker av brannobjekt skal innrette seg slik at brann ikke lett kan oppstå og slik at sikringstiltak og sikringsinnretninger virker som forutsatt.

Virksomhet/bruker skal påse at bygningstekniske brannverntiltak og øvrige sikringstiltak ikke forringes. Virksomhet/bruker skal rapportere til eier alle forhold av betydning for brannsikkerheten.

Innledning

Etter § 2 –1 har eier hovedansvar for å dokumentere at byggverket er forskriftsmessig bygget, utstyrt og vedlikeholdt hva angår brannsikkerhet. For å opprettholde et forsvarlig sikkerhetsnivå for byggverket i driftsfasen kreves det at virksomhet/bruker av byggverket gjennom internkontroll gjennomfører systematiske tiltak som skal sikre at virksomhetens aktiviteter planlegges, organiseres, utføres og vedlikeholdes i samsvar med krav fastsatt i eller i medhold av helse-, miljø- og sikkerhetslovgivningen (ref. §§ 2 og 3 i internkontrollforskriften).

Der eier ikke selv er virksomhet/bruker av byggverket må eier sørge for en oppgavefordeling mellom eier og virksomhet(er)/bruker(e) gjennom tilsyns- og samarbeidsordninger, tilbakemeldinger, kostnadsfordeling m.m.

I henhold til brann- og eksplosjonsvernlovens § 8 og internkontrollforskriften skal virksomheten kunne dokumentere at loven, forskriften og enkeltvedtak er fulgt.

HMS-rutiner – virksomhet/bruker

Leder av virksomheten, herunder virksomhet i særskilte brannobjekter, må sørge for at virksomheten oppfyller HMS-forskriftens krav om:

- Mål for HMS arbeidet
- Klare ansvarsforhold i HMS-arbeidet i egen virksomhet
- Risikoanalyse
- Opplæring
- Avviksbehandling
- Systematisk overvåkning av aktivitetene/internkontroller for å sikre at den/de virker som forutsatt

Dokumentasjonens innhold

Virksomhet/brukers dokumentasjon i henhold til brann- og eksplosjonsvernlovens § 8 og internkontrollforskriftens § 5 må ta utgangspunkt i følgende punkter, som tilpasses objektets risiko- og kompleksitet:

- Eiers grunndokumentasjon (se under § 2-1) hva angår forutsetninger og begrensninger for bruk av byggverket, samt overordnede instruks, kontrollrutiner, opplæringstiltak osv.
- Dokumentasjon av virksomhetens egen HMS-målsetning for brannsikkerhetsarbeid og HMS-rutiner på brannsikkerhetsområdet
- Virksomhetens egen risikoanalyse
- Beskrivelse av virksomhetens egen brannvernorganisasjon, ansvar og oppgavefordeling
- Generell branninstruks, virksomhetens egne instruks, rutiner (for varme arbeider, eksterne håndverkere, låsing av rømningsveier, ombygging/ominnredninger etc.)
- Rutiner for opplæring og øvelser, se under § 3-3
- Oppmøteplass ved evakuering
- Avtale/samarbeidsordning mellom eier og virksomhet/bruker
- Dokumentasjon på utført ettersyn/egenkontroll
- Rutiner for rapportering til eier av brannobjektet
- Rutiner for korrigerende tiltak
- Dokumentasjonen bør oppbevares lett tilgjengelig og kunne fremvises for tilsynsmyndigheter
- For å lette rednings- og slokkemannskapers innsats i komplekse bygninger bør det ved byggets hovedbrannalarmsentral plasseres komplette brannverntegninger og oversikt over brannvernorganisasjon med ansvarlige personer

Særskilte brannobjekter har noen ytterligere krav til dokumentasjon. Disse fremgår av kap. 3.

Hvem omfattes av virksomhetsbegrepet

- På el-, brann- og produktkontrolllovenes område er ikke internkontrollforskriftens anvendelse avhengig av om virksomheten sysselsetter arbeidstakere eller ikke. Dette følger av formålet med den enkelte lov. Enhver virksomhet, også enmannsbedrifter, som kommer inn under regelverket innenfor el-, brann- og produktkontrollområdet, er således omfattet av internkontrollforskriften. Også borettslag og sameier omfattes av virksomhetsbegrepet og har således plikt til å arbeide systematisk med HMS-arbeid (internkontroll). For slike virksomheter bør:
  - Arbeidet tilpasses den enkelte virksomhet (jf. internkontrollforskriften § 5)
  - Forbedringsarbeid fremmes (jf. internkontrollforskriften § 1)
  - Det skilles mellom privat område og fellesarealer
  - Styret gjennom systematisk informasjonsarbeid e.l. gjøre eier eller bruker av leilighet oppmerksom på den enkeltes ansvar etter lov/forskrift

§ 2 – 3 Rømning av personer

Eier av ethvert brannobjekt skal sørge for at rømningsveiene til enhver tid dekker behovet for rask og sikker rømning.

Eier skal i brannobjekt, der det er nødvendig, sørge for at rømningsveiene har et tilfredsstillende ledesystem.

Eiers dokumentasjon skal vise at byggverket er utformet for rask og sikker rømning til minst to uavhengige rømningsveier, eller til sikkert sted i den tid lokalene er i bruk i henhold til forutsetningene. Virksomhet/brukers HMS-dokumentasjon skal være samordnet med eiers dokumentasjon og vise at rømningsveiene fungerer som forutsatt gjennom organisatoriske og tekniske tiltak.

Tilgjengelig tid for rømning skal være lengre enn den tiden som er nødvendig for rømning fra byggverket, og skal inkludere en tilfredsstillende sikkerhetsmargin. Tiltak som påvirker tilgjengelig og nødvendig rømningstid er:

- brannalarmanlegg, talevarslingsanlegg osv. med alarmorganisering satt i system
- sprinkleranlegg eller annet automatisk slokkeanlegg
- røykventilasjon og automatiske brann-/røykskille
- slokkeutstyr
- geometri (lengde på fluktvei, bredde, dører/låser, adkomst for redningspersonell mv.)
- ledesystem
- organisatoriske tiltak

Sikringstiltakene i rømningsveiene skal være tilpasset byggverket og de forutsetningene menneskene i byggverket har for å bringe seg selv i sikkerhet ved brann. Dette skal være dokumentert.

Se under §§ 2-1, 2-2 og 3-1.

Instrukser må sikre at ikke løse eller fastmonterte hindringer (stoler, bord, brannfarlig lagring, osv.) i rommet eller i rømningsveier forlenger den nødvendige rømningstid som er forutsatt.

I lokaler for publikum hvor persontallet varierer (forsamlingslokaler og lignende), bør det være oppslag på vegg som opplyser om hvor mange personer lokalet er prosjektert/godkjent for ved ulike arrangementer. Se under § 3-4. Eiers og/eller virksomhet/brukers HMS-rutiner må sikre at det fastsatte persontallet aldri overskrides (se under § 5-1 "Byggesak uten fysisk endring").

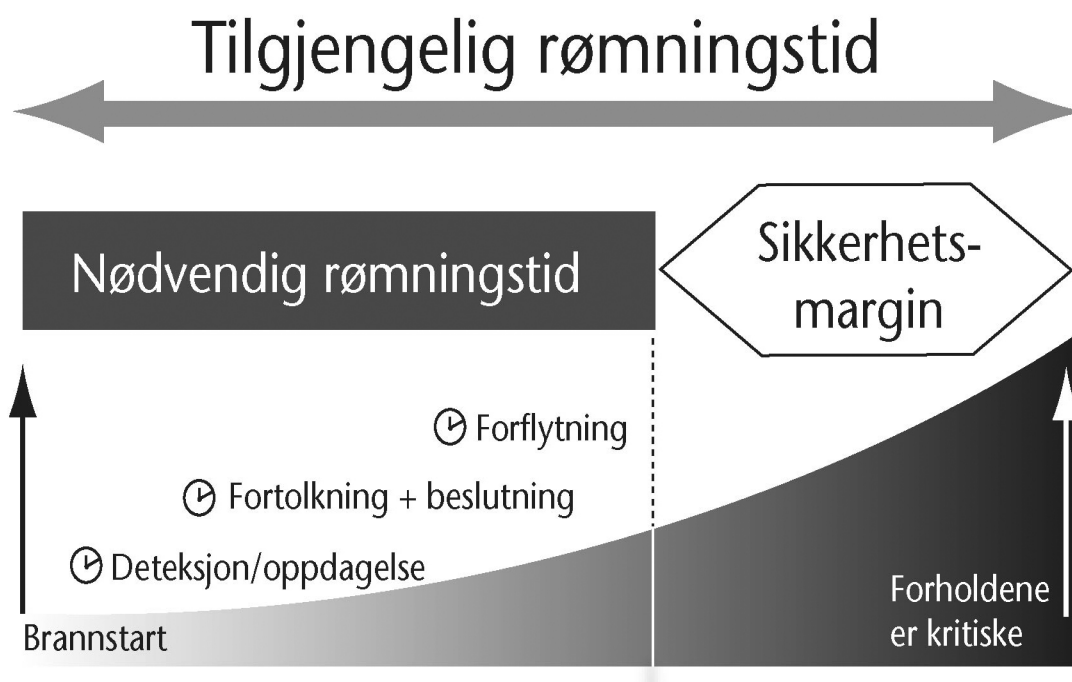
Dokumentasjon ved analyse av rømningstid

Dersom tillatt persontall i et lokale er satt høyere enn hva "utprøvde og anerkjente løsninger (preaksepterte løsninger)" tilsier, må det foreligge dokumentasjon på analysen som er lagt til grunn. Beregningsprogram kan være benyttet til dette.

Det finnes i dag få verktøy for analyse som hver for seg kan brukes med tilfredsstillende pålitelighet. Både valg av metode, inngangsparametere og akseptkriterier er avgjørende for resultatet.

Der tilgjengelig rømningstid er analysert må dokumentasjonen inneholde følgende elementer:

- Nødvendig rømningstid = deteksjonstid/oppdagelse + fortolkningstid og beslutningstid + forflytningstid
- Tilgjengelig rømningstid = Nødvendig rømningstid + sikkerhetsmargin

Elementer som må være vurdert

Deteksjons- og oppdagelsesstid: Tiden fra en brann starter til automatisk brannalarmanlegg detekterer eller person(er) oppdager at noe unormalt har inntruffet.

Deteksjons-/oppdagelsestiden må være vurdert fra bygning til bygning. Den kan variere fra noen sekunder til flere minutter og avhenger av en rekke forhold:

- Hvis det er installert automatisk brannalarmanlegg, kan den teoretiske deteksjonstiden for en detektor beregnes ut fra brannens vekstkurve.
- Hvis det ikke er installert automatisk brannalarmanlegg, er deteksjons-/oppdagelsestiden avhengig av personene i bygningen, dvs. hvilke forhold personene har til hverandre, hvor personene befinner seg i bygningen, hvor oversiktlig bygningen er og om personene er mottakelige for de indikasjoner brannen gir (våkne eller i søvn, sykdom, funksjonshemming).

Fortolknings- og beslutningstid (reaksjonstid): Tiden fra oppdaget eller detektert branntilløp til forflytning iverksettes.

Denne tiden er ofte mye lengre enn både deteksjons-/oppdagelsestiden og forflytningstiden. Faktorer som har betydning er:

- Brannalarmanlegg
- Organisering av brannvernet. Er det opplært personell til å bistå ved en brann- og rømningssituasjon?
- Er det opplærte personellet tilstede?
- Oversiktlige rømningsveier, rømningsskilt og belysning
- Oversiktighet i rommet, lett å orientere seg?
- Plassering av dør - de fleste vil rømme ut samme vei de kom inn
- Om personer er våkne
- Om personene må ha hjelp til å rømme

I bygninger hvor personer sover eller er påvirket av alkohol eller andre rusmidler, må en forvente lengre beslutnings- og reaksjonstid. Eksempel på denne type bygninger er danselokaler, pleieinstitusjoner, hotell og restauranter. Det mest vanlige er likevel at personer i bygninger er våkne og oppmerksomme på hva som skjer rundt dem.

Beslutning- og reaksjonstiden er den delen av evakueringstiden det er størst variasjoner og usikkerhet om. Flere kilder angir tider, mange av dem er basert på ekspertvurderinger. Beslutnings- og reaksjonstiden kan variere mellom 1 – 5 minutter eller mer avhengig av type aktivitet, alarm og organisasjon.

For offentlige bygg, skoler, varehus eller butikker kan beslutningstiden settes til 1 minutt, forutsatt at brannen er synlig for personene som oppholder seg i bygget. Der publikum ikke ser brannen og hvor det kun er manuell klokkealarm, vil beslutnings- og reaksjonstiden være 5 minutter.

Forflytningstid: Tiden det tar å rømme til trygt sted.

Tiden avhenger av:

- hvordan personene er fordelt i lokalet
- type personer og deres behov for assistanse, bevegelighet osv.
- oversiktligheten i rømningsveien (merking, belysning)
- rømningsveienes utforming (lengde, bredde, hinder)

Forflytningstiden kan beregnes for hånd eller ved bruk av beregningsprogram.

Beregningsprogram er spesielt egnet hvis et stort antall personer skal evakuere fra flere rom og det kan oppstå kø på flere steder i bygningen.

Endring av persontall bestående byggverk

Vesentlig økning av persontall i bestående byggverk gjennom analyse eller delanalyse (TEK § 7-21), krever søknad om byggetillatelse (ref. veiledning til SAK). Se under § 5-1 "Byggesak uten fysisk endring".

Dersom tilsynsmyndighetene ser det som overhengende farlig at fastsatt persontall er overskredet, rømningsvei er blokkert, brannalarmanlegg ikke fungerer osv., kan det pålegges umiddelbar stengning (ref. lovens § 37 tredje ledd).

Rømning fra bolig

Fra bolig kan vindu som har underkant mindre enn 5 m over planert terreng være en av rømningsveiene, dersom forutsetningene til vindu som rømningsvei er oppfylt (ref REN). Vindu som ligger høyere enn 5 m over planert terreng, kan benyttes som en av rømningsveiene, når det er truffet tiltak som gir tilsvarende sikkerhet. Vindu i soverom bør generelt være til å åpne. Se videre under § 5-5 "Rømning av personer via brannvesenets høydemateriell".

Detaljer som påvirker rømningstiden

Brannalarmanlegg

Brannalarmanlegg benyttes som tiltak for å oppnå intensjonen om tilfredsstillende og forsvarlig rømning i tilfelle av brann fordi tidlig varsling kan redusere nødvendig rømningstid og bidra til raskere slokking/innsats.

For bruk og dimensjonering av brannalarmanlegg henvises til TEK og REN samt "Temaveiledning for brannalarmanlegg" utgitt av BE og DBE.

Automatiske slokkeanlegg

Sprinkleranlegg

Sprinkleranlegg (konvensjonelt sprinkleranlegg og boligsprinkler) vil ha stor betydning for person- og rømningssikkerhet, spesielt dersom deler av anlegget blir tilpasset med "Fast Response" sprinklerhoder, i boligrom, rømningsveier mv. Dette er sprinklerhoder som bl.a. løser ut raskere enn vanlige sprinklerhoder ved samme temperatur.

Vanntåkeanlegg er et fast slokkeanlegg som krever mindre vanntilførsel på grunn av annen slokkeeffekt. Det finnes i dag ingen standard dimensjoneringsmetode. Effekten må derfor dokumenteres i hvert tilfelle.

Sprinkleranlegg (preaksepterte løsninger) prosjekteres, bygges, kontrolleres og dokumenteres i henhold til NS-EN 12845 (forventes ferdig februar/mars 2004). Forsikringsregelverket (CEA-reglene) er med få unntak identisk med det offisielle regelverket.

Røykventilasjon og automatiske brann-/røykskille

Røykventilasjon i rømningsvei kan være et egnet tiltak for å sikre optimale forhold for personene som rømmer en bygning. Automatiske brann-/røykskille alene eller sammen med røykventilasjon kan også være aktuelt. Det vises til TEK og REN.

Låser i rømningsdører

Se § 2-1 under "Bygningers tekniske utforming og utstyr".

Betjening av dører

Behovet for rask og sikker rømning innebærer blant annet at dører i rømningsvei må være lette å åpne for alle personer. Slike dører må derfor ha et egnet system for nødåpning som er tilpasset bygningens risikoklasse og de personer som normalt befinner seg inne i bygget.

Ved evakuering skal en stengt dør kunne åpnes lett uten bruk av nøkkel (ett grep for risikoklasse 5 og 6) og dørbeslaget skal sikre enkel rømning. I bygg hvor det er fare for panikk og oppstuvning ved rømning, bør det benyttes panikkbeslag med horisontal stang. (NS-EN 179 tar for seg nødutgangsbeslag, beregnet for bruk i nødsituasjoner der publikum er kjent med nødutgangen og dets beslag, og der det er lite sannsynlig at det vil oppstå en panikksituasjon. NS-EN 1125 tar for seg panikkbeslag som betjenes med horisontal stang der en kan forutse en panikksituasjon.)

Låste dører i rømningsvei

Dør til rømningsvei kan være låst når bygningen har automatisk brannalarmanlegg. Låsesystemet må da åpne automatisk ved alarm og ved strømutfall. I tillegg må det være tydelig merket knapp for manuell åpning av dør. Det kan aksepteres inntil 10 sekunder tidsforsinkelse på den manuelle åpningsmekanismen.

Nattlåser

Ved bruk av innbruddshemmende låser med nøkkel fra begge sider, må disse utføres slik at de ikke kommer i strid med kravene til sikker rømning. Slike låser kan derfor kun benyttes når bygget/lokalet er tomt for mennesker/ikke er bemannet, og det må da være et system som sikrer at de blir låst opp når bygget/lokalet tas i bruk. Eksempler på slike systemer er:

- Mekanisk lås utstyrt med mikrobryter som kobles til en viktig funksjon, for eksempel lys, kassaapparat, rulletrapp eller lignende.
- Elektromekanisk lås som styres av innbruddsalarmanlegget hvor nattlås automatisk går i lås når alarmen slås på og som automatisk låses opp når alarmen slås av. Denne løsningen krever mikrobryter og lysvakt.

Opp og igjenlåsing av nattlås kan med gode rutiner sikres ved hjelp av vaktpersonell.

Ledesystemer

For at mennesker som befinner seg i et byggverk skal kunne rømme på forsvarlig måte i tilfelle av brann, kan det være nødvendig å sikre tilstrekkelig lys og anvisninger i rømningsveien.

Etter TEK skal store byggverk og byggverk med stort personantall samt byggverk beregnet for virksomhet i risikoklasse 5 og 6 ha tilfredsstillende ledesystem ref. også REN.

Etter en risikoanalyse i nye og bestående byggverk (se under § 2-1) kan det være behov for ledesystem også i andre byggverk som f.eksempel: skoler, kontorbygg m.fl. Ref. også forskrift om arbeidsplasser og arbeidslokaler av 16.02.95 nr. 170 med veiledning.

Velges preaksepterte løsninger for prosjektering kan det legges til grunn: NS-EN 1838, NS-EN 50171, prEN 50172 og andre relevante Europaanormer.

Organisatoriske tiltak

Personale som er til stede og som har fått opplæring i å hjelpe til med rømning, er et svært effektivt tiltak. Se også under kapittel 3.

§ 2 – 4 Ettersyn og vedlikehold av installasjoner, utstyr, bygningsdeler, fyringsanlegg mv.

Eier av ethvert brannobjekt skal, der det er nødvendig, sørge for at kvalifisert personell foretar jevnlig kontroll, ettersyn og vedlikehold av installasjoner, utstyr, konstruksjoner m.m. for å forhindre teknisk forfall som kan redusere brannsikkerheten.

Eier må sørge for at røyk- og branncellebegrensende bygningsdeler er intakte og ikke svekket av hull, samt at konstruksjoner hvor det er krav om brannmotstand virker som forutsatt. Kanaler, rør og lignende som krysser røyk- og branncellebegrensende bygningsdeler, og gjennomføringer for disse, skal være utført slik at brannmotstanden ikke reduseres.

Eier skal melde fra til kommunen når det har vært installert nytt ildsted eller foretatt andre vesentlige endringer ved fyringsanlegget.

Eier må sørge for at skorstein og øvrig fyringsanlegg er intakt og virker som forutsatt. Blir det oppdaget feil eller mangler som åpenbart kan øke risikoen for brann må fyringsanlegget ikke brukes.

Eier av bygning har plikt til å sørge for at aktive og passive brannsikringstiltak blir regelmessig kontrollert, ettersett og vedlikeholdt. Rutiner må sikre at avvik i eiers egne og/eller virksomhet/brukers internkontrollrutiner på brannvernområdet fører til at det iverksettes tiltak. Avtaler/samarbeidsordninger med virksomheter/brukere må formalisere ansvar for at alle forhold som har betydning for brannsikkerheten blir ivarettatt og dokumentert.

Kontroll, ettersyn og vedlikeholdsrutiner er betinget av bruks- og bygningsmessige forhold. Hyppigheten av kontroll, ettersyn (egenkontroll) og vedlikehold (service) vil variere.

Rutiner må etableres i forhold til risikoen i brannobjektet med tanke på forebygging av brann. Se under §§ 2-1 og 2-2.

Eier/forvalter som ikke selv er kvalifisert for å utføre rutineene, må søke råd/inngå kontrakt med kvalifisert aktør. Dette vil være spesielt aktuelt for aktive brannsikkerhetstiltak, men også for kontroll av passive tiltak, eksempelvis hull/gjennomføringer i brannskiller m.m.

Også virksomhet/bruker skal til enhver tid vurdere egen brannsikkerhet ved opphold i byggverket gjennom sitt HMS-arbeid. Avvik i forhold til brannsikkerhet må rettes eller fremstilles for eier/forvalter i samsvar med avtale.

Kontroll, ettersyn og vedlikehold

PUSH-systematikken i internkontrollarbeidet er ett av flere prinsipper som kan benyttes for den langsiktige gjennomføringen av kontroll, ettersyn og vedlikeholdsrutiner:

Planlegge (P), fordele og samordne oppgaver til personell og/eller firmaer med riktig kompetanse.

Utføre (U) planlagt kontroll, ettersyn og vedlikehold på fastsatt måte til fastsatt tid med fastsatte sjekklister/kontrollrapporter osv.

Studere (S), evaluere resultatet. Eier/forvalter av bygning eller eier av virksomhet må avtale hvem som skal "studere"/evaluere resultatene for å finne årsak til typiske gjengangere og systematisere resultatene.

Handle (H) (lære av erfaringene) og sikre at misforhold mellom det planlagte og det gjennomførte, og feil/mangler (avvik) rettes opp av personell med riktig kompetanse.

Det kan være vanskelig å finne én person som har kompetanse til å foreta både kontroll, ettersyn og vedlikehold. Det er derfor viktig å trekke opp grensene for hvem som gjør hva for å unngå at forhold ikke blir ivarettatt. Også grensesnitt mot andre installasjoner som i utgangspunktet ikke er en brannteknisk installasjon, må være definert. Forhold som ivaretas av andre installasjoner og som er viktig for brannsikkerheten må kontrolleres, etterses og vedlikeholdes.

All kontroll, ettersyn og vedlikehold skal dokumenteres.

Kontroll

Med kontroll menes å undersøke om en installasjon samsvarer med kravdokumenter, prosjekteringsbeskrivelser, montasjeanvisninger eller tilsvarende og den bruken objektet er godkjent for etter plan- og bygningslovgivningen.

Den som utfører kontrollen må ha nødvendig systemkunnskap, kunnskap om produktet, om regelverket osv. for å påse at:

- Installasjonen oppfyller krav/ytelser etter aktuelt regelverk
- Installasjonen fungerer som prosjektert og beskrevet etter "utprøvde og anerkjente løsninger (preaksepterte løsninger)" (offentlige veiledninger, standarder, private regelverk, leverandørens anvisninger m.fl.) , og/eller analyseløsninger (med prosjekteringsforutsetninger og lignende)
- Dekningsgrad og kapasitet er tilfredsstillende også sett i forhold til ev. bygningsmessige endringer, vesentlig endret drift, endret brannbelastning osv.
- Installasjonen med eventuelle teknologiske integrasjoner av forskjellige systemer virker som forutsatt og at grensesnittene er klart definert (eks. talevarsling, låsesystemer eller lignende styrt av brannalarmanlegg)
- Organisatoriske tiltak samsvarer med forutsetningene for bruken

Kontraktfestet kontroll kan utføres av annen kvalifisert person/foretak enn den som har prosjektert eller installert anlegget. En slutført kontroll må ende opp med en kontrollrapport som dokumenterer hva som er kontrollert, hvordan det er kontrollert og resultatet av kontrollen med avvik eller anmerkninger.

Handlingsplan for utbedring av tiltak skal dokumenteres, se avsnitt om vedlikehold. Kopi av kontrollrapporter som bl.a. omhandler funksjons- og kapasitetsmålinger bør sendes eller gjøres tilgjengelig for tilsynet i kommunen.

Rutinemessig kontroll av aktive brannsikringstiltak bør, avhengig av tiltakets karakter, utføres innenfor definerte tidsintervall, angitt i standarder, prosjekteringsforutsetninger, leverandøranbefalinger osv., og ut fra risiko og bruk av brannobjektet (normalt minst en gang per år).

Nye installasjoner eller endringer i aktive/passive brannsikringstiltak i bestående byggverk

Etter gjennomført kontroll kan det være aktuelt å installere eller gjøre endringer på aktive brannsikringstiltak som brannalarmanlegg, automatisk slokkeanlegg, røykventilasjon, automatiske brann/røykskille-systemer eller ledesystem, samt også passive tiltak som skifting av dører, brannteknisk isolering mv. Statens bygningstekniske etat (BE) omtaler i veiledning til SAK hvilke tiltak som er søknadspliktige, samt saksgangen for kontroll. GOF stiller minimumskrav til utøvere som skal ha ansvar for søknadspliktige tiltak etter plan- og bygningsloven.

Ettersyn

Med ettersyn menes den enkle egenkontrollen av en installasjon eller annet brannsikringstiltak utført av eier/forvalter, eller representant for virksomhet/bruker etter avtale med eier, for å sikre at funksjonen ikke svekkes som følge av driftsmessige endringer eller feil oppstått etter montering. Leverandøren bør angi hva et slikt ettersyn skal omfatte.

Ettersyn (egenkontroll) må utføres av personell som har fått tilstrekkelig med opplæring. Vedkommende som skal utføre ettersyn må se etter at installasjonen ikke er forringet, tildekket og om andre synlige avvik (feil/mangler) finnes, og eventuelt foreta enkle, rutinemessige funksjonsprøver etter leverandørens anvisninger e.l. Vedkommende som foretar ettersyn må enten selv utbedre avvikene eller sørge for at tiltak iverksettes (se under "Vedlikehold").

Vedlikehold

Med vedlikehold menes reparasjoner/utskiftinger, utbedring av avvik (feil og mangler) og service på aktive og passive brannsikringstiltak for at installasjonen/konstruksjonen skal fungere som forutsatt.

Vedlikehold må utføres av personell som har nødvendig fagmessig kompetanse/autorisasjon.

Utført arbeid skal dokumenteres.

Detaljer

Brannalarmanlegg

Som hovedregel bør kontraktfestet kontroll gjennomføres en gang per år. Ettersyn (egenkontroll) bør gjennomføres/funksjonstestes minst en gang per måned. Vedlikehold (reparasjon/service) bør foretas av firmaer som kan dokumentere samarbeidsavtale med leverandør av angjeldende anleggstype for å sikre nødvendig tilgang til reservedeler, tilleggsmateriell, dokumentasjon og systemkunnskap. For personer og virksomheter som ønsker å planlegge, prosjektere, installere og kontrollere brannalarmanlegg gir FG tilbud om opplæring, eksamen og registrering.

Ledesystemer

Kontroll, ettersyn og vedlikehold av ledesystemer som utføres i henhold til prEN 50172, oppfyller forskriftens krav. Annet krever særskilt dokumenterte rutiner.

Automatiske slokkeanlegg

Generelt må det for et hvert automatisk slokkeanlegg kunne fremlegges nødvendig dokumentasjon (kontrollrapport) på at anlegget vil fungere som forutsatt i forhold til den funksjonen det skal ha.

I den Europeiske Standardiseringsorganisasjonen (CEN) er det under utarbeidelse egne standarder for ulike automatiske slokkeanlegg som skumanlegg, vanntåke, gassanlegg osv. Standardene bør benyttes så snart de er ratifisert.

Sprinkleranlegg

Sprinkleranlegg som kontrolleres, dokumenteres og vedlikeholdes i henhold til NS-EN 12845, oppfyller forskriftens krav.

Forsikringsselskapenes Godkjennelsesnevnd (FG), gir tilbud om opplæring, eksamen og registrering av personer og virksomheter som ønsker å planlegge, prosjektere, installere og kontrollere sprinkleranlegg.

FG har også etablert en sentral database (www.ess.fnh.no) som kvalifiserte kontrollører kan benytte for å innrapportere status etter gjennomført kontroll av prosjekteringsforutsetningene for sprinkleranlegg.

Forsikringsselskapene og landets brannvesen har tilgang til å lese rapportene. Det anbefales at databasen tas i bruk for alle typer sprinkleranlegg, uavhengig av rabatteringsordninger.

For personell som skal utføre fysisk vedlikehold av alle typer av sprinkleranlegg, har Leverandørforeningen For Brannsløkkemateriell (LFB) under utarbeidelse en frivillig ordning for opplæring. Så snart denne ordningen er på plass anbefales det å benytte personer med eksamen herfra.

Låser i rømningsdører

Låser og beslag i dører til rømningsvei (se under § 2-3) må rutinemessig kontrolleres, og vedlikeholdes årlig av personell og/eller firmaer med riktig kompetanse. For kontroll og vedlikehold bør det benyttes personell med fagkompetanse. Ettersyn (egenkontroll) bør inngå i daglige/månedlige internkontrollrutiner.

Brannskiller (vegger og etasjeskiller det er stilt branntekniske krav til)

Brannskiller som er skadet i forbindelse med daglig drift, ombygging/reparasjoner, nye installasjoner eller lignende, skal utbedres på en slik måte at kravet til konstruksjonens brannmotstand oppfylles (ref. prosjekteringsforutsetninger etter plan- og bygningslovgivningen). Utførende må ha nødvendig kompetanse og må levere tilstrekkelig dokumentasjon for utførelsen.

Røykventilasjon, automatiske brann/røykskiller og røykkontrollanlegg i rømningsveier

Kontraktfestet kontroll bør gjennomføres en gang per år. Dokumentasjon skal foreligge til enhver tid.

Ettersyn (egenkontroll) bør gjennomføres hver måned/kvartal. Egenkontrollskjema bør utstedes av leverandør. Eksempel på egenkontroll er å påse at det er nettspenning på anlegget.

Vedlikehold (service/reparasjon) bør foretas av firmaer som kan dokumentere kompetanse for angjeldende anleggstype. Dette for å sikre nødvendig tilgang til reservedeler, tilleggsmateriell, dokumentasjon og systemkunnskap.

Manuelt sløkkeutstyr

For å opprettholde brannsikkerheten, må det foretas regelmessig kvalifisert kontroll, ettersyn og vedlikehold av det manuelle sløkkeutstyret, og dette må kunne dokumenteres. Se under § 2-1 under "Generelle krav". For særskilte brannobjekter vil kontrollintervallet vanligvis være ett år. Vedlikehold av håndsløkkere bør utføres etter NS 3910. Vedlikehold av slangetromler bør utføres etter NS-EN 671-3.

"Rådet for vedlikehold av håndsløkkere" gir tilbud om opplæring, eksamen og registrering for personer og virksomheter som ønsker å utføre vedlikehold på håndsløkkere. Personer med kompetansebevis fra Rådets ordning tilfredsstiller de rammekrav til kompetanse som fremgår av NS 3910.

Ildsted

Meldeplikt

For å sikre at brann- og feiervesenet skal kunne ha og vedlikeholde et system som utløser feie- og tilsynsplikten med fyringsanlegg i kommunen, er det viktig å kunne få registrert nyinstallasjoner eller vesentlige endringer med fyringsanlegg.

Eier/bruker skal melde fra til kommunen (brannvesenet) når det har vært installert nytt ildsted eller foretatt andre vesentlige endringer ved fyringsanlegget. Eier må sørge for at fyringsanlegget er intakt og virker som forutsatt. Blir det oppdaget avvik som åpenbart kan øke risikoen for brann, må fyringsanlegget ikke benyttes.

Etter bygningslovgivingen, jf. SAK § 5, nr. 2, bokstav d, er installering, reinstallerings og reparasjon av ildsted unntatt kravet om søknad eller melding dersom arbeidet kontrolleres av kvalifisert kontrollør. Kvalifisert kontrollør bør utarbeide en bekreftelse på utført kontroll, denne vil være et viktig verdipapir for huseier, både ved feiervesenets tilsyn og eventuelt tilsyn etter SAK § 8 og ved salg av eiendommen. Kvalifisert kontrollør kan være kommunalt feiervesen i den utstrekning feiervesenet vil tilby slik tjeneste.

Eksempler på ildsteder som er meldepliktig til kommunen (brann- og feiervesenet) men som er fritatt for søknadsplikt i henhold til bestemmelser i plan- og bygningslovgivingen, er:

- fastmontert typegodkjent vedovn, peisovn og peisinnatts
- typegodkjent pelletskamin/ovn med innebygget brensel tank
- ildsted for flytende brensel men innebygget tank eller separat dagtank inntil 20 liter uten pumpe
- kombinert ildsted for ved og flytende brensel med innebygget tank eller separat dagtank inntil 20 liter uten pumpe
- gassfyr ildsted tilknyttet inntil to stykker 11 kilo propanbeholder med utgangstrykk maksimalt 30 mbar

Nyoppføring av skorstein er derimot søknadspliktig.

Kontroll, ettersyn og vedlikehold

Eier har det daglige ansvaret for ettersyn og vedlikehold med at eget fyringsanlegg er inntakt og virker som forutsatt. Der man kontrollerer om større fyringsanlegg (120 kw) med tilhørende skorstein er intakt og virker som forutsatt, må kvalifisert personell dokumentere at fyringsanlegget gir akseptabel energieffektivitet, slik at brann og andre skader ikke oppstår.

§ 2 – 5 Røykvarsler og manuelt slokkeutstyr i bolig

Eier av bolig skal sørge for at boligen er utstyrt med minst en godkjent røykvarsler, plassert slik at den høres tydelig på alle soverommene når dører er lukket.

Eier skal også sørge for at boligen er utstyrt med manuelt slokkeutstyr som kan benyttes i alle rom.

Under betegnelsen bolig hører bl.a hus, leilighet, hybelhus, hytte, campinghytte, annen fritidsbolig og eventuelt annet. For bolig er det forutsatt at alle som bor der kjenner til rømningsveiene og kan bringe seg selv i sikkerhet ved brann, betjene manuelt slokkeutstyr og teste/skifte batteri osv. i røykvarsler(e).

Det er eiers plikt å sørge for at forutsetningene for bruk av byggverket oppfylles, ref. § 2-1. I denne forbindelse bør eier som ikke selv er bruker av boligen fastsette plikter for bruker i forhold til ettersyn, tilbakemelding til eier osv.

Røykvarsler

De fleste som omkommer i brann, dør i egen bolig som følge av røykforgiftning. Det er derfor viktig å ha røykvarslere i alle boliger. Det generelle pålegget om installasjon av røykvarsler er basert på en målsetting om å redusere antall personer som omkommer i brann fordi de ikke oppdager brannen i tide. Dette er mest kritisk når folk sover og derfor legges det stor vekt på en montering som også sikrer at et alarmsignal skal høres og vekke folk der de sover, vanligvis på soverom.

Røykvarslere som omsettes i Norge, skal være av godkjent modell, ref. § 9-1, og leveres med en bruker-veiledning på norsk. Brukerveiledningen skal informere om deteksjonsprinsipp, egnet bruksområde i forhold til benyttet detektortype, plassering, ettersyn, renhold og regelmessig testing.

Anskaffelse og formålstjenlig valg og montering av egnet røykvarsler er eiers ansvar (huseier, borettslag o.a.), mens nødvendig funksjonskontroll med rengjøring, batteriskift (eventuell kontroll av annen kraft-forsyning) og testing er brukers ansvar.

Røykvarslere er i Norge i dag definert som små, selvstendige enheter med et sammenbygget system for å oppdage og varsle brann. Deteksjon av brann i disse enhetene er basert på at røyk fra brennende gjenstander inneholder partikler som sprer seg i luften og som også beveger seg inn i det indre av røykvarsleren. Det brukes to helt ulike måter for å oppdage slike partikler:

- Optisk røykvarsler er basert på at partiklene vil reflektere litt lys når de blir belyst fra en liten lyskilde inne i et ellers mørkt kammer. Gjenskinnet fra partiklene når frem til en lysfølsom sensor som oppfatter slikt lys som et faresignal og starter en alarmgiver.
- Ionisk røykvarsler er basert på at partikler blant annet i røyk vil fange opp elektriske ladningsbærere i luft som er ionisert av en liten radioaktiv kilde i et dertil egnet kammer. Fordi deler av dette kammeret er laget slik at luften som kommer inn i det blir en del av et elektrisk kretsløp, vil forurensende partikler bidra til at strømstyrken i kretsløpet reduseres og alarmen utløses. Alle slike varslere skal være merket med et internasjonalt symbol for radioaktivitet og kan lett gjenkjennes på dette.

Disse to systemene har ulik evne til å reagere på gitte typer av røykpartikler. Spesielt er størrelsen på partiklene et viktig parameter for deteksjonsevnen. Ekstremt store partikler lager vanskeligheter for ioniske detektorer, mens ekstremt små partikler lager problemer for de optiske.

Begge typer røykvarslere er vanligvis utstyrt med eget batteri som sørger for strøm til elektronikk og alarmgiver, men enkelte modeller har også mulighet for sammenkobling og for strøm fra en felles kraft-forsyning.

Med dagens alminnelige bruk av brennbar innredning med tekstiler og stoppede møbler samt installasjon av mye elektrisk utstyr, viser erfaringene at en brann ofte starter som en ulmebrann. Dette er typisk en røykproduserende brann fra en liten glo eller flamme som utvikler og sprer seg forholdsvis langsomt. Røykutviklingen kan imidlertid bli kraftig og omfatte giftige gasser. Røyken fordeler seg også nokså tregt ut i omgivelsene og danner store sotpartikler, som ofte kjøles ned mot romtemperatur før den når frem til nærmeste røykvarsler.

Ved denne type brannutvikling har det vist seg at røykvarslere med ionisk detektor ikke har varslet som forventet. Optiske røykvarslere er sterkt anbefalt ved slike branntilløp. Dersom det er valgt en minimumsløsning med bare en røykvarsler i boligen, vil røyken ofte måtte bevege seg langt før den når frem til røykvarsleren. Dette taler for valg av en optisk røykvarsler.

I rom hvor røykvarsleren kan utsettes for sterk gjennomtrekk, fuktig luft, vanndamp eller matos fra komfyr o.a., vil dette oftere forveksles med en alarmsituasjon av ioniske detektorer. Valg av en optisk enhet kan sterkt redusere mengden av slike falske alarmer.

Noen branner starter også i lett antenkelige og godt brennbare gjenstander som papir, lette tekstiler som gardiner, dekorasjoner rundt stearinlys eller brennbar væske. Da vil forløpet være en brann med åpen flamme, rask temperaturutvikling og røyk med forholdsvis høy temperatur og små partikler som sprer seg fort. Det er ikke uvanlig at overttenning kan skje i et rom innen ca 3 minutter etter brannstart. Under slike forhold er en ionisk røykvarsler effektiv med sin gode følsomhet for små røykpartikler.

Påliteligheten av branndeteksjon øker ved bruk av begge typer røykvarslere, montert etter grundig vurdering av plassering og hvilken type som egner seg best på hvert sted. Generelt anbefales det bruk av flere røykvarslere enn forskriftens minimumskrav. Kortere vei fra brann til detektor gir raskere alarm.

I boliger med mange rom og eventuelt flere etasjer bør det monteres røykvarslere som kan kobles sammen slik at alle gir alarm dersom en detektor aktiveres. For et slikt system av røykvarslere anbefales det også modeller som kan få strøm fra en felles, sentral kraftforsyning, f.eks et akkumulatorbatteri som lades automatisk fra en nettilkobling. Dette vil lette oppfølgende kontroll og man unngår skifting av batteri i hver enkelt varsler, men forutsetter at den sentrale kraftforsyningen overvåkes kontinuerlig for tilfredsstillende funksjon.

For personer med pleie- og omsorgsbehov som også har behov for assistanse til å rømme fra boligen, er røykvarsleren i enkelte kommuner koplet direkte til alarmsentral via trygghetsalarm. Alarm alene vil i mange tilfeller ikke gi nødvendig tid til at vedkommende person vil få assistanse tidsnok. Slike løsninger bør derfor sees i sammenheng med valg av detektortype og avstand til innsatspersonell, og bør helst kombineres med automatiske sløkkeanlegg som boligsprinkleranlegg eller vanntåkeanlegg for å gi en tilfredsstillende brannsikkerhet i boligen.

Manuelt sløkkeutstyr

Med manuelt sløkkeutstyr menes brannslange(r) med tilstrekkelig lengde til å nå alle rom, eller håndsløkker. Sløkkeutstyret skal plasseres lett tilgjengelig inne i den enkelte boenhet. Det bør være minst en type sløkkeutstyr på hvert plan/etasje, og ikke mer enn 25 m mellom hver sløkkeenhet. Håndsløkkere som omsettes skal være godkjent etter § 9-1.

Manuelt sløkkeutstyr er ”førstehjelpsutstyr”, hvor spesielt håndsløkkere har en begrenset sløkkekapasitet. Brannslange er det mest anvendelige sløkkeutstyret, som kan brukes av de fleste. Det anbefales derfor brannslange i bolig, montert til fast kran og med spak for åpning av ventilen med ett grep. Brannslange i bolig bør være formfast med innvendig diameter på minimum 10 mm. Slangen bør ha spredemunnstykke og må være frostfritt fastmontert. Lengde ved fullt uttrekk bør ikke være mer enn 30 m.

Der det er vanskelig å montere brannslange, kan det brukes håndsløkker med tilstrekkelig kapasitet. Det bør i så tilfelle være et ABC-pulverapparat på minimum 6 kg som kan brukes ved alle typer branner. Velges skum- eller vannapparat bør dette være på minst 9 liter. Ønsker man en mindre håndsløkker må denne suppleres med brannslange. Kombinasjonen av brannslange og håndsløkker gir en god dekning.

Anskaffelse og kontroll/vedlikehold (service) av manuelt sløkkeutstyr er eierens ansvar (huseier, borettslag o.l.). Visuelt ettersyn av utstyret er brukerens ansvar, f.eks. at det er tilfredsstillende trykk på håndsløkkeren, og at plombering og slange er intakt. Brannslangen etterses ved å se til at slangen tåler vanntrykket uten å lekke, at tilkoblingskranen fungerer etter sin hensikt mv.

Brannslangeskap må ikke plasseres i trapperom som er rømningsvei for flere boenheter. Ved brann vil det kunne oppstå røykspredning ved at dører blir stående åpne når brannslangen trekkes inn i boenhetene.

Alle typer boliger skal utstyres med manuelt sløkkeutstyr, helst brannslange, også der det er installert automatisk sløkkeanlegg (for eksempel i omsorgsbolig, bo- og servicesenter e.l.). Dersom brannslangen skal dekke flere boenheter, må den ha tilpasset rørdimensjon.

Se også veiledningstekst om manuelt sløkkeutstyr under §§ 2-1 og 2-4 hvor bl.a. kontroll, vedlikehold (service) blir mer omtalt.

§ 2 – 6 Atkomst for feiing

Eier skal, etter varsel om feiing, sørge for at hele fyringsanlegget er tilgjengelig for feiing, samt utstyrt og innrettet slik at det kan feies på tilfredsstillende måte.

Eier av bygninger hvor feiing av røykkanal foretas fra tak, skal sørge for at feieren har tilfredsstillende atkomst opp til og på taket.

Hvor feiing ikke skjer fra tak, skal eier sørge for at feieren har tilfredsstillende atkomst til røykkanal.

Eier skal sørge for at feieren har tilfredsstillende atkomst til sotluke eller tilsvarende egnet innretning for sotuttak.

Tilrettelegging

Eier plikter, eventuelt ved internkontrollrutiner, å sørge for at fyringsanlegget er tilgjengelig, selv om fyringsanlegget disponeres av andre. Eier må etablere tilfredsstillende tilsyns- og samarbeidsordninger med brukere eller leietakere slik at pliktene etter første ledd etterkommes.

Eiers plikt til å sørge for at hele fyringsanlegget er tilgjengelig vil som regel oppfylles ved at:

- fyringsanlegget er bygget slik at det er mulig å gjennomføre feiing og tilsyn
- det er person til stede som kan låse opp dører og vise feier til rette der det er nødvendig

Tilgjengelighet

Sikker adkomst for feier til fyringsanlegget og derved arbeidsplassen, reguleres i utgangspunktet av lov av 4. februar 1977 nr. 4 om arbeidervern og arbeidsmiljø (arbeidsmiljøloven) med forskrifter, plan- og bygningsloven med forskrifter og kommunens system for HMS. Både arbeidsmiljølovgivningens og bygningslovgivningens bestemmelser forutsettes kjent for kommunen, leder av brannvesenet og feiere. Feiers arbeidsforhold følger av arbeidsmiljøloven med stillasforskriften.

Arbeidsmiljøloven med forskrifter setter krav til arbeidervern og arbeidsmiljø, og arbeidsgiver har ansvar for å gjennomføre de nødvendige vernetiltak på arbeidsplassen.

Tidligere byggeforskrifter og Teknisk forskrift angir de krav som settes til byggverk og faste installasjoner, og eier har ansvar for at kravene er oppfylt.

Forskriften her setter krav om at eier av fyringsanlegget skal gjennomføre tiltak i tråd med kravene i arbeidsmiljøloven med forskrifter, slik at feiing og tilsyn med fyringsanlegg kan gjennomføres på en sikker og forsvarlig måte.

Bestemmelsen er gitt for at leder av brannvesenet skal kunne kreve at eier av fyringsanlegget skal sørge for tilfredsstillende tilgjengelighet for feieren. Feieren skal kunne ferdes sikkert på taket uten å forårsake skade og kunne utføre feiing fra et sikkert sted.

Stillasforskriften setter krav til sikkerhetsmessig forsvarlig konstruksjon og vernetiltak for virksomheter som utfører arbeid som kan medføre fall til lavere nivå. Veiledningsdelen til forskriften gir orientering om tiltak som kan være egnet til å oppfylle forskriftens krav.

Også andre forskrifter til arbeidsmiljøloven kan være aktuelle, så som forskrift av 10. september 1982 om tekniske innretninger og forskrift av 24. mai 1993 om bruk av personlig verneutstyr på arbeidsplassen.

Løs stige

Er feier avhengig av løs stige for adkomst til tak, skal eier sørge for at det finnes egnet stige på lett tilgjengelig sted.

Kravet om løs stige vil i alminnelighet stilles til eier av villa, rekkehus og mindre flermannsboliger. Eier bør av hensyn til sikkerheten f.eks. for lekende barn, legge stigen ved husveggen og ikke sette den opp. Det er ikke tilstrekkelig at eier viser til at stigen ligger i kjeller, garasje eller lignende.

Stillasforskriften setter krav som gjelder bruk av løs stige og krav til typegodkjenning av stiger.

Feieluke

Når feiing ikke skjer fra tak, er tilfredsstillende tilgjengelighet til røykkanal normalt avhengig av tilfredsstillende tilgjengelighet til feieluke. Kravene til feieluke følger av Plan- og bygningslovens § 106 Bygningstekniske installasjoner, jf. TEK og REN. Kravene er nærmere beskrevet i Byggforskserien, Byggedetaljer A 552.141, Skorsteiner for mindre ildsteder.

Uttak av sot

Kravene til sotluker eller tilsvarende innretning følger av plan- og bygningslovens § 106 ”Bygningstekniske installasjoner”, jf. TEK og REN. Kravene er nærmere beskrevet i Byggforskserien, byggedetaljer A 552.141, ”Skorsteiner for mindre ildsteder”.

Sotluke kan sløyfes når det er montert typegodkjent skorstein på toppen av ildstedet, hvor sot kan tas ut gjennom ildstedet uten sanitære ulemper.

Kap. 3 Krav til organisatoriske tiltak i særskilte brannobjekter

§ 3 – 1 Dokumentasjon av sikkerhet

Eier av særskilt brannobjekt skal sørge for at brannsikkerheten er tilfredsstillende dokumentert. Dokumentasjonen skal omfatte tekniske og organisatoriske tiltak, herunder vedlikeholds- og interne kontrollrutiner.

Dersom eier ikke selv er bruker av brannobjektet skal virksomhet/bruker sørge for dokumentasjonen av organisatoriske tiltak.

Dokumentasjonen skal på oppfordring legges frem for tilsynsmyndighetene, som kan kreve ytterligere dokumentasjon.

Dokumentasjonsplikten er her spesielt rettet mot særskilte brannobjekter hvor brann kan medføre tap av mange liv eller store skader på helse, miljø eller materielle verdier, ref. lovens § 13. Den generelle dokumentasjonsplikten er beskrevet i veiledningens kapittel 2.

Pliktene i brannlovgivningen og internkontrollforskriften hvor også mål for HMS-arbeidet samt systematisk overvåking og gjennomgang av internkontrollen skal dokumenteres. Slik dokumentasjon skal foreligge før ethvert nytt brannobjekt kan tas i bruk.

Det er av største viktighet at brannokumentasjonen for særskilte brannobjekter viser at den tekniske brannsikkerheten i disse objektene er tilfredsstillende, og at sikkerhetsnivået opprettholdes ved de organisatoriske tiltak som iverksettes.

Dokumentasjonens hovedinnhold fremgår under kap. 2, hvor følgende skal foreligge:

- Eiers dokumentasjon for bygningsteknisk utforming, utstyr og samarbeidsordninger, se under §§ 2-1, 2-3 og 2-4
- Virksomhet/brukers dokumentasjon av organisatoriske rutiner, se under § 2-2

For særskilte brannobjekter skal det i tillegg foreligge samordnet dokumentasjon hos eier og virksomhet/bruker. Dokumentasjonen skal inngå i internkontrollarbeidet og inneholde punkter om:

- Brannvernleder, ref. § 3-2
  - organisering og ansvarsfordeling
  - navn, kompetanse, myndighet og plikter
- Brannvernopplæring og regelmessige øvelser, ref. § 3-3
  - plan for opplæring av ledere og ansatte
  - plan for øvelser basert på risikoanalyse, gjennomføring og oppfølging
  - oversikt over hvem som har deltatt og hvem som ikke har deltatt
- Instruksjer og planer, ref. § 3-4
  - basert på risikoanalyse og ansvarsforhold før og under brann
  - rutiner for varsling og slokking
  - rutiner for kontroll, ettersyn og vedlikehold, ref. § 2-4
- Vakt eller annen overvåking, ref. § 3-5
  - basert på risikoanalyse og rutiner for kontroll
- Unormal eller sterkt varierende risiko, ref. § 3-6
  - rutiner som beskriver aktuelle tiltak
  - rutiner for varme arbeider

§ 3 – 2 Brannvernleder

For ethvert særskilt brannobjekt skal det være en brannvernleder som skal ivareta brannvernet, og som tilsynsmyndigheten kan forholde seg til. Brannvernleder kan være eier selv eller en representant for eier.

Brannvernleder skal delta under varslet tilsyn og ha tilstrekkelig kunnskap om brannvernlovgivningen og om de branntekniske og organisatoriske forhold i objektet, samt brannvesenets innsatsmuligheter.

Utpeking av brannvernleder fritar ikke eier eller virksomhet/bruker fra de plikter som ellers følger av forskriften.

Organisering

For å oppfylle de plikter som følger av forskriften, må de ulike aktørene, dvs eier/forvalter og virksomhet/bruker, samhandle for å organisere brannsikkerhetsarbeidet, se under § 2-1 ” Samordning med virksomhet/bruker ”. Det skal utpekes en leder for brannvernet som på vegne av eier skal:

- ivareta brannsikkerhetsarbeidet
- koordinere og tilrettelegge praktiske og økonomiske tiltak for å imøtekomme brannforebyggende organisatoriske og tekniske krav etter denne forskrift
- kunne kommunisere med brannvesenets tilsynspersonell, gjerne med bistand av personell i organisasjonen som har kunnskaper i brannvernsspørsmål

For eksempel er det ikke nødvendigvis lederen for brannsikkerhetsarbeidet som skal gjennomføre brannøvelser i et brannobjekt, men eventuelt legge forholdene til rette og påse at fastsatte opplærings- og øvelsesplaner blir fulgt i henhold til § 3-3. Aktørenes ansvar i HMS-arbeidet skal oppfylles ved at rutiner og arbeidsoppgaver er dokumentert i virksomhetens internkontrollsystem.

Dokumentasjonen må vise at organisasjonen har personer med klart definerte oppgaver og tilstrekkelig brannvernkompetanse for brannsikkerhetsarbeidet.

Under forutsetning av at brannvernleder er i stand til å ivareta funksjonen på en tilfredsstillende måte, og organisasjonen er tilrettelagt for det, kan en brannvernleder ha ansvar for flere objekter.

Kvalifikasjoner

Brannvernleder må ha kvalifikasjoner som står i forhold til objektets risikonivå og kompleksitet. Brannvernlederen må også ha kunnskap om hvordan brannvernet er organisert. Det er ikke satt krav til verken type eller omfang av opplæringen av brannvernledere, sammenlign med internkontrollforskriften § 5 annet ledd punkt 2. Det bør kunne dokumenteres at det er gjennomført grunnleggende opplæring, og at vedkommende har nødvendig oversikt over de organisatoriske og branntekniske forhold i virksomheten, herunder beredskapen.

§ 3 – 3 Opplæring og brannøvelser

I ethvert særskilt brannobjekt skal alle ansatte og ledere ha brannvernopplæring og gjennomføre regelmessige brannøvelser som står i forhold til risikoen i objektet. Nyansatte og vikarer skal ha tilstrekkelig informasjon om opptreden i en brannsituasjon før de settes i arbeid.

Brannvernopplæring

Med brannvernopplæring menes grunnleggende innføring i:

- Branners fysiske og kjemiske egenskaper og særskilte risikoer i objektet
- Rømningsveier, møteplasser og passive og aktive brannsikringstiltak som inngår i byggverket
- Nytte og forventet effekt av forebyggende tekniske og organisatoriske brannverntiltak i objektet
- Innføring i den enkeltes ansvar og plikter, også informasjon om brannvernlederens og lederes ansvar, myndighet og plikter
- Grunnopplæring i bruk av slökkemiddel, evakuering av personer og strakstiltak for å hindre røyk- og brannspredning
- Branninstrukser og beredskapsplaner

Ledere som kan bli stilt overfor problemstillinger i en brannsituasjon/ulykkessituasjon, bør som ledd i den grunnleggende brannvernopplæringen tilegne seg de kunnskaper som trengs for å fatte beslutninger. F.eks. om hele eller bare deler av objektet skal rømmes og om hvilken informasjon som bør gis de som er involvert (ansatte, pasienter, kunder, media osv.). Dersom det er spesielle opplysninger brannvesenet bør få i den aktuelle situasjonen, må også dette være klarlagt.

Nyansatte og vikarer må få grunnleggende brannvernopplæring før de settes i arbeid. Alle skal vite hvordan de skal opptre i en brannsituasjon.

Gjennomført brannvernopplæring kommer i tillegg til regelmessige brannøvelser.

Brannøvelser

Brannøvelser kan ha forskjellig innhold når det gjelder teori og praksis, men øvelsesplanlegging og gjennomføring må alltid ha langsiktige mål og bygge videre på den grunnleggende brannvernopplæringen som er gitt.

Den enkelte øvelse bør også ha et mål, være tilpasset risikoen i objektet og evalueres i ettertid.

PUSH-systematikken i HMS-arbeidet som er beskrevet under § 2-4 ”Kontroll, ettersyn og vedlikehold”, kan også benyttes som prinsipp for den langsiktige øvelsesplanleggingen og for den enkelte brannøvelse:

- Planlegge øvelsens mål, øvelsesmomenter og innhold, ansvar for gjennomføring, hvem som skal delta, sted mv.
- Utføre og gjennomføre den planlagte øvelsen til fastsatt tid og på fastsatt sted
- Studere og evaluere resultatet - det bør fastsettes hvem som skal evaluere om øvelsen ble gjennomført som planlagt
- Handle og lære av erfaringene - det bør foreligge rutiner som sikrer at erfaringer eller misforhold mellom det planlagte og det gjennomførte etter øvelser rettes opp

Brannøvelsenes innhold og antall bør også sees i sammenheng med unormal eller varierende risiko i objektet, større utskiftinger av personell osv.

I særskilte brannobjekter hvor det er nødvendig med assistert rømming (kan også omfatte overnattingssteder), er det spesielt viktig at evakuering av sengeliggende mv. trenes, gjerne ved bruk av sengelig-

gende markører, øvelsesrøyk osv. På denne måten vil deltakerne i øvelsen få en oppfatning av vanskelighetsgrad og tidsaspekt.

Ledere og ansatte i slike objekter bør også ha praktisk og psykisk trening i å lukke dører til pasientrom med høy temperatur, for å erfare hvor lang tid en da har til å redde øvrige i objektet, samt være øvet i hva som er mulig grense for å slokke brann med brannslange, håndslukker eller teppe.

Opplæring/øvelser bør også gi trygghet/forståelse for at evakuering ikke alltid er nødvendig når byggverkets tekniske brannsikring er god og/eller automatisk slokkeanlegg er installert (eks. i pleieinstitusjoner som deler av døgnet kan ha lav bemanning).

I særskilte brannobjekter som har mange ”tilfeldig besøkende” (forsamlingslokale/salglokale), kan fullskala rømningsøvelser med publikum være vanskelig å gjennomføre. I slike objekter bør det settes fokus på praktiske detaljøvelser for ledere og ansatte i kombinasjon med ”papirovelser” (drilling av planer eventuelt med nødvendig antall markører).

Personell ved sentralbord eller tilsvarende nøkkelpersonell vil kunne bli sentrale i en brannsituasjon i objektet, og de bør ha tilrettelagt brannvernopplæring og øvelse.

Dokumentasjon av opplæring og øvelser

Opplæring som er gitt må dokumenteres. Når det gjelder gjennomførte øvelser, må både plan, gjennomføring og oppfølging dokumenteres, ref. § 3-1.

Øvelshyppighet

Hyppighet av øvelser fastsettes i forhold til risikoanalyse som skal gjennomføres i henhold til kravene i internkontrollforskriften og denne forskriften.

Anbefalt øvelshyppighet i særskilte brannobjekter:

a-objekter: Det anbefales at alle må ha deltatt i minst én øvelse per år.

I objekter med fare for tap av mange menneskeliv som pleieinstitusjoner, overnattingssteder, barnehager, undervisningslokaler og forsamlingslokaler/salglokaler mv. bør det gjennomføres flere årlige brannøvelser.

Planlagte brannøvelser bør fordeles ut over året. Man oppnår derved lettere å fange opp nattevakter, nyansette, vikarer, deltidspersonell og ikke minst ledere på alle nivåer.

Nattevakter har et stort ansvar i en eventuell brannsituasjon og bør ha hyppigere brannøvelser, se også under § 3-5.

b,- og c objekter: Det anbefales at alle må ha deltatt i minst én øvelse hvert annet år.

øvrige objekter: Her inngår objekter som ikke er særskilte brannobjekter, men som har virksomhet som omfattes av internkontrollforskriften. I slike objekter anbefales det at alle bør delta i minst én øvelse hvert annet år. Se under § 2-2.

Beredskapsplan

I særskilte brannobjekter som i henhold til § 3-4 skal ha rednings- og beredskapsplaner, må alle ansatte være kjent med og ha øvet etter disse.

§ 3 – 4 Instrukses og planer mv.

Virksomhet/bruker av ethvert særskilt brannobjekt skal utarbeide og iverksette ordensregler og instrukses som regulerer brannforebyggende og -bekjempende tiltak.

For særskilte brannobjekter hvor brann kan medføre tap av mange liv, skal det i tillegg utarbeides rednings- og beredskapsplaner. Tilsynsmyndigheten kan kreve at dette skal utarbeides også for andre type objekter.

Alle ordensregler, instrukses og planer skal jevnlig vedlikeholdes og revideres.

På alle gjesterom i overnattingssteder skal det være oppslag som angir rømningsveier og forholdsregler ved brann.

De forhold som utgjør en potensiell brannfare, må være identifisert gjennom en risikoanalyse. Resultatet og tilhørende instrukses og planer må gjøres kjent for de som arbeider og oppholder seg i objektet.

Instruksesene må minimum dekke ansvarsforhold før og under brann, varsling, branninstruks og bruk av brannvernmateriell.

Rutiner for varme arbeider må inngå i disse instruksesene og klart vise ansvarsforhold. Instruksesene bør minst inneholde ansvar for utstedelse av arbeidsordre, ansvar for oppfølging, hvem som er brannvakt etc.

For virksomhet som omfattes av internkontrollforskriften bør instruksesene være en del av HMS-systemet.

Særskilt brannobjekt med fare for tap av mange menneskeliv (se under § 3-5), må utarbeide rednings- og beredskapsplan som skal iverksettes ved ulykkesituasjoner. I tillegg vil mange virksomheter ha et krav om beredskapsplaner i henhold til internkontrollforskriftens § 5 annet ledd nr. 6 samt Storulykkesforskriften. Planen må omfatte hvordan og med hvilke ressurser redning skal skje, bemanningssituasjonen dag/natt og plassering av verne- og redningsutstyr og evakueringsrutiner må vektlegges.

Rednings- og beredskapsplaner må tilpasses det enkelte objekt og samordnes med offentlige beredskapsplaner. Planene må beskrive ansvars- og oppgavefordeling samt instruks for slokking, evakuering, rømning og redning. Eksempel på beredskapsplan finnes i vedlegg 3 i veiledning til dimensjoneringsforskriften.

Disse planene må være gjort kjent gjennom oppslag, se også under § 3-3.

Oppslaget skal være godt synlig og forståelig, og det skal ha språk og utforming i forhold til de aktuelle brukerne.

§ 3 – 5 Vakt eller annen overvåkning

På overnattingssteder, sykehus og pleieinstitusjoner skal det være vaktordning som står i forhold til risikoen i objektet. I slike bygg med mer enn 50 sengeplasser skal det være fast nattevakt eller annen likeverdig overvåkning.

Byggverk med overnatting, sykehus og pleieinstitusjon med 10 eller flere sengeplasser ble i henhold til byggeforskrifter før 1997 (herunder hotellbrannlovgivningen) definert som "overnattingssted, sykehus eller pleieinstitusjoner" og underlagt spesielle tekniske krav. Etter någjeldende brannlovgivning er dette særskilte brannobjekter som skal ha en vaktordning døgnet rundt.

Etter 1997 inndeles bygninger i risikoklasser som bl.a. tar utgangspunkt i personers evne til å bringe seg selv i sikkerhet ved brann, og hvor kjent de er med byggverkets rømningsveier, ref. TEK § 7-22. Risikoklassene danner grunnlaget for de forutsetningene som skal oppfylles for bruk av byggverket.

Dette bør sees i sammenheng med St. meld. nr. 41 (2000-2001) Brann- og eksplosjonsvern. I målformuleringen fastsettes det at enkeltstående branner med mange omkomne ikke skal forkomme. Med mange omkomne menes mer enn fire.

Dette kan medføre at institusjonslignende bygninger med personer som ikke kan rømme uten assistanse, for eksempel for pleie- og omsorgsformål, må ha fast nattevakt selv om byggverket ikke er registrert som særskilt brannobjekt, og selv om bygningen beboes av færre enn 50 personer.

Eiers og virksomhet/brukers risikoanalyse og dokumentasjon må vise hvordan sikkerhetsnivået og forutsetningene for bruk av bygningen oppfylles, se under §§ 2-1, 2-2, 2-3 og 3-1.

Vaktordning skal bl.a. sikre at de nødvendige rutiner med hensyn til kontroll, varsling, slokking og ev. evakuering blir iverksatt ved branntilløp.

Ved institusjoner hvor assistert rømning er eneste mulighet til å redde beboerne i sikkerhet, må vaktordningen organiseres, dimensjoneres og alarmeres etter dette. Eier eller virksomhet/bruker må i sine HMS-rutiner ha fastsatt klare instruksjoner mht. hvilke plikter vaktene har i forbindelse med å motta opplæring, tilstedeværelse, assistanse ved rømning/slokking og deltakelse ved brannvernøvelser.

Skal vaktpersonell kunne redde liv i et startbrannrom, bør varsel og assistanse ved rømning/slokking gis innenfor tiden fra antenning av flammebrann til overtenning av liten branncelle. Dette tar normalt ikke mer enn ca. 3 minutter.

Hensikten med kravet til vakt i byggverk med mindre enn 50 sengeplasser og fast vakt i byggverk med mer enn 50 sengeplasser er at vakten ved et branntilløp skal kunne bidra til at liv ikke går tapt.

I objekter med krav til fast nattevakt bør HMS-rutinene i tillegg dokumentere at kjøkkenavdeling, spisesaler, salonger, trapper og korridorer mv. blir inspisert med henblikk på forhold som kan medføre brann, og at brannforebyggende tiltak forøvrig er i orden.

Hotellkomplekser med flere bygninger, hvor det normalt vil være nok med fysisk vakt i en av bygningene, kan ev. vaktens oppgaver omfatte flere bygninger. Det skal da i hver bygning være tydelig oppslag om hvor vakten normalt befinner seg, og vakten skal uansett i hvilken bygning han/hun befinner seg kunne motta alarm fra brannalarmanlegg. Oversiktstablå for brannalarmsystemet skal plasseres der den eller de som har vakt oppholder seg.

Ønsker man etter en risikoanalyse å etablere annen likeverdig overvåkning, slik forskriften antyder, vil det i byggverk med mer enn fire personer med behov for assistert rømning, bare være sprinkleranlegg ev. boligsprinkler/vanntåke i kombinasjon med brannalarmanlegg med varsel til nærboende hjemmevakt og ev. direkte varsel til nødalarmeringssentral (jf. dimensjoneringsforskriften) osv. som det kan være aktuelt å vurdere. Direktevarsling til nødalarmeringssentral bør på forhånd drøftes med brannvesenet.

For boligsprinkleranlegg vises det til tekniske retningslinjer for dimensjonering, prosjektering og installering av sprinkleranlegg i bygninger for boligbruk opp til og med 4 etasjer. Vanntåke må prosjekteres og dokumenteres for den aktuelle bruk. Standard/retningslinjer finnes enda ikke.

§ 3 – 6 Unormal eller sterkt varierende risiko

Virksomhet/bruker skal ved drifts- og bruksforhold som kan lede til markert økning i fare for antenne eller brannspredning, gjennomføre ekstraordinære tiltak som sikrer at risikoen ikke øker. Tilsvarende gjelder dersom tekniske tiltak, bygningsdeler, utstyr, anlegg, mv. eller deler av slike, som er av vesentlig betydning for brannsikkerheten settes ut av funksjon i perioder.

Eier og virksomhet/bruker skal i fellesskap etter brann, branntilløp e.l. iverksette nødvendige undersøkelser for å avdekke eventuelle mangler ved brannsikkerheten, samt iverksette ekstraordinære brannverntiltak inntil risikoen er normalisert.

Plikt til ekstra sikringstiltak

Ved normale driftsforhold med innarbeidede HMS-rutiner, vil risikoen for brann vanligvis være relativt liten. Risikoen stiger imidlertid kraftig under ombygging, reparasjons- og vedlikeholdsarbeider o.l. - spesielt der det i forbindelse med slike arbeider brukes redskaper som avgir sterk varme, åpen ild, gnister osv. som sveiseapparater, skjære-, slipe- og loddeapparater, propanbrennere og varmluftspistol.

Under slike forhold må det utvises spesiell forsiktighet og treffes de tiltak som skal til for å hindre brann. Omgivelsene må undersøkes og lett brennbart materiale må fjernes, tildekkes eller avskjermes med ubrennbart materiale.

Etter fullført arbeidsoperasjon skal det foretas en grundig inspeksjon av stedet og de nærmeste omgivelser for å være helt sikker på at det ikke er oppstått forhold som kan føre til brann (gnister i kontakt med brennbart materiale o.l.).

Det skal alltid sørges for at det er tilstrekkelig med egnede slökkemidler for hånden når det utføres varme arbeider av en hvilken som helst art. Ved større arbeider eller arbeider av særlig risikabel natur, bør det være spesielle slökkingsmannskaper, brannvakter til stede.

Etter gjennomført kontroll, ettersyn og vedlikehold og etter tilsyn fra brannmyndighet kan registrerte avvik medføre behov for nærmere undersøkelser og ekstraordinære tiltak. Midlertidige ekstraordinære tiltak kan f.eks. være utplassering av ekstra håndsløkkere, spesielt vakthold og innføring av spesielle sikkerhetsrutiner.

Plikt til å gjennomføre særskilte tiltak når passiv/aktiv brannsikring er ute av drift

Brannsikringen må vies spesiell oppmerksomhet hvis det oppstår forhold som kan medføre at en brann ikke vil detekteres som forutsatt, eller hvis den på grunn av spesielle forhold kan få stor spredning.

Eksempler på slike forhold er:

- Når hele eller deler av brannalarmanlegget er defekt eller utkoplet
- Når hele eller deler av sprinkleranlegget er defekt eller utkoplet
- Når det foregår elektriske, sambandstekniske, VVS- eller andre arbeider som medfører at brannskiller e.l. er gjennombrutt eller svekket
- At vanntilførselen av en eller annen grunn er falt ut eller er sterkt redusert
- At vedlikehold av manuelt sløkkeutstyr kan medføre midlertidig redusert brannberedskap

Det må da iverksettes særskilte tiltak for å kompensere for den reduserte brannsikkerheten. Nødvendige tiltak kan være styrket vakthold og utplassering av ekstra sløkkeutstyr.

Slike forhold bør meldes til brannvesenet dersom en antar at de vil få en vesentlig betydning for brannvesenets innsatsmuligheter ved en eventuell brann.

Annen unormal risiko

Som eksempel på andre forhold som utgjør en unormal risiko kan nevnes:

- Lysmesser/prosesjoner, gjerne der barn og ungdom marsjerer opp kirkegulv i brannfarlig kirke med levende lys i hendene
- Overnatting av skolekorps, idrettslag og lignende på skoler og i idrettshaller som ikke er beregnet for overnatting
- Store messer eller arrangementer/konserter i idrettshaller/fjellanlegg, kirker eller byggverk som ikke er beregnet for høy brannbelastning eller høyt persontall

For store arrangementer plikter den ansvarlige i god tid å sende melding til lokal tilsynsmyndighet, jf. lovens § 7.

Det er arrangørens plikt å dokumentere sikkerheten. Arrangementer som medfører vesentlig endring av forutsetninger for bruk av byggverket kan være søknadspliktig etter plan- og bygningslovgivningen. Se under §§ 2-1, 2-4 og 5-1. Eier av brannobjekter som kan omfattes av slik unormal risiko må i sine rutiner fastsette plikter for arrangør i tilfelle eier ikke selv er arrangør.

Kommunen kan kreve nødvendige opplysninger, fastsette brannsikringstiltak, sette begrensinger m.m.

Kap. 4 Krav til tekniske tiltak i særskilte brannobjekter

Brann i særskilte brannobjekter kan medføre tap av mange liv eller store skader på helse, miljø eller materielle verdier.

Eier av særskilte brannobjekter skal ha oversikt over brannsikkerheten og vite at nåværende bruk er i samsvar med forutsetningene for brannsikringstiltakene i byggverket. Sikkerhetsnivået skal minimum være i henhold til TEK, men brannobjektet kan også ha krav til tilleggssikring ut over minstekravene i TEK.

Kravene til brannteknisk utforming og utstyr fremgår av § 2-1 og 2-3 og skal oppfylles også for særskilte brannobjekter.

Eiers plikt til risikoanalyse for å vurdere nivået på brannsikkerhetstiltak er svært sentral i disse særskilte brannobjektene. Dokumentasjonen, ref. § 3-1, skal vise at brannsikkerheten er tilstrekkelig i forhold til nåværende bruk av byggverket, og i tråd med plan- og bygningslovgivningen hva angår tekniske forhold og denne forskrifts krav til organisatoriske forhold. Hvis det er gjort endringer som endrer forutsetningene som er lagt til grunn, må det foretas en ny helhetlig risikoanalyse og gjennomgang av bygget, se under § 2-1.

Ny gjennomgang kan omfatte:

- ny beregning av brannbelastning
- vurdering av størrelser på seksjonerte og useksjonerte arealer
- vurdering av konstruksjoners brannklasser
- vurdering av effekten av aktive brannsikringstiltak i forhold til nåværende bruk av byggverket, eksempelvis sprinkler, røykventilasjon, alarmanlegg, ledesystem, osv.

Tiltak er normalt søknadsplichtige, jf. plan- og bygningsloven, se under § 2-1 ”Retting av branntekniske avvik” og under § 5-1 ”Samarbeid lokalt. Avvik etter tilsyn”.

§ 4 – 1 Personikkerhet

Eier skal etter en risikovurdering sørge for å sikre tilstrekkelig rømningstid for personer gjennom tekniske tiltak som ledesystemer, brannalarmanlegg, manuelt slukkeutstyr og egnede stasjonære slukkeanlegg i henhold til § 2-1 annet ledd.

Kommunen kan kreve at brannalarmanlegg skal knyttes til alarmsentral eller direkte til nødalarmeringsentral.

Personikkerheten i byggverk anses å være ivaretatt når krav gitt i medhold av gjeldende plan- og bygningslov (TEK) er oppfylt, ref. §§ 2-1 og 2-3.

Utført risiko- og sårbarhetsanalyse kan avdekke behov for ytterligere sikringskrav ut over minstekravene, basert på virksomhets HMS-mål, misforhold i forhold til brannvesenets organisering, utstyr og innsatstid eller andre særskilte forhold (se under § 2-1).

Automatisk brannalarmanlegg, automatisk slukkeanlegg m.m. er tiltak som kan bidra til å redusere nødvendig rømningstid, se definisjoner på rømningstid under § 2-3.

§ 4 – 2 Materiell sikkerhet

Eier skal sørge for å installere egnet stasjonært slokkeanlegg der dette er nødvendig for å hindre tap av store materielle verdier.

Materiell sikkerhet i byggverk anses å være ivaretatt når krav gitt i medhold av gjeldende plan- og bygningslov (TEK) er oppfylt, ref. §§ 2-1 og 2-3.

Utført risiko- og sårbarhetsanalyse kan avdekke behov for ytterligere sikringskrav ut over minstekravene, basert på virksomhetens HMS-mål, misforhold i forhold til brannvesenets organisering, utstyr og innsatstid, eller andre særskilte forhold (se under § 2-1).

Stasjonært slokkeanlegg, eksempelvis sprinkleranlegg, har som mål å begrense eller slokke en brann i en tidlig fase slik at de materielle verditap begrenses. Andre typer stasjonære slokkeanlegg kan være skum, slukkegass m.fl.

Tilleggssikring ut over sikkerhetsnivået i TEK kan også være nødvendig fordi materiell eller bygninger utgjør en spesiell samfunnsrisiko eller har spesiell samfunns viktig verdi. Som eksempel vises det til rapport fra Norges branntekniske laboratorium as, SINTEF: Byen brenner (januar 2004).

§ 4 – 3 Slokkevann

Eier av industri- og næringsvirksomheter skal innenfor eget område sørge for fordeling av slokkevann, slik at det er lett tilgjengelig atkomst til tilstrekkelig vann ved slokkeinnsats.

Slokkevann for større brann

Det må være tilstrekkelig slokkevannkapasitet og tilkoplingsmuligheter for brannvesenets slangemateriell. Se under § 5-4. Koplingspunktene bør være slik fordelt at alle aktuelle angrepsretninger for brannvesenet er dekket og slik at det ikke oppstår problemer med trykktap i ledningsnett og ventiler. Det lokale brannvesen bør rådspørres før plassering av koplingspunkter bestemmes. Se under § 5-1.

For campingplasser o.l. som ikke ligger ved sjø, vann, elv e.l. bør det være tilfredsstillende adgang til vannforsyning for brannsløkking.

Hvis campingplassen ligger ved vann elv e.l., eller har svømmebasseng med tilfredsstillende vannmengde og plasseringsmulighet for brannvesenets motorpumper, så kan dette godtas som slokkevann.

For lystbåthavner gir vanligvis mulighetene for slokkevann seg selv.

Kap. 5 Kommunens brannforebyggende oppgaver

§ 5 – 1 Samarbeid

Kommunen skal sørge for at brannvesenet samarbeider med andre aktuelle myndigheter, slik at lover og forskrifter gitt for å kontrollere brannrisikoen anvendes samordnet.

Samarbeid sentralt

Som følge av overordnede føringer fra Stortinget om at brann- og eksplosjonsvernlovgivningen og plan- og bygningslovgivningen skal samordnes bedre, har Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) og Statens bygningstekniske etat (BE) gjort de tilpasninger på forskrifts- og veiledningsnivå som det på nåværende tidspunkt var mulig å gjøre.

I REN gis det informasjon til tiltakshaver og de ansvarlige i byggesaksprosessen om:

- Dokumentasjonskrav som tillegges eier (etter brann- og eksplosjonsvernlovgivningen) fra første driftsdag når byggverk tas i bruk
- Forutsetningene for byggverket, sammendrag fra prosjekteringsfase, som bør inngå som del av drifts-dokumentasjonen hva angår areal, etasjetall, persontall, risikoklasse, brannbelastning, m.m.
- Brannvesenets beredskap, slagkraft og innsatstid som i større grad må inntas i ansvarlig prosjekterendes vurderinger og valg av løsninger

I forebyggendeforskriften med veiledning er det gjort flere koblinger mot plan- og bygningslovgivningen:

- TEK og REN som utgangspunkt for å oppfylle forebyggendeforskriftens krav til någjeldende sikkerhetsnivå i bestående byggverk, ref. § 2-1
- SAK og veiledning til SAK for behandling av byggesøknader som blir viktig for lokale bygnings- og brannmyndigheter ved saksbehandling av byggtekniske avvik etter brann- og eksplosjonsvernlovgivningen

Samarbeid lokalt. Avvik etter tilsyn

Bygningsmyndighetene og brannmyndighetene bør lokalt samarbeide om en felles strategi for byggesaker som initieres av brann- og eksplosjonsvernlovgivningen.

Det er eier og virksomhet/bruker som gjennom internkontrollrutiner skal avdekke og rette avvik som fremkommer av kravene i denne forskrift. I svært mange tilfeller kreves søknad om byggetillatelse når bygningstekniske avvik skal rettes. Se under § 2-1 og Statens bygningstekniske etats veiledning til SAK.

Når brannmyndighetene ved tilsyn avdekker forhold som synes i strid med plan- og bygningslovgivningen, har brannmyndighetene meldeplikt til bygningsmyndighetene i følge plan- og bygningslovens § 108. Bygningsmyndigheten vil da iverksette tilsyn og normalt kreve dokumentasjon for oppfyllelse av relevante bestemmelser.

Ved tilsyn fra brannmyndighetene kontrolleres det normalt mot REN og TEK. Bygget kan imidlertid være prosjekttert med alternative løsninger, og derfor allikevel være i samsvar med regelverket, selv om det avdekkes avvik fra REN. Tilsynet fra bygningsmyndighetene skal avklare om avviket fra REN er kompensert, og om bygget er i samsvar med regelverket.

Manglende oppfyllelse av krav kan medføre pålegg eller andre sanksjoner fra bygningsmyndighetene.

Ikke endring uten tillatelse

Plan- og bygningsloven og dens underliggende regelverk gjelder også tiltak på eksisterende byggverk, herunder tiltak som følger av byggtekniske avvik etter brann- og eksplosjonsvernlovgivningen.

Utgangspunktet for de materielle kravene i eksisterende byggverk er gitt i plan- og bygningsloven § 87. I følge nr. 2 i bestemmelsen kommer gjeldende krav, herunder kravene i dagens TEK, til anvendelse for de søknadspliktige tiltakene:

- hovedombygging
- endring eller reparasjon av byggverk som medfører at enkelte deler av byggverket i det vesentlige blir fornyet
- tilbygging, påbygging eller underbygging
- oppføring, endring eller reparasjon av bygningstekniske installasjoner
- bruksendring, vesentlig utvidelse eller vesentlig endring av tidligere drift (se under § 2-1 ”Vesentlig endret risiko”)

Mange endringer i bygninger og i bygningers drift kan føre til krav om søknad om tillatelse.

Byggesak uten fysisk endring

Endringer fra en type bruk eller drift til en annen relativt lik bruk eller drift, kan utgjøre vesentlig endring eller vesentlig utvidelse av driften i forhold til plan- og bygningslovgivningen.

For eksempel vil endring fra restaurant med sitteplasser for gjester, til nattklubb med plass til 2 - 3 ganger så mange gjester, være vesentlig i forhold til sikkerhet og rømning, og er derfor søknadspliktig. Det samme gjelder vesentlig utvidelse av persontall i forsamlingslokale, ut over ”preaksepterte løsninger”. Se under § 2-3. Skifte av forretningsdrift, f.eks. fra lager til butikk, kan berøre eksempelvis trafikk (adkomstproblemer for brannvesenet) og antall personer i lokalene.

Noen bygninger er oppført skreddersydd for én spesiell bruk. Dette har f.eks. vært typisk for noen lagerbygninger som har vært konstruert for særlig lav brannbelastning. Dersom det lagres varer med normal eller høy brannbelastning, vil det ha betydelig innvirkning på sikkerheten (se under § 2-4). Slike endringer er avvik etter denne forskrift og søknadspliktige.

Endre installasjoner

Oppføring, endring eller reparasjon av branntekniske aktive eller passive installasjoner er typiske eksempler på arbeider som kan ha konsekvenser i forhold til krav til sikkerhet. Ventilasjonskanaler eller andre rørgjennomføringer som går igjennom brannvegger uten at det tettes forskriftsmessig er dessverre ikke uvanlig, og kan få katastrofale konsekvenser.

Endringer med konsekvenser for brannsikkerhet, stabilitet og bæreevne vil være søknadspliktig.

Eldre byggverk vanskeligst

Helhetlig tenkning er avgjørende for at det ferdige resultat skal tilfredsstille alle relevante krav. Å få sikkerhet, helse- og miljøforhold brukbare i en gammel bygning kan være mer komplisert enn for nybygg. I gamle bygninger kan man ha et utall kjente og ukjente forhold å ivareta (se under § 2-1). Søknadsplikt og byggesaksbehandling er påkrevet og nødvendig. Reglene om ansvar og kontroll skal medvirke til at det ferdige resultat er trygt/sikkert/tilfredsstillende.

Tiltak på bestående byggverk som gjør at byggverket kommer i strid med plan- og bygningslovgivningen må ikke utføres uten videre. Dette gjelder også tiltak på eldre bygninger som medfører at byggverket kommer dårligere ut brannteknisk eller ytterligere strider med bestemmelser for byggverket (sett i forhold til den tekniske byggeforskrift som gjaldt på det tidspunkt bygningen ble oppført).

Ulovlige byggverk

Ifølge plan- og bygningsloven § 108 skal myndigheter som utfører tilsyn melde fra til de kommunale bygningsmyndigheter dersom det oppdages forhold som er i strid med bestemmelser gitt i eller i medhold av plan- og bygningslovgivningen.

Brannmyndighet som ved tilsyn i bygning som er tatt i bruk, også etter at ferdigattest er gitt, avdekker at sikkerhetsnivået i TEK ikke er oppfylt, skal melde fra om dette til de kommunale bygningsmyndighetene. Eksempel: byggverk oppført som bolig, brukes av pleie- og omsorgstrengende som ikke kan rømme uten assistanse. Bygningsmyndighetene skal da iverksette tilsyn ved f.eks. å be utbygger om å dokumentere at de valgte tekniske løsningene er i samsvar med kravene i TEK.

Kommunen (byggningsmyndighetene) kan følge opp eventuelle ulovlige forhold med nødvendige sanksjoner. Er det avvik (feil og mangler) som ikke er beskrevet i kontrollerklæringene, kan det tyde på at forutsetningene for kommunens vedtak om ferdigattest eller midlertidig brukstillatelse ikke er tilstede. Vedtaket kan dermed være ugyldig.

Kommunen (byggningsmyndigheten) har med hjemmel i § 92 b adgang til å inspisere bestående byggverk og arealer. Dersom det avdekkes at de ansvarlige i byggeprosessen ikke har oppfylt kravene som følger av bygningslovgivningen, bør dette ev. rapporteres til Statens bygningstekniske etat og få konsekvenser for sentral godkjenning etter GOF.

Enhver bygning, anlegg, lager, område mv., herunder særskilte brannobjekter, som er oppført etter BF 87, BF 85, BF 69, BF 49, BF 28, hotellbrannlovgivningen eller før plan- og bygningsloven ble innført i kommunen, skal i utgangspunktet være rustet opp til någjeldende sikkerhetsnivå (se under § 2-1). Dette fremkom som krav allerede i 1990 i forebyggendeforskriften (FOBTOB). Avdekkes likevel vesentlige ulovligheter i forhold til kravene i byggeforskrift som gjaldt da bygget ble oppført, og tilleggskrav for å oppfylle dagens krav til sikkerhetsnivå (TEK), se under § 2-1, bør brann- og bygningsmyndighetene avtale og samordne oppfølgingsformen. Vesentlige ulovligheter kan eksempelvis være manglende rømningsvei, manglende seksjonering/sprinkling, feil bruk av byggverk i forhold til forutsetningene osv.

Samarbeid lokalt. Nye byggesaker

Bygningsmyndighetene og brannmyndighetene bør samarbeide nært for å dra nytte av hverandres kompetanse. Myndighetene har en generell forvaltningsmessig veiledningsplikt overfor bl.a. ansvarlig prosjekterende med hensyn til beredskapsspørsmål o.a. Ansvarlig prosjekterende har ansvar for valg av løsninger samt å dokumentere at disse oppfyller kravene.

Prosjekteringsgrunnlaget bør inneholde svar på følgende spørsmål:

- Bør byggverket registreres som særskilt brannobjekt etter lovens § 13
  - som informasjon om hvilke plikter dette medfører for eier og for kommunen
- Kan kommunens risiko- og sårbarhetsanalyse etter lovens § 9 og dimensjoneringsforskriften § 2-4 medføre behov for økte tekniske og organisatoriske tiltak når byggverket blir tatt i bruk?
  - er brannvesenets **organisering, utrustning, bemanning og kompetanse** sett i forhold til byggverket?
- Kan bolig/kontorbygg basere seg på rømning via brannvesenets stigemateriell (se under § 5-4, ”Rømning av personer via brannvesenets høydemateriell”)?
  - bør etasjetallet begrenses som følge av høydemateriellets lengde/tilgjengelighet?
  - bør dette frarådes?
  - tar kommunen ansvaret?
- Blir byggverket oppført innenfor den innsatstid som kreves etter dimensjoneringsforskriften § 4-8, eller hvilke hensyn er tatt i forhold til valg av løsninger dersom byggverket blir liggende utenfor innsatstidskravet?
- Er vannforsyningen tilstrekkelig for brannvesenet og eventuelt for automatisk sløkkeanlegg (sprinkleranlegg) der det er aktuelt å installere dette (se under § 5-4)?
- Er atkomst til og i byggverket tilstrekkelig for brannvesenet (se under § 5-5 og TEK/REN, § 7-28)?

Samarbeid lokalt med andre

I sammenheng med brannvesenets tilsyn er det viktig at brannvesenet tilstreber samordning med andre tilsynsmyndigheter, se under § 6-2 ”Tilsynssamordning med andre HMS-myndigheter”.

Det er også viktig at sosial- og helsetjenesten i kommunen og brannvesenet samarbeider om brannsikkerheten for spredtboende pleie- og omsorgstrengende, ”mange” personer i omsorgsboliger og pleieinstitusjoner.

I sammenheng med politiets brannetterforskning, kan det være formålstjenlig at det etableres samarbeidsrutiner mellom politiet og brannvesenets forebyggende- og beredskapsavdeling.

§ 5 – 2 Planer, rapportering m.m

Kommunen skal sørge for at:

- a. en tilstrekkelig del av brannvesenets samlede ressurser disponeres til forebyggende og kontrollerende arbeid*
- b. det foreligger ajourførte fortegnelser over særskilte brannobjekter og fyringsanlegg*
- c. det hvert år utarbeides en plan over aktuelle brannverntiltak, herunder gjennomføring av tilsyn med særskilte brannobjekt og feiing og tilsyn med fyringsanlegg for det etterfølgende år. Planen skal inngå i kommunens systematiske helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid*
- d. det innen 1. mars hvert år utarbeides en rapport over hvilke tiltak, herunder tilsyn med særskilte brannobjekt og feiing og kontroll med fyringsanlegg som er gjennomført det foregående år, samt om hvordan eiere/brukere av brannobjekter i kommunen gjør framskritt med brannvernarbeidet. Rapporten skal inngå i kommunens systematiske helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid.*

Kommunestyret må påse at det settes av tilstrekkelige økonomiske og personellmessige ressurser til dette, og at brannsjefen foretar en fornuftig avveining av brannvesenets øvrige oppgaver.

Den fortegnelsen kommunestyret plikter å føre over de bygninger mv. som faller inn under lovens § 13, bør vurderes kritisk og holdes på et fornuftig nivå slik at kun byggverk og områder som rettelig hører hjemme der er med. Under veiledningsteksten til § 1-3 er det gitt noen eksempler på særskilte brannobjekter i kategori a, b og c. Fortegnelsen over de særskilte brannobjektene bør revideres jevnlig for å fange opp nybygg, endringer i bruksområde mv.

Kommunen skal ha et system for kvalitetssikring av rutiner for feiing, tilsyn og kontroll. Dette gjelder også for forskriftens § 7-4. Kommunen skal ha en prioritert liste over planlagte tilsyn, motivasjons- og informasjonstiltak o.l.

Den mest aktuelle type dokumentasjon finnes i:

- melding om brannvernet
- dokumentasjon av brannvesenet
- tilsynsrapporter
- planer for virksomheten

Oversikt over fyringsanlegg (skorstein og ildsted)

En konsekvens av at feiing og tilsyn med fyringsanlegg nå skal være basert på behov, er at feiervesenet må føre fortegnelse over relevante opplysninger om de enkelte fyringsanleggene i kommunen så langt det er praktisk mulig.

Fortegnelsen bør inneholde opplysninger om:

- objekter med fyringsanlegg
- eier/bruker av fyringsanlegget
- type: skorstein og ildsted
- monteringsår for skorstein/ildsted
- plassering av skorstein/ildsted
- dispensasjoner fra bygningsmyndighet
- tidspunkt for feiing
- fyringens art og omfang
- lagringstype, mengde (brenselstype, tanktype og produksjonsår)
- årsak til at feiing ikke er utført
- hyppighet
- neste feiing
- avvik og anmerkninger
- fyringsforbud
- pålegg
- frist for retting
- tidspunkt for retting av avvik

Intern informasjonsutveksling

I virksomhetsplaner bør det avsettes tid til gjensidig informasjonsutveksling mellom beredskapsavdelingen og forebyggende avdeling.

Datasystem

De fleste kommuner vil erfare at et datasystem er et nyttig redskap. Selv de minste kommuner vil kunne få datamengder som er vanskelig å håndtere på en hensiktsmessig måte i et tradisjonelt arkivsystem. Det kan også være hensiktsmessig å knytte feie- og tilsynsregistreringen opp mot eventuelle andre egnede registre i kommunen.

Forholdet til personregistre

Opprettes et databasert register, må lov av 9. juni 1978 nr. 48 om personregistre m.m. følges.

§ 5 – 3 Motivasjons- og informasjonstiltak

Kommunen skal sørge for at brannvesenet gjennomfører motivasjons- og informasjonstiltak om faren for, og ved brann, om forebyggende brannverntiltak og opptreden i tilfelle brann.

Motivasjons- og informasjonstiltak er viktig i det forebyggende brannvernet. Det er av avgjørende betydning at allmennheten gis tilstrekkelig og god informasjon om hvordan hver enkelt kan hjelpe til med å holde brannrisikoen nede.

I henhold til brann- og eksplosjonsvernlovens § 11 punkt a, er det forventet at det utarbeides en plan for gjennomføring av informasjons- og motivasjonstiltak. Det skal være satt mål for aktiviteten, og målgrupper skal prioriteres på bakgrunn av vurdert risiko. Aktiviteten skal evalueres jevnlig. Det forut-

settes at brannvesenet gjennomfører informasjonsaktiviteter rettet mot utvalgte målgrupper som for eksempel omsorgsboliger, barnehager, skoler, restauranter og forsamlingslokaler. Som et minimum forventes det at man følger opp og deltar i de sentralt initierte aktivitetene.

Det forventes at brannvesenet skal være aktiv medspiller og bistå i undervisning i forhold til følgende områder:

- grunnskole og videregående skole
- ansatte i helse- og sosialtjenesten rettet mot omsorgsboliger/eneboliger med pleietrengende
- ansatte/brannvernledere i helseinstitusjoner (sykehjem/sykehus)
- informasjon mot allmennheten generelt.

Feiertjenestens oppgaver omfatter motivasjons- og informasjonstiltak om brannfaren ved fyring, om riktig fyring og om opptreden ved (utilsiktet) brann i fyringsanlegget.

Informasjons- og motivasjonsarbeidet er da viktig i forhold til :

- feil montering av fyringsanlegg
- manglende vedlikehold av fyringsanlegg
- feil bruk av fyringsanlegg
- veiledning om riktig fyring slik at tjæredannelse og andre fyringsproblemer blir så små som mulig
- riktig anbringelse av aske ved blant annet å advare mot lagring av aske i pappesker, plastbøtter og plastposer

Kommunen ved brann- og feiervesenet bør vurdere om det finnes andre satsningsområder blant objekter eller risikogrupper hvor det kan være viktig med motivasjons- og informasjonstiltak.

§ 5 – 4 Vannforsyning

Kommunen skal sørge for at den kommunale vannforsyning fram til tomtegrense i tettbygd strøk er tilstrekkelig til å dekke brannvesenets behov for sløkkevann.

I boligstrøk o.l. hvor spredningsfaren er liten er det tilstrekkelig at kommunens brannvesen disponerer passende tankbil.

I områder som reguleres til virksomhet hvor sprinkling er aktuelt, skal kommunen sørge for at det er tilstrekkelig vannforsyning til å dekke behovet.

Brannvesenets behov for sløkkevann

Behovet for sløkkevann bør inngå i kommunens ROS-analyse, ref. lovens § 9, og tiltak bør iverksettes i henhold til analysen. Store branner i byområder har vist at sløkkevann og fysiske barrierer er helt nødvendig for å begrense brannene.

Byggverkens plassering og utforming, størrelse og seksjonering samt brannbelastning og brannvesenets organisering, utstyr og innsats, er bestemmende for sløkkevannsbehovet.

Tilgangen på sløkkevann bør inngå i rammebetingelsene for byggetillatelse, og disse vil kunne sette begrensninger for hvilke branntekniske løsninger som er aktuelle for et bygg (se under § 5-1).

Kommunens plikt til å sørge for vannforsyning til brannvesenet er videreført fra forskrift om brannforebyggende tiltak og brannsyn (FOBTOB) av 5. juli 1990 § 6-5. Tilsvarende krav fremkom også i forskrift om brannvesenets størrelse, organisasjon og utstyr av 15. februar 1974 nr. 2. I etablerte områder må bygningsmassen, mengde og trykk i vannledningsnettet vurderes og settes opp mot brannvesenets antatte sløkkevannbehov. Etter ”utprøvde og anerkjente løsninger (preaksepterte løsninger)” i REN angis

følgende vannmengder: boligbebyggelse -20 l/sek., annen bebyggelse -50 l/sek (ref. også veiledning til dimensjoneringsforskriften). Muligheter for etablering av bassenger/åpne kilder bør inngå i vurderingene som følge av krav til økonomi, drikkevannskvalitet i ledningsnettet m.m.

Virksomheter som over tid har endret byggverk i forhold til forutsetninger gitt i plan- /byggesak, og hvor behovet for slokkevannforsyning har økt, har ansvar for at det branntekniske sikkerhetsnivået blir tilfredsstillende, ref. § 2-1.

Mangel på slokkevann kan medføre krav om at eier må legge om de branntekniske løsningene.

Tankbil

Kommunen kan velge å erstatte tilstrekkelig dimensjonert vannledning med tankbil i boligstrøk med liten brannspredningsfare. Som underlag for å vurdere tankbil i boligstrøk må forutsetningene og konsekvensene inngå i en ROS-analyse sammen med rammebetingelsene for utbyggingsområdet. Se også dimensjoneringsforskriften § 5-5.

Vannforsyning til sprinkleranlegg

Ved regulering av nye utbyggingsområder, må kommunen påse at vannforsyningen til automatiske slokkeanlegg er del av rammeforutsetningene for byggetillatelse før de blir prosjektert og etablert.

Nødvendig vannmengde, trykk etc. for sprinkling vil være avhengig av objekttype og utløsningsareal. Kommunen bør ha oppdatert dokumentasjon om tilgjengelig slokkevannforsyning, som stilles til rådighet for ansvarlig prosjekterende i byggesaker.

Loven og denne forskrift setter hovedfokus mot personsikkerheten i ”byggverk eller områder hvor brann kan medføre tap av mange liv”. I slike byggverk vil vannforsyning til sprinkleranlegg på opp til ca. 50 l/sek kunne være dekkende. I tillegg må kommunen etablere tekniske løsninger, innsatsrutiner osv. som ivaretar brannvesenets slokkevannbehov ved innvendige søk og redningsinnsats. Ref. TEK /REN, § 7-28 og dimensjoneringsforskriften.

I planbestemmelser bør det vurderes innført betingelser om at tiltakshaver/eier selv har ansvar for å etablere tilførsel av større vannmengder til sprinkleranlegg med f.eks. vann fra basseng eller åpen kilde, dersom byggverket som følge av stor takhøyde, høy brannbelastning, lagring i høye reoler eller lignende krever dette. I enkelttilfeller kan vannforsyning til sprinkleranlegg på 6-9 000 liter per minutt (100-150 l/sek) være aktuelt.

Eier av brannobjektet er ansvarlig for tilfredsstillende brannsikkerhet. Der det er klart at etablert vannforsyning ikke er tilstrekkelig, må tilfredsstillende vannforsyning etableres eller tilfredsstillende brannsikkerhetsnivå etableres på annen måte.

Kommunens driftsansvar

Kommunen plikter å sørge for at tilrettelagt slokkevannforsyning for brannvesenet er tilgjengelig til alle årstider, gjennom rutinemessig kontroll og vedlikehold, samt at sprinkleranlegg til enhver tid har tilgang til den vannmengde som er forutsatt.

Kommunen bør:

- Utarbeide og holde ajour kart over slokkevann, herunder ledningsnett med markering av ledningsdimensjoner, uttak, stoppeventiler mv.
- Om nødvendig foreta ombygging av styringsmekanismen på eventuelle rørbruddsventiler for å sikre at vanntilførselen ikke på noe tidspunkt blir avstengt i en brannsituasjon
- Merke slokkevannsuttakene

- Innføre rutiner for inspeksjon av uttakene med vekt på korrosjon, frost og gjengroing
- Foreta periodiske tappeprøver for kontroll av tilgjengelig vannmengde, og at ev. rørbruddsventiler ikke stenger i kortere eller lengre tid (Spesielt viktig på nye vannledninger og ved nyinstallerte sprinkleranlegg).

Prøving av anlegg må foretas i samarbeid med vannverket, se § 2-4.

§ 5 – 5 Atkomst for brannvesenet

Kommunen skal, så langt det er mulig, sørge for at brannvesenet i brannsituasjoner har atkomst til bygninger, samt oppstillingsmuligheter m.m. for materiellet.

Ved bygninger hvor det er en forutsetning at rømning skal skje via brannvesenets redningsmaterieill, skal det være kjøreatkomst slik at materiellet kan kjøres frem til de aktuelle redningsstedene.

Brannvesenets atkomst til og i byggverk

Ethvert byggverk skal plasseres og utformes slik at rednings- og slokkemannskap, med nødvendig utstyr, har brukbar tilgjengelighet til og i byggverket for rednings- og slokkearbeide. Byggverk skal tilrettelegges slik at en brann lett kan lokaliseres og bekjempes. Jf. TEK og REN § 7-28, som angir ytelser i forhold til:

- tilgjengelighet frem til byggverket
- tilgjengelighet til loft, plan under øverste kjellergulv, oppforede tak og hulrom
- brannheis i høye byggverk
- vannforsyning til brannsløkking
- sikring mot nedfall av bygningsdeler

Fortrinnsvis må dette bringes i orden i forbindelse med byggesak, men jf. § 2-1 er det også en oppgraderingsplikt i forhold til bestående brannobjekter ”innenfor en praktisk og økonomisk forsvarlig ramme”.

Ved prosjektering av nye byggverk skal ansvarlig prosjekterende avklare med brannvesenet hva som er godt nok sett i forhold til brannvesenets organisering, utrustning (herunder høydematerieill), bemanning, kompetanse og innsatstid. Se under § 5-1.

Kommunens plikt i sammenheng med bestående brannobjekter bør være å kartlegge byggverk og områder som er utilgjengelige for brannvesenet, foreta en risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS) ref. lovens § 9 og dimensjoneringsforskriften § 2-4, og om nødvendig gi pålegg om utbedringer. Det må tas hensyn til at atkomst også skal være mulig vintertid. I sammenheng med omregulering, bruksendring, byfornyelse, ombygging og lignende er det nødvendig at dårlige atkomstforhold utbedres.

Dårlige atkomstforhold for brannvesenet kan også være sammenfallende med dårlige rømningsforhold og bør sees i nøye sammenheng med §§ 2-1 og 2-3.

Dører

Organisatoriske rutiner eller tekniske løsninger må sikre at inngangsdører som er forutsatt for rednings- og slokkeinnsats, åpnes for brannvesenet i bygninger med stort antall mennesker (risikoklasse 5 og 6). I bygninger hvor brannvesenet vil måtte søke gjennom et større antall rom (mer enn 50 rom), må inngangsdør og dører til de enkelte rom lett kunne åpnes ved hjelp av hovednøkkel, som er lett tilgjengelig for brannvesenet (i nøkkelsafe eller i bemannet vaktrom/resepsjon).

Rømning av personer via brannvesenets høydemateriell

Tidligere og någjeldende byggeforskrifter har åpnet adgang for at brannvesenets stiger kan være den ene av to rømningsveier fra byggverk tilsvarende risikoklasse 1, 2 (kontor o.l.) og 4 (bolig o.l.) forutsatt at det er atkomst til vindu/balkong, og at personer kan rømme ved egen hjelp.

I ny byggesak er det ansvarlig prosjekterendes ansvar å avklare med brannvesenet på forhånd om og hvordan løsningen kan anvendes.

I tettsted der brannvesenet kun har bærbare skyvestiger, kan slike byggverk kun oppføres/være oppført med inntil tre etasjer, forutsatt at innsatstiden er mindre enn 20 minutter og terrenget rundt hele byggverket er tilrettelagt for bruk av skyvestiger.

I tettsted der brannvesenet har snorkel-/stigebil kan slike byggverk kun oppføres/være oppført i åtte etasjer, forutsatt at innsatstiden er mindre enn 20 minutter og atkomsten til nødvendig oppstillingsplass er tilpasset brannvesenets behov.

Kommunen bør kartlegge alle byggverk der det forutsettes at brannvesenets høydemateriell skal utgjøre en av rømningsveiene. Byggverkenes antall, beliggenhet og atkomst bør gjenspeile seg i brannvesenets risikokart og innsatsplaner (jf. dimensjoneringsforskriften med veiledning).

Kommunen bør ut fra risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS) vurdere behovet for å begrense muligheten til å etablere slike rømningsløsninger som følge av mulige svakheter, for eksempel sannsynlighet for skader på personer som skal benytte seg av denne løsningen, samt de beredskapsmessige plikter og ansvar løsningen påfører kommunen (se dimensjoneringsforskriften § 5-5).

Kap. 6 Tilsyn

Brann- og eksplosjonsvernlovens § 13 pålegger kommunene en særskilt plikt til å identifisere og føre fortegnelse over byggverk, opplag, områder, tunneler, virksomheter m.m. hvor brann kan medføre tap av mange liv eller store skader på helse, miljø eller materielle verdier samt føre tilsyn med disse.

Kommunen har også mulighet til å føre tilsyn med andre brannobjekter etter lovens §13, fjerde ledd.

§ 6 – 1 Varsel om tilsyn

Tilsyn skal som en hovedregel være meldt på forhånd. Uanmeldt tilsyn kan finne sted ved behov. Ved meldt tilsyn i særskilte brannobjekter skal brannvernleder delta.

Innledning

Bestemmelsene om gjennomføring av tilsyn gjelder for alle tilsyn med brannobjekter, uavhengig av om de er særskilte brannobjekter eller andre brannobjekter. Tilsyn består av kontroll og ev. reaksjon. I vanlig dagligtale bruker man gjerne tilsyn også om kontrolldelen. I den videre fremstillingen blir det skilt mellom kontroll, reaksjon og fellesbegrepet tilsyn.

Tilsynet skal utføres så langt det er praktisk mulig i henhold til relevante deler av Styrende dokumenter for tilsyn, som er utarbeidet av HMS-etatene i felleskap. Forvaltningsloven skal legges til grunn og er innarbeidet i Styrende dokumenter.

Tilsynsetatene skal samarbeide på en slik måte at de samlede ressursene som etatene bruker på tilsyn på HMS-området, blir utnyttet så effektivt som mulig for å oppnå målsettingen i HMS-lovgivningen. Tilsynsetatene skal fremstå med en felles tilsynsprofil enten tilsynet gjennomføres samtidig av to eller flere etater, eller når etatene gjennomfører tilsyn hver for seg. De felles styrende dokumenter for tilsyn er viktig for å få til en felles tilsynsprofil (se under § 1-3).

Forberedelse

Den som er ansvarlig for tilsynet skal sørge for å:

- klargjøre hensikten med og omfanget av tilsynet
- samordne tilsynet med andre tilsynsetater som har planlagt tilsyn i samme virksomhet

Varslet tilsyn

Tilsynet avtales med eier eller virksomhet/bruker/brannvernleder i god tid før det skal gjennomføres. Som hovedregel bekreftes dette skriftlig. Samtidig bekreftes hensikten med og omfanget av tilsynet. Det skal fremgå av varselet hvem tilsynsmyndigheten ønsker å møte og hvem som deltar fra myndigheten. Videre skal det fremgå hvilken dokumentasjon som må være tilgjengelig under tilsynet og hva som eventuelt skal sendes tilsynsmyndigheten før tilsynet.

Brannvernleder plikter å møte. Eier, bruker, arbeidsgiver eller representant for disse har rett til og kan pålegges å være tilstede, ref. lovens § 34.

Uanmeldt tilsyn

Tilsyn kan gjennomføres uten at eier og virksomhet/bruker på forhånd er varslet. Dette bør kun benyttes i sammenheng med satsingsbasert tilsyn, for eksempel ved tilsyn i forsamlingslokaler, restauranter, ”house-parties” eller lignende, jf. lovens § 34.

§ 6 – 2 Gjennomføring av tilsyn og saksbehandling

Den som utfører tilsyn skal foreta en vurdering av om alle forhold som kan påvirke risikoen for brann og om de tiltak som er iverksatt for å begrense konsekvensene ved en eventuell brann er tilstrekkelige. Etter utført tilsyn skal det utarbeides en rapport som angir avvik fra krav til brannsikringen, anmerkninger samt opplyse om behov for nye sikringstiltak. Rapporten skal straks sendes eier eller virksomhet/bruker ved brannvernleder, som skal gi en tilfredsstillende tilbakemelding innen gitt frist på når og hvordan de påpekte avvik vil bli rettet opp.

Blir det ikke gitt tilfredsstillende tilbakemelding på tilsynsrapporten innen fristen skal tilsynsmyndigheten gi de pålegg som er nødvendige for å oppnå tilfredsstillende brannsikkerhet.

Tilsyn etter første ledd kan erstattes med:

- a. egenmelding fra objekteier når det er dokumentert at brannsikkerheten i objektet er tilfredsstillende og det ikke har skjedd vesentlige endringer siden forrige tilsyn*
- b. et satsningsområde hvor brannvesenet kun fører tilsyn med ett eller flere bestemte brannverntiltak for en utvalgt gruppe objekter av type a*

Tilbakemelding etter egenmelding fra eier gis på hensiktsmessig måte.

Avdekker tilsynet grove brudd på annen lovgivning skal vedkommende myndighet varsles.

Tilsyn i særskilte brannobjekt

Innledning

Ved ankomst til virksomheten skal tilsynspersonalet kunne legitimere seg. I innledende møte informeres det om hensikten med og omfanget av tilsynet og om hvordan tilsynet planlegges gjennomført.

Innholdet i et tilsyn skal være en ”vurdering av alle forhold som kan påvirke risikoen for brann...” Det betyr gjennomgang av dokumentasjonen på brannvernområdet (ref. § 2-1). I tillegg gjennomføres som regel en fysisk gjennomgang av objektet/verifikasjon av de dokumenterte forhold. Under verifikasjonen kan hele objektet gjennomgås eller man velger ut spesielle risikoområder. Man kan velge å se på etterlevelse av rutiner, stikkprøver i objektet og samtaler med ansatte.

Innholdet i tilsynet

Tilsynet kan bestå av følgende elementer:

- Oppfølging av forrige tilsyn
- At ansvarsforholdene på brannvernområdet er klart definert (gjelder også forholdet mellom objekteier og eier av virksomheten/bruker)
- Gjennomgang av eiers/virksomhets dokumentasjoner slik som:
  - Risikovurderinger
  - Egne rutiner for øvelser, oppfølging/kontroll av rømningsveier, svekkelser i branncellebegrensende bygningsdeler, tekniske anlegg m.m
  - Endringer i bruk eller bygningsmessige forhold siden forrige tilsyn (system for å fange opp variabel risiko)

- Oppfølging av avviksbehandling på brannvernområdet eller av funn etter brannrunder for å se om virksomheten oppnår forbedringer
- Konkrete undersøkelser i objektet/virksomheten, kontroll av utvalgte risikoområder i objektet/virksomheten
- Samtaler med relevante personer (brannvernleder, ledere, verneombud, nyansatte, vikarer med flere)

Forbedringsområder

Ved tilsynet skal det legges vekt på bakenforliggende årsaker til at avvik/funn oppstår. Videre må det fremgå av resultatene at det skal gjennomføres tiltak (rutiner og lignende) som hindrer/forebygger gjentakelse. Dette kommer i tillegg til oppfølging av avviksbehandling.

Oppsummering

Ved avslutning av tilsynet skal hovedkonklusjon med eventuelle avvik og anmerkninger presenteres, gjerne også positive funn og eventuelt om det er behov for ytterligere sikringstiltak. Virksomhetens manglende etterlevelse av egne krav som er strengere enn lovkravene, vil fra tilsynsetatens side ikke betraktes som et avvik, men kan omtales som en anmerkning.

Normalt skal man sørge for å komme til enighet med virksomheten om de forhold som ligger til grunn for de fremlagte avvik og anmerkninger.

Virksomheten skal informeres om videre saksgang, dvs. om rapportering og eventuelle reaksjoner.

Oppfølging

Rapportering og reaksjon

Etter gjennomført kontroll skal det rapporteres om hovedkonklusjoner og ev. avvik og anmerkninger. Det skal være samsvar mellom det som ble oppsummert i virksomheten og det som rapporteres skriftlig i ettertid til virksomheten.

Rapport skal sendes sammen med beskrivelse av etatens reaksjoner, presisering av virksomhetens plikter og tidsfrister i forhold til de avvik som er avdekket. Rapporten stiles til eier eller virksomhet/bruker men kan sendes til brannvernleder. Det forutsettes da at brannvernleder distribuerer rapporten internt til eieren av brannobjektet og ev. til eier av virksomhet(er)/bruker(e) (se også lovens § 36).

Tilsynsmyndigheten skal sende kopi av rapporten til hovedverneombud der virksomheten har krav om verneombud, ref. lovens § 36.

Med henvisning til teksten under § 5-1 kan det også være aktuelt å sende kopi av tilsynsrapporter til bygningsmyndighetene der avvik er av byggeteknisk karakter.

Dersom det er truffet vedtak skal klageadgangen beskrives. Videre oppfølging med vedtak er omtalt under § 10-3.

Brannvesenet må sørge for å innarbeide egne rutiner for oppfølging med reaksjoner.

Når brannmyndighetene ved tilsyn avdekker forhold som synes i strid med plan- og bygningslovgivningen har brannmyndighetene meldeplikt til bygningsmyndighetene i følge plan- og bygningslovens § 108. Bygningsmyndigheten vil da iverksette tilsyn og normalt kreve dokumentasjon for oppfyllelse av relevante bestemmelser. Se under § 5-1.

Tilsyn i andre brannobjekter

Det som er skrevet om tilsyn i særskilte brannobjekter, gjelder for tilsyn i ethvert brannobjekt så langt det passer.

Alternative tilsynsformer

I den tid forskrift om brannforebyggende tiltak og brannsyn (FOBTOB) av 5. juli 1990 var gjeldende, skjedde en positiv utvikling i brannvernet for en rekke objekter. I tillegg åpnet forskriften adgang til at tilsynet med en type objekter (objektgruppe b) kunne erstattes med objekteiers egenkontroll etter eget kontrollsystem.

Det viser seg at et ”ordinært” tilsyn ikke er ubetinget hensiktsmessig i enhver sammenheng. Selv om særskilte brannobjekter er valgt ut på basis av risiko, kan det være fornuftig med andre former for tilsyn.

Som følge av denne forskriften gis det adgang til at tilsynet med objekter av kategori a og b på visse vilkår kan erstattes med andre tilsynsformer. Det er likevel viktig at oppfølging av objektene, skjer med direkte kontakt mellom brannvesenet og eier eller andre representanter for eier eller virksomhet/bruker, for å opprettholde tilfredsstillende brannsikkerhet. Derfor skal det gjennomføres fullstendig tilsyn minst hvert annet år for objekter av type a og minst hvert fjerde år for objekter av type b.

Alternative kan tilsyn gjennomføres ved egenmelding eller at brannvesenet tar for seg et utvalg av objekter hvor brannvesenet kan begrense tilsynet til satsingsområde med ett eller flere bestemte brannsikkerhetstiltak (tematilsyn).

Egenmelding

Egenmelding forutsettes benyttet for objekter hvor det er dokumentert at brannsikkerheten er tilfredsstillende og det ikke er skjedd vesentlige endringer siden siste tilsyn.

Bruk av egenmelding vil kunne frigjøre brannvesenets ressurser slik at brannvesenet kan legge mer ressurser i arbeidet med tilsyn med objekter som er kompliserte eller på annen måte vanskelige, eller har utilfredsstillende brannsikkerhet.

For objekteiere og brukere vil et tilbud om bruk av egenmelding kunne være en positiv kvittering fra brannvesenet om at brannsikkerheten er så godt ivaretatt at det ikke er nødvendig med like tett oppfølging fra brannvesenet som ordinært tilsyn forutsetter. En egenmelding innebærer også at eier må ta ansvar for at brannsikkerheten er tilfredsstillende.

Forutsetninger for egenmelding

Forutsetningen for at objekter kan få tilbud om egenmelding er at:

- Tilsynsrapport fra siste tilsyn er uten avvik fra brannsikkerhetskravene, herunder eventuelle krav til ytterligere sikringstiltak
- Internkontroll på brannvernområdet fungerer
- Det er stabile eier- og brukerforhold
- Det ikke er oppstått andre forhold som endrer brannrisikoforholdene i objektet, for eksempel ombygginger eller bruksendringer

Hvis brannvesenet har gitt objekteier tilbud om å benytte egenmelding, bør brannvesenet likevel gjennomføre ordinært tilsyn hvis det viser seg at vesentlige forutsetninger er endret.

Brannvesenet bør utarbeide standardiserte skjema for egenmelding for å lette eget og objekteiers videre arbeid. Skjema sendes brannvernleder for det enkelte objektet.

Manglende tilbakemelding innebærer at ordinært tilsyn må gjennomføres.

Egenmeldingen bør være så enkel at brannvernleder kan besvare spørsmålene ved å hente opplysninger i virksomhetens internkontrollsystem (brannverndokumentasjonen).

Satsingsområder/tematilsyn

Tilsyn skal være risikobasert. Særskilte brannobjekter er valgt ut fordi de representerer høy risiko, enten for liv, helse, miljø eller materielle verdier.

Innenfor de enkelte objekttyper kan det avdekkes spesielle risikoforhold som man enten sentralt eller lokalt vil rette spesiell innsats mot.

For brannvesenet er det nå åpnet muligheter for å gjennomføre kampanjer og annen målrettet innsats på bestemte områder eller typer objekter. Ved det enkelte tilsyn er det da nødvendig å begrense innholdet.

Forutsetningen for tematilsynet er at det er en del av et større informasjons- og motivasjonstiltak brannvesenet gjennomfører mot en forhåndsbestemt objektgruppe.

Hvis det initieres satsingsområder fra sentralt hold, må brannvesenet lokalt vurdere om de lokale risikoforhold er slik at det er interessant å delta.

Brannvesenet kan etter en risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS) velge å gjennomføre tilsyn kun rettet mot ett eller flere tiltak for en gitt objektgruppe.

Typiske satsingsområder for tematilsyn er:

- Rømningsveier i restauranter, idrettshaller eller varehus (forsamlingslokaler)
- Publikumstall i forsamlingslokaler, besøk (tilsyn) under bruk
- Om risikoanalyser er gjennomført i brannobjekter
- Korridorpasienter
- Oppfølging av øvelser i sykehus og sykehjem
- Brannvern i ”omsorgsboliger”
- Dokumentasjon (eks. rutiner for forebyggende brannvernoppfølging)
- Brannvernleder og oppfølging av ansvar og rutiner
- Instruks/prosedyrer
- Sprinkleranlegg i bygninger (eks. riktig dimensjonert, kontrollrapport m.m., se under § 2-3 og 2-4)
- Tilrettelegging for brannvesenets slukkeberedskap og vannforsyning

Systemrevisjon

Hvis brannvesenet gjennomfører eller deltar i systemrevisjon i henhold til ”Styrende dokumenter for tilsyn”, er systemrevisjonen likestilt med tilsyn etter § 6-1 og egenmelding eller tematilsyn etter § 6-2 annet og tredje ledd.

Tilsynssamordning med andre HMS-myndigheter

De fire HMS-etatene: Arbeidstilsynet, Statens forurensningstilsyn, Næringslivets sikkerhetsorganisasjon og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap har inngått en avtale om å samarbeide på HMS-området når det gjelder blant annet tilsyn, informasjon, regelverk, forskning og utvikling.

De overordnede mål for tilsynssamarbeid både sentralt, regionalt og lokalt er å:

- gjøre tilsynsetatene til mest mulig effektive aktører i HMS-arbeidet
- fremme helhetstenkning hos HMS - myndighetene og andre aktører på området
- utnytte de samlede ressurser som tilsynsetatene bruker på HMS-området så effektivt som mulig

Det meste av HMS-etatenes tilsyn gjennomføres av de regionale og lokale tilsynsetatene. Derfor er det viktig at også brannvernmyndighetene deltar i samordnet tilsyn sammen med de andre HMS-etatene i sin region/sin kommune.

I de fleste regioner (en region følger i hovedsak Arbeidstilsynets distriktsinndeling) er det opprettet lokale/regionale samordningsgrupper. Disse gruppene har til oppgave å koordinere og samordne tilsynsaktivitetene lokalt. I det regionale samarbeidet inngår Arbeidstilsynets distrikter, fylkesmennenes miljøvern-avdelinger, berørte DSB-regioner, de lokale eltilsyn ved e-verkene (DLE), samt kommunale brannvernmyndigheter.

For å styrke det lokale/regionale samarbeidet, har HMS-etatenes felles Tilsynsgruppe kommet med forventninger til hva som bør inngå i en lokal/regional samordning av tilsyn. Samordningen kan skje gjennom:

- Utveksling av tilsynsplaner for tilsyn med enkeltvirksomheter/objekter og for aksjoner og kampanjer mot spesifikke bransjer eller grupper av virksomheter/objekter
- Gjennomføring av felles aksjoner og kampanjer der flere etater har en felles målgruppe
- Justering av egne tilsynsplaner ut fra kunnskap om andre tilsynsetaters innsats, dvs. at man søker å spre tilsynsressursene på HMS-området
- Innhenting av informasjon om tilsynsobjekt fra andre etater
- Gjennomføring av samtidig og/eller koordinert tilsyn

Kravene i denne forskrift til gjennomføring av tilsyn i særskilte brannobjekter (både med hensyn til frekvens og metode) er ikke til hinder for at brannvesenet kan delta i lokalt/regionalt tilsynssamordning. Erfaringer viser at det er mulig for de lokale/regionale myndigheter å tilpasse hverandres tilsynsplaner på en slik måte at det både er mulig å gjennomføre samtidige tilsyn, spre hverandres ressurser, samt dra nytte av hverandres tilsyn på de ulike ”fagfeltene” innen HMS-området.

De fire HMS-etatene har etablert et felles nettsted www.hmsetatene.no med nyttig informasjon til de lokale/regionale tilsynsetatene på HMS-området.

I tillegg er det utviklet en felles tilsynsdatabase (FTD) der alle planlagte tilsyn vil bli hentet inn fra etatenes egne elektroniske registre. Kommunale brannvesen har tilgang til å lese i denne basen. Utvidelse av bruksområdet er under arbeid.

§ 6 – 3 Hyppighet

Kommunen skal sørge for at det gjennomføres tilsyn i alle særskilte brannobjekter med følgende hyppighet :

- *Objekter av type a og b: minst én gang hvert år*
- *Objekter av type c: minst én gang hvert fjerde år*

Ved tilsyn etter § 6-2 tredje ledd skal tilsyn etter § 6-2 første ledd gjennomføres minst hvert annet år for objekter av type a, og hvert fjerde år for objekter av type b.

Tilsyn er det viktigste tiltaket brannvesenet har i arbeidet med å sikre at særskilte brannobjekter opprettholder en tilfredsstillende brannsikkerhet. Det er av vesentlig betydning for brannsikkerheten i samfunnet at tilsyn gjennomføres med minimum den hyppighet som forskriften forutsetter for de ulike objekter.

Alternative tilsynsformer

Brannvesenet kan på visse betingelser gjennomføre alternative tilsyn etter § 6-2 tredje ledd annet hvert år for objekter i kategori a og tre år på rad for objekter i kategori b.

Det er viktig å legge gode planer for tilsynet slik at arbeidsbelastningen i brannvesenet blir jevn uavhengig av hvilken type tilsyn som gjennomføres (se under § 5-2).

Kap. 7 Feiing og tilsyn med fyringsanlegg

§ 7 – 1 Varsel om feiing og tilsyn

Eier eller representant for eier av fyringsanlegget skal varsles før feiing og før tilsyn, og kan pålegges å varsle andre brukere av vedkommende bygning.

Varsel

Tilfredsstillende gjennomføring av feiing forutsetter at eier eller bruker av fyringsanlegget er kjent med at feier kommer.

Dersom eier ikke kan være til stede, skal eiers representant varsle bruker.

Feiervesenet må finne hensiktsmessige varslingsrutiner for å sikre at eier og bruker får varsel om feiing eller tilsyn i rimelig tid. Varslingstiden bør normalt være to til fem dager. Varselet kan bekjentgjøres ved melding i postkasse, oppslag eller på annen hensiktsmessig måte.

Hvis feiervesenet vil bruke kortere varslingsstid enn to dager, må man i større grad enn ellers sikre seg at eier/bruker virkelig har fått beskjed.

Eier, representant for eier eller bruker skal kunne:

- stenge spjeld og ventiler for å hindre sotskader
- legge frem stige
- sørge for atkomst til fyringsanlegget

Utsettelse

Eier/bruker bør kunne få utsatt feiing ved avtale med feier. Feiing bør normalt ikke utsettes mer enn tre måneder.

Feiervesenet bør i samråd med brannsjefen legge opp til en fast praksis hva angår utsettelse, både for å imøtekomme publikums behov og for å kunne gjennomføre feiervesenets arbeid på en mest mulig rasjonell måte.

Underretning

Etter at feiing og/eller tilsyn er gjennomført, skal feier skriftlig sørge for at eier eller bruker får kjennskap til hva som er gjennomført og til eventuelle avvik eller anmerkninger knyttet til fyringsanlegget.

I tillegg skal feier skriftlig underrette om eventuelle andre avvik eller anmerkninger som er knyttet til brannsikkerhet. Feiervesenet må finne en praktisk rutine for å underrette eier eller bruker, som også ivaretar behovet for å dokumentere hva som er sagt og gjort.

Det anses som mest hensiktsmessig at man innarbeider tilsynsmetodikk tilsvarende det som gjelder for andre brannobjekter.

§ 7 – 2 Gjennomføring av feiing og tilsyn

Feiingen skal utføres på en faglig tilfredsstillende måte med minst mulig ulempe for beboerne. Etter endt feiing skal feieren sørge for at all sot blir fjernet og anbrakt på egned sted.

Feieren skal under feiing og tilsyn vurdere forhold ved fyringsanlegget som har betydning for brann-sikkerheten eller atkomsten. Ved avvik som ikke kan rettes på stedet, skal feieren gi en skriftlig tilbakemelding til eier, eller representant for eier om disse med frist for retting eller tilbakemelding om når retting blir gjennomført.

Dersom retting ikke blir gjennomført, skal tilsynsmyndigheten gi de nødvendige pålegg.

Utførelse av feiing og tilsyn

Feiing og tilsyn med fyringsanlegg inngår som en del av brannvesenets forebyggende arbeid. Tilsynspersonalet/feier kan være personell fra brannvesenets forebyggende avdeling, eget feiervesen eller privat feiermester.

Ved ankomst til objektet skal tilsynspersonalet/feier kunne legitimere seg.

Objektets eier/bruker eller dennes stedfortreder og eventuell kontaktperson skal kontaktes.

Det skal informeres om hensikten med og omfanget av tilsynet.

Tilfredsstillende feiing

Feier skal gjennomføre feiing på fagmessig måte slik det forutsettes i fagopplæringen. Kravet til faglig tilfredsstillende måte innebærer blant annet at den skal være til minst mulig ulempe for beboerne.

Feiing av røykrør og fjerning av sot

Feiing av røykrør og fjerning av sot er en del av den lovbestemte feiingen og kan bare unnlates etter avtale med eier eller bruker.

Dersom eier eller bruker av fyringsanlegget ikke er til stede under feiingen, kan det avtales at eier eller bruker selv feier røykrøret. Slik avtale kan f.eks. gjøres ved avkryssing og kvittering på skjema for varsel om feiing. Det bør være tilstrekkelig at feier får tilbakemelding på et lett synlig sted når han kommer for å feie fyringsanlegget. Det bør anmerkes på den skriftlige underretningen hva som er avtalt.

Sot fra fast brensel vil normalt ikke være spesialavfall. Feier kan da nøye seg med å ta hensyn til brannfaren og eventuelle ulemper, så som fare for tilsmussing, når soten anbringes. Sot fra flytende brensel kan inneholde stoffer som skal behandles som spesialavfall.

Skader og erstatningsansvar

Det forekommer skader i forbindelse med feiing. For feie- og tilsynstjenesten gjelder det alminnelige arbeidsgiveransvaret, som er et objektivt ansvar for skader som oppstår under "utføring av arbeid eller verv for arbeidsgiveren begått i tjenesten". Arbeidsgiveren hefter objektivt, altså uten hensyn til egen skyld for arbeidstakerens uforsvarlige handling i tjeneste.

Kommunen kan ha et objektivt arbeidsgiveransvar for kontraktsfeiing avhengig av hva som er avtalt.

Grunnvilkårene for skadeerstatningsansvar er at det foreligger økonomisk tap, ansvarsgrunnlag og årsakssammenheng.

Gode varslingsrutiner reduserer antall og omfang av skader. Erfaring viser også at vurdering av årsakssammenheng og eventuelt erstatningsansvar ofte knyttes til spørsmålet om eier/bruker har mottatt varsel om feiing.

Kompetanse hos feier

Tilsyn med fyringsanlegg krever faglig kompetanse hos feieren for å kunne vurdere om fyringsanlegget er tilfredsstillende sikret mot brann. Det er satt kompetansekrav til feieren i dimensjoneringsforskriften § 7-4, med virkning fra 31. desember 2003.

Avvik eller anmerkninger

Avvik vil i hovedsak være brudd på forskriftskrav om at fyringsanlegget skal være:

- Tilfredsstillende bygget eller montert, jf. § 2-1
- Tilfredsstillende kontrollert, ettersett og vedlikeholdt, jf. § 2-4
- Melding til kommunen (feiervesenet) om nytt ildsted eller vesentlige endringer av fyringsanlegget, jf. § 2-4, 3. ledd
- Tilfredsstillende atkomst til fyringsanlegget, jf. § 2-6

Funn av avvik skal om nødvendig følges opp med reaksjonsmidler.

Anmerkninger retter seg mot forhold som på sikt kan få betydning for brannsikkerheten. Slike forhold bør eier/bruker ha informasjon om, og brann-/feiervesenet må registrere anmerkningene for senere oppfølging.

Vurdering av fyringsanlegget

For å kunne vurdere fyringsanlegget er feieren avhengig av å ha kunnskaper om plan- og bygningsloven, TEK, REN, standarder, byggedetaljblader og monteringsanvisninger i tillegg til denne forskriften.

Avveiningen av om mangler ved fyringsanlegget er et avvik eller en anmerkning, må bygge på en faglig vurdering av hva som må anses som tilfredsstillende i forhold til forskriftskravene.

§ 7 – 3 Hyppighet

Kommunen skal sørge for at alle røykkanaler i fyringsanlegg for oppvarming av rom og bygninger blir feid etter behov og minst én gang hvert fjerde år.

Kommunen skal sørge for at det føres tilsyn, med at fyringsanlegget for oppvarming av rom og bygninger er intakt, fungerer som forutsatt og ikke forårsaker brann eller annen skade, etter behov og minst én gang hver fjerde år.

Kommunen kan bestemme at feiing og tilsyn skal foretas hyppigere, samt i det enkelte tilfelle bestemme feiing og tilsyn skal gjennomføres også for andre røykkanaler og fyringsanlegg.

Kommunen skal sørge for at det etter brann eller eksplosjon i eller i tilknytning til et fyringsanlegg blir foretatt kontroll av anlegget.

Kommunestyret selv kan gjennom lokal forskrift fastsette om og hvor ofte feiing og tilsyn skal foretas i fyringsanlegg som benyttes til oppvarming av bebyggelse som kun bebos korte deler av året.

Gjennomføring av feiing og tilsyn

Feiing og tilsyn med fyringsanlegget skal være behovsprøvet. Det må derfor føres register over alle anleggene hva angår tilstand, plan for neste feiing og tilsyn m.m., se under § 5-2.

Behovsprøvet feiing

Forskriftens hovedprinsipp er at det skal feies så ofte som nødvendig for å hindre at brann eller andre skader oppstår. I utgangspunktet skal det enkelte fyringsanlegg vurderes med hensyn til hvor hyppig det er behov for å feie.

Ved behovsprøving er det tatt konsekvensen av at det er stor ulikhet mellom feiebehovet i boliger med ildsteder for fast brensel som hovedoppvarmingskilde, og boliger med elektrisitet eller olje/parafin som hovedoppvarmingskilde.

Feiebehovet kan innenfor de enkelte oppvarmingsgruppene også variere etter type varmekilde og mengde sot.

Eier/bruker skal skriftlig underrettes om rutiner for behovsprøvet feiing og om kravet til å kontakte brannvesenet ved installasjon av nytt ildsted eller ev. omlegging av fyringsvaner.

Det bør det være feiers faglige skjønn som er retningsgivende for brannsjefens avgjørelse om hvor ofte det skal feies ut over minstekravet til feiing. Brannsjefens praksis bør nedfelles i skriftlige retningslinjer.

Vurderingsgrunnlag for feiehyppighet

Faste kriterier for feiing kan settes på grunnlag av:

- type bebyggelse
- type fyringsanlegg/ildsted
- brenselets art (fast, flytende, gassformig)
- fyringsvaner/fyringsmønster
- mengde sot i skorsteinen per ildsted
- trekkforhold
- dannelse av blanksot

Tilsyn med fyringsanlegg

Tilsyn med fyringsanlegg kan skje samtidig med feiing eller på annet tidspunkt.

Når kommunen har tett, eldre bebyggelse med gamle fyringsanlegg som kan være av en slik beskaffenhet at det er behov for mer oppfølging enn vanlig, bør det blant annet vurderes hyppigere tilsyn med fyringsanlegg enn hvert fjerde år.

Tilsyn med fyringsanlegg bør vurderes foretatt etter innkommet melding om nyinstallasjon av fyringsanlegg (ildsted), eller annen informasjon er mottatt om endring av fyringsmønster, f.eks. som følge av eierskifte og rehabilitering.

Tilsyn med fyringsanlegg bør også vurderes når feiervesenet er kjent med utenforliggende forhold som kan ha betydning for fyringsanlegget, så som skader etter storm eller flom.

Annet tilsyn

I forbindelse med tilsyn av fyringsanlegg kan det innenfor et begrenset tidsforbruk være hensiktsmessig å innarbeide tilsyn med for eksempel røykvarslere og slokkeutstyr. Oppdager feier andre forhold som er av betydning for brannsikkerheten, skal dette informeres om og, i alvorlige tilfeller, følges opp.

Kontroll etter brann

Kontroll med fyringsanlegg etter brann eller eksplosjon vil i praksis innebære at det foretas en konkret vurdering av om fyringsanlegget er intakt og virker som forutsatt. Verken skorsteinen eller ildstedet må ha sprekker eller andre avvik (feil eller mangler) som kan ha betydning for brannsikkerheten og funksjonen ved fortsatt bruk.

Som hjelpemiddel ved vurdering av eventuell brannfare ved fortsatt bruk av fyringsanlegget, kan man ved siden av visuell bedømming, benytte videoinspeksjon eller tetthetsmåling. Ved kontroll av skor-

steiner som er oppført etter 1987, skal tetthetskravene som følger av byggeforskriftene og skorsteinens monteringsanvisning tilfredsstilles.

§ 7 – 4 Kontraktsutført feiing og tilsyn og egen feiing

Kommunen kan inngå kontrakt om feiing og tilsyn med fyringsanlegg med feier som har mesterbrev eller tilsvarende kvalifikasjoner.

Kommunen kan etter søknad gi eier eller bruker, som har nødvendig kompetanse innen feierfaget, tillatelse til selv å utføre feiing av store fyringsanlegg for oppvarming av rom og bygninger. Slik feiing skal dokumenteres.

Kontraktens innhold

Kommunen kan overlate alle eller enkelte av forskriftens oppgaver, i henhold til § 7 - 4, til feiermester. Kommuner som inngår kontrakt med feiermester bør likevel vurdere å opprettholde funksjoner som ivaretar motivasjons- og informasjonstiltak i kommunen, i tillegg til det som blir kontraktsfestet.

Feier, som vil inngå kontrakt om oppgaver i henhold til forskriften, må ha mesterbrev eller tilsvarende tilleggs kvalifikasjoner (heretter kalt feiermester). Dette kravet er satt for å sikre forsvarlig næringsvirksomhet innen den private delen av feiervirksomheten. Kravet gjelder selv om det inngås kontrakt om begrensede deler av oppgaven etter forskriften, f. eks. bare feiing.

Selv om oppgavene legges til en feiermester, vil det fremdeles være brannsjefen som har myndighet til å gi pålegg.

Feiers kvalifikasjoner er tilpasset kravet i EØS-avtalen. Det kreves derfor ikke at feier har mesterbrev, dersom feier kan dokumentere tilsvarende kvalifikasjoner.

Kommunen må også innarbeide et system for kvalitetssikring av feie- og tilsynstjenesten, så som rutiner for feiing, tilsyn og informasjon.

Utstyr og personell

Inngår kommunen kontrakt med feiermester, er det opp til partene hva kontrakten skal omfatte. Tradisjonelt har feiermesteren holdt det utstyr, inkludert personlig verneutstyr, som er nødvendig for å ivareta forskriftens krav, men verken brann- og eksplosjonsvernloven eller forskriften setter begrensninger for hva som kan avtales.

Nødvendig kompetanse

Feiernes utdanning gjennomføres ved Norges brannskole eller annen utdanningsenhet. Feiers kompetanse er av avgjørende betydning for at tilsynsoppgavene skal kunne løses på en tilfredsstillende måte. Kommunene bør derfor legge vekt på at kompetansekravet oppfylles så raskt som mulig.

Dokumentasjon

Dersom kommunen har gitt eier eller bruker tillatelse til selv å utføre feiing av store fyringsanlegg (over 120 kw) må dette dokumenteres. Denne dokumentasjonen skal inneholde detaljerte opplysninger om:

- anbefalinger fra produsent/leverandør
- når og hvordan det er feiet
- eventuelle feil og utbedringer
- plan for neste feiing
- driftsansvarlig

§ 7 – 5 Gebyr

Kommunestyret selv kan fastsette lokal forskrift om gebyr for gjennomføring av lovbestemt feiing og tilsyn med fyringsanlegg.

Krav på gebyr er sikret ved lovbestemt pant etter lov av 8. februar 1980 nr. 2 om pant § 6-1 annet ledd bokstav b, og er ellers tvangsgrunnlag for utlegg. Om renteplikt ved for sen betaling og inndrivelse av feiegebyr gjelder reglene gitt i eller i medhold av lov av 6. juni 1975 nr. 29 om eigedomsskatt til kommunane §§ 26 og 27 tilsvarende.

For frivillig feiing kan kommunestyret selv fastsette betaling.

Gebyr etter første ledd kan innkreves av kommunekassereren etter reglene for innkreving av skatt.

Generelt

Brann- og eksplosjonsvernlovens § 28, annet ledd hjemler adgang til å innføre gebyr til dekning av lovbestemt feiing og tilsyn. Forskriften gjentar denne hjemmelen. Lovbestemt feiing omfatter de feie- og tilsynsoppgaver som feiervesenet skal gjennomføre i henhold til § 7-3, første ledd, samt de feie- og tilsynsoppgaver som kommunestyret eller brannsjefen for øvrig kan legge til feiervesenet i henhold til § 7-3, annet til femte ledd. Kommunen må treffe vedtak om gebyrfastsettelse i henhold til forvaltningslovens §§ 38 og 39. Brann- og eksplosjonsvernloven og forskriften setter ingen begrensning for kommunen til å fastsette størrelsen på gebyret, som for eksempel avhenger av type og størrelse på fyringsanlegget, eller på annen måte differensiere gebyret.

Selvkostprinsipp

Gebyrfastsettelsen for feietjenesten er basert på prinsippet om at gebyret kun skal dekke kostnaden for denne kommunale ytelsen og ikke brukes som skattegrunnlag.

Dette innebærer at gebyret ikke skal dekke kostnadene ved andre kommunale ytelser som feiervesenet utfører, f.eks. tilsyn i objekter som omfattes av brann- og eksplosjonsvernloven eller tilsyn med røykvarslere og slokkeutstyr i boliger. Dette fordi tilsyn med røykvarslere og slokkeutstyr bør kunne inngå i feiers alminnelige arbeidsoppgaver der feier allerede er inne i boligen og oppgaven kun medfører ubetydelig økning i tidsforbruk.

Dersom feiervesenet utfører andre oppgaver som har betydning for brannsikkerheten, og dette kun medfører ubetydelig økning i tidsforbruk, bør også dette kunne aksepteres dekket innenfor gebyret. Eksempel på dette er tilsyn med rømningsveier.

Utgifter som normalt dekkes av gebyret er driftsutgifter som anskaffelse av utstyr for tilsyn, lønnsutgifter, data- og kontorholdskostnader samt utgifter til nødvendig utdanning/kursvirksomhet.

Saksbehandling

Avgjørelse om fastsetting av gebyr regnes som forskrift, jf. forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav a og c og forvaltningslovens kapittel VII "Om forskrifter". Dette gjelder både for engangsgebyr og årsgebyr. Det er utgitt kommentarutgaver til forvaltningsloven som gir utfyllende gjennomgang av bestemmelsene.

Kommunestyret skal behandle gebyrvedtak i henhold til Lov av 25. sep. 1992 nr. 107 om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) § 6, selv om kommunestyret har delegert all myndighet i henhold til brann- og eksplosjonsvernloven til en kommunal nemnd eller brannsjefen. Det vil normalt være nemnden eller brannsjefen som utreder gebyrsaken.

Engangsgebyr

Kommunestyret kan fastsette gebyr for frivillig feiing (engangsgebyr) i medhold av brann- og eksplosjonsvernlovens § 28 tredje ledd. Dette er feiing som foretas etter anmodning fra eier/bruker av fyringsanlegget i tillegg til lovbestemt feiing, eller for feiing av fyringsanlegg i bygninger hvor det ikke er gitt egne bestemmelser om at det skal feies, f. eks. i hytter og fritidsboliger.

Fjerning av blanksot er en viktig del av feiervesenets forebyggende oppgaver for å hindre skorsteinsbranner og er en del av det lovbestemte arbeidet. Imidlertid er arbeidet svært ressurskrevende, og kommunen bør vurdere om det skal fastsettes særskilt gebyr når feiervesenet må fjerne blanksot på tross av målrettet informasjon til eier eller bruker om riktig fyring.

Gebyr ved ikke utført feiing

Gebyrplikten er normalt ikke knyttet til tidspunktet for når den enkelte feiing eller tilsynet er gjennomført, men gjelder for kalenderåret uansett når i kalenderåret tjenesten finner sted. Betalingsplikten må også ansees å gjelde selv om det i et enkelt år ikke blir foretatt feiing på grunn av mindre forskyvinger. Det er fastsatt et prinsipp om at gebyr kan innkreves selv om feiing og tilsyn ikke er utført dersom:

- Feier ved inspeksjon av fyringsanleggets røykkanaler har funnet at feiing ikke er nødvendig
- Feier etter varsel og ved oppmøte til fastsatt tid, ikke har fått tilfredsstillende adgang til fyringsanlegget fordi eier eller bruker ikke har vært til stede, og ikke har lagt forholdene til rette for atkomst til fyringsanlegget
- Kommunen/feiermesteren har etablert ordning med periodevis innkreving av gebyr av hensyn til et rasjonelt innkrevingsystem, f.eks. årlige eller terminvise betalinger, og at lovbestemt feiing foregår etter en rullerende plan

Gebyrfritak

Forutsetningen for gebyrfritak er at ildstedet ikke er i bruk. Feiervesenet kan føre tilsyn med at fyringsanlegget ikke er i bruk.

Tilfredsstillende sikring mot bruk vil normalt være en fysisk atskillelse av den varmeproduserende enheten (ildstedet) og skorsteinen. Dette kan skje ved å fjerne røykrørstilkoplingen og mure igjen hullet i skorsteinen. Alternativt kan man merke ildstedet på en tilfredsstillende måte, f.eks. ved plombe eller segl.

Når tilfredsstillende sikring er gjennomført skal gebyr ikke ilegges. Det er eier eller bruker av fyringsanlegget som har ansvaret for å underrette feiervesenet om:

- at fyringsanlegget ikke er i bruk
- at det ønskes fritak for feiing
- å tilpasse fyringsanlegget slik at det ikke kan brukes for oppvarming

Innkrevingsordninger

Det ligger innenfor kommunens myndighetsområde å finne en hensiktsmessig ordning for innkreving av gebyr. Innkrevningsrutiner etableres vanligvis på grunnlag av planlagt feiing og tilsyn og skjer:

- Løpende, etterhvert som feiing og tilsyn med fyringsanleggene foretas
- Terminvis, med f.eks. andel av gebyr tilpasset den planlagte feie- og tilsynsfrekvensen
- Årlig

Da forskriften gir adgang til å feie og føre tilsyn i forhold til behov, dog minst hvert fjerde år, kan det være hensiktsmessig med lengre planleggingsperioder enn tidligere, f. eks. to- eller fireårs perioder. Gebyret må fordeles i forhold til dette.

Innkreving av gebyr

Brann- og eksplosjonsvernlovens § 28 siste ledd gir adgang for kommunen til å kreve inn gebyr etter reglene for innkreving av skatt.

Innkreving av gebyr kan overlates feiermesteren, mens det er fremdeles kommunen som fastsetter gebyret og kan kontraktsfeste på hvilken måte den skal kreves inn.

Tvangsinndriving

Bestemmelsene i brann- og eksplosjonsvernlovens § 28 om pantesikring, tvangsinndrivelse m.m. kommer til anvendelse også når feiermesteren krever inn feiergebyr. Det bør imidlertid avtales om kommunen skal overta kravet for tvangsinndriving hvis eier av fyringsanlegget ikke betaler, eller om feiermesteren skal bruke det alminnelige tvangsinndrivingsystem (inkassobyrå, namsmann).

Kap. 8 Andre brannforebyggende plikter

§ 8 – 1 Arbeid som medfører risiko for brann

Sveising og andre liknende arbeider som medfører risiko for brann skal om mulig foregå på fast arbeidssted som er særskilt innrettet for å forebygge og begrense brann.

Den som utfører slike arbeider på midlertidig arbeidssted, herunder takteking, skal utvise særlig aktsomhet, treffe nødvendige forebyggende tiltak for å unngå brann og tiltak for å kunne slukke brann.

Med varme arbeider forstås bygge-, installasjons-, monterings-, demonterings-, reparasjons-, vedlikeholds- og lignende arbeider hvor det benyttes åpen ild eller oppvarming og sveise, skjære, lodde og/eller slipeutstyr.

Før arbeidet igangsettes plikter den som skal utføre det varme arbeidet å vurdere om det er forsvarlig å gjennomføre arbeidet med den brannrisiko som foreligger. Med brannrisiko menes sannsynlighet for antennelse og mulige konsekvenser ved en brann. Den som utfører varme arbeider skal, før arbeidet igangsettes, gjøre seg kjent med de bestemmelser som gjelder for varme arbeider i eller på objektet. Videre skal vedkommende sørge for at kravene oppfylles i henhold til internkontrollforskriften.

Den som utfører arbeidet skal vurdere om det kan benyttes arbeidsprosesser som ikke omfatter antennesfarlige temperaturer til gjennomføring av hele eller deler av arbeidet. Dersom arbeidet må gjennomføres med antennesfarlige temperaturer, bør arbeidet om mulig gjøres på et sted som er fast og spesielt tilrettelagt for slikt arbeid, f. eks. på et sveiseverksted.

Eier eller virksomhet/bruker av objekt eller den som på vegne av eier eller virksomhet/bruker tar beslutning om /iverksetter varme arbeider, skal sørge for at tilstrekkelige slökkemidler er lett tilgjengelig på arbeidsplassen før arbeidet igangsettes. Skal arbeidet foregå på tak, skal slökkemidlene være ved arbeidsstedet på taket.

Nødvendige forebyggende tiltak skal gjennomføres. Alt brennbart materiale på og i nærheten av arbeidsplassen skal være fjernet eller beskyttet. Brennbare bygningsdeler og fastmontert utstyr på og i nærheten av arbeidsplassen skal være kontrollert og beskyttet. Åpninger i gulv, vegger og tak skal være tettet. Ved varme arbeider i eller i umiddelbar nærhet av brannfarlige stoffer, væsker og gasser, må det utvises særlig aktsomhet. Den som skal utføre det varme arbeidet bør innhente skriftlig arbeidstillatelse fra oppdragsgiver.

Ved de fleste former for varme arbeider på arbeidsplass som ikke er spesielt tilrettelagt for slikt arbeid, vil det være behov for brannvakt mens det varme arbeidet pågår, i pauser og etter at det varme arbeidet er avsluttet. Brannvakten skal kunne stoppe det varme arbeidet, hindre at ev. antennelse fører til brann og brannspredning, varsle og slukke brann.

Gjennom forsikringsvilkårene setter forsikringsselskapene krav til oppdragsgiver og til oppdragstaker om brannforebyggende tiltak ved varme arbeider. Forsikringsselskapene setter også krav om at de som utfører slikt arbeid på steder som ikke er fast og spesielt tilrettelagt for slikt arbeid, skal ha sertifikat utstedt av Norsk Brannvernforening eller samarbeidende organisasjon i øvrige nordiske land.

Det vises også til forskrift av 26.02.1998 nr. 179 (under Arbeidsmiljøloven) om Sveising, termisk skjæring, termisk sprøyting, kullbuemeisling, lodding og sliping (varmt arbeid). Se www.hmsetatene.no.

§ 8 – 2 Bruk av ild utendørs

Det er forbudt å gjøre opp ild eller behandle ting som representerer en brannfare utendørs under slike forhold eller på slik måte at det kan føre til brann. Oppgjort ild må ikke forlates før den er fullstendig sløkt.

Ved flatebrenning eller brenning av hogstavfall i skogmark samt gras- og lyngsviing i eller i nærheten av skogmark, skal det være en ansvarlig leder som skal utarbeide planer, og sørge for at brenningen gjennomføres på en forsvarlig måte. I god tid før brenningen foretas skal det sendes melding til leder av brannvesenet.

Med unntak av brenning som nevnt i annet ledd er det i tidsrommet 15. april-15. september forbudt å gjøre ild i eller i nærheten av skogmark uten tillatelse fra kommunen. Kommunestyret selv kan gjennom lokal forskrift fravike dette forbudet dersom lokale forhold tilsier det.

Plikter og forbud ved bruk av ild utendørs

Ild, eller andre ting som representerer en brannfare utendørs, skal behandles på en slik måte at det ikke kan føre til brann. Dette gjelder også bruk av engangsgriller eller andre bål- eller peisinnretninger som settes direkte på bakken, på brennbare terrasser/verandaer eller under brennbare tak eller lignende overbygning. Oppgjort ild må ikke forlates før den er fullstendig sløkt.

Lovlig brenning av avfall, bålrensning, halm-, gras- eller lyngsviing o.l. i forhold til andre lover og forskrifter (for eksempel lov om vern mot forurensninger og om avfall av 13.03.1981 nr. 06 (forurensningsloven) med forskrift om forbrenning av avfall av 20.12.02 nr. 1816, veiledning for kommuner om Åpen brenning og brenning av avfall i småovner mfl. Se www.hmsetatene.no), må ikke foretas til tider og på steder der ilden lett kan spre seg, med mindre det er sørget for betryggende tiltak for å hindre spredning.

I den grad flatebrenning og brenning av hogstavfall i skogmark samt gras- og lyngsviing i eller i nærheten av skogmark er regulert i forhold til andre lover og forskrifter og ev. er avhengig av tillatelse fra andre myndigheter, regulerer brannlovgivningen kun forholdet til den konkrete brannrisiko, planlegging og gjennomføring av brenningen. Det er satt krav om at det ved slik brenning skal være en ansvarlig leder, samt at det skal utarbeides planer og følges opp om brenningen skjer på en betryggende måte, i samsvar med internkontrollforskriften.

Annen brenning enn nevnt i foregående ledd, eksempelvis bålrensning som del av tur- og friluftsliv i eller i nærheten av skogmark, er forbudt uten brannsjefens tillatelse i tiden 15. april-15. september. Forbudet er en videreføring av tidligere forskriftsbestemmelser. Fordi det er store variasjoner i vær, geografiske forhold osv. er det åpnet for at kommunestyret selv kan fravike dette forbudet gjennom lokal forskrift.

Tidligere forskrifter har hatt detaljbestemmelser om at nevnte forbud ikke har vært gjeldende for flytt-samer som ferdes på steder der de fra gammelt av har hatt sitt tilhold, eller for folk ellers som har sitt yrke i skogen, og som under utøvelsen av yrket trenger å gjøre opp ild. I den grad forbudet kan komme i konflikt med slike interesser, bør dette kunne ivaretas gjennom lokale forskrifter.

§ 8 – 3 Brannfarlig avfall

Aske, sot og annet brannfarlig avfall må håndteres på en forsvarlig måte slik at brann ikke oppstår. Kommunestyret selv kan gjennom lokal forskrift fastsette nærmere bestemmelser for håndtering av brannfarlig avfall.

Behandling av aske, sot og annet brannfarlig avfall

Varm aske og sot samt annet brannfarlig avfall må legges i solid beholder av stål eller annet flammefast materiale plassert i god avstand fra brennbare materialer, for eksempel på gårdsplass, eller tømmes på sted hvor det ikke kan volde brannfare. I fabrikker og verksteder hvor det arbeides med brannfarlige varer eller andre spesielt brannfarlige ting, skal dette behandles i henhold til internkontrollforskriften. Tidligere forskriftsbestemmelser har fastsatt at alt avfall som flis, stry o.l. skal bringes bort hver dag ved arbeidets slutt. I lokaler hvor det forekommer brannfarlig avfall som oljet pussegarn eller annet selvantennelig avfall, skal det være oppsatt solide beholdere av stål eller annet flammefast materiale på 10 cm høye ben forsynt med tett, selvlukkende lokk for oppbevaring av slikt avfall. Hver dag ved arbeidets slutt skal beholderen tømmes og innholdet bringes bort til sted hvor det ikke kan føre til brannfare.

Håndtering av aske, sot og brannfarlig avfall kan falle inn under bestemmelser i andre lover og forskrifter, f. eks. forurensningsloven, se under § 8-2. For øvrig kan kommunestyret selv gi nærmere bestemmelser i lokal forskrift.

§ 8 – 4 Oppbevaring av giftige og etsende varer, komprimerte gasser mv.

Oppbevaring av giftige eller etsende varer, komprimerte gasser o.l. som under brann kan medføre særlig fare, større opplag av brensel eller trelast og annet med stor brannbelastning skal meldes til leder av brannvesenet. Kommunen kan frita for meldeplikten for mindre opplag. Kommunen kan fastsette nærmere vilkår for oppbevaringen eller fastsette begrensinger i oppbevaring, dersom varene etter forholdene på stedet finnes å medføre særlig fare for eller ved brann eller eksplosjon.

Oppbevaring av giftige og etsende varer, komprimerte gasser mv.

Oppbevaring av giftige og/eller etsende varer, komprimerte gasser o.l. som under brann kan medføre særlig fare, samt større opplag av brensel eller trelast kan være regulert av andre lover og forskrifter, f.eks DSBs forskrifter om trykkpåkjent utstyr, forskrift om brannfarlig eller trykksatt stoff (fastsettes våren 2004) og plan- og bygningsloven. Bestemmelsen omfatter også lager med vegetabiliske oljer og annet fett som ikke er definert som brannfarlig vare under brann- og eksplosjonsvernlovgivningen.

§ 8 – 5 Andre forebyggende plikter

Eier av jernbaneanlegg, kraftledning o.l. skal sørge for å gjennomføre tiltak for å hindre at innretningene forårsaker brann i omliggende vegetasjon.

Risiko for skogbrann fra jernbane, kraftledninger o.l. skal følges opp i henhold til forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid (internkontrollforskriften).

Kap 9 Omsetning og bruk av visse typer brannvernutstyr og apparater

§ 9 – 1 Håndsløkker og røykvarsler

Det er ikke tillatt å omsette håndsløkkere med mindre apparatet er godkjent som type av anerkjent sertifiseringsorgan.

Det er ikke tillatt å omsette røykvarsler med mindre denne er godkjent som type.

Sentral tilsynsmyndighet kan fastsette krav til innretningenes konstruksjon, virkeområde og effektivitet m.m. og kan fastsette regler for tilvirkningskontroll.

Håndsløkkere

Håndsløkkere omfattes ikke av EØS-avtalen, og omsetning er derfor regulert nasjonalt gjennom denne forskrift. Håndsløkkerens beholder er imidlertid også regulert gjennom forskrift om trykkpåkjent utstyr, med krav til CE-merking. Dette CE-merket omfatter beholderen som trykkbeholder, men dekker ikke håndsløkkeren som helhet. Ved installasjon på skip som fører flagg under et EØS-land, gjelder direktiv for omsetning av skipsutstyr, med krav til skipsratt-merking.

Sertifisering av håndsløkkere foretas av sertifiseringsorgan, anerkjent av direktoratet, bl.a. basert på spesielle sertifiseringsbestemmelser for håndsløkkere. I tillegg settes krav til produsentens egenkontroll. Apparatene skal være påført et godkjeningsnummer.

Før sertifisering skal håndsløkkere typeprøves etter NS-EN 3 ved anerkjent prøveinstans.

Apparater som ble sertifisert/godkjent før 1997, ble prøvet etter annet teknisk regelverk. DBE rundskriv nr. 11/97 datert 1.9.97 lister opp de viktigste endringene ved innføring av ny standard.

Med hvert apparat skal følge et veiledningshefte på norsk, med opplysninger om virkemåte, type branner, sløkkemetode, plassering og vedlikehold. Viktige opplysninger fremgår også av apparatens etiketter.

Sertifiseringsorganene fører liste over godkjente håndsløkkere med gyldig lisens. Når en lisens av gitt grunn trekkes tilbake, medfører det at omsetning ikke lenger er tillatt. En tilbaketrekking får ingen innvirkning på allerede omsatte apparater, med mindre tilbaketrekkingen skyldes svakheter på en apparattype. Tidligere godkjente apparater som befinner seg i markedet, kan fortsatt benyttes så lenge det ved regelmessig kvalifisert vedlikehold kan dokumenteres at apparatene er funksjonspålitelige.

Det benyttes følgende brannklasser:

- Klasse A - Mot brann i faste organiske materialer som tre, papir, tekstiler etc.
- Klasse B - Mot brann i væsker som bensin, olje, lakk, maling etc.
- Klasse C - Mot brann i gasser som propan, butan, metan etc.
- Klasse D - Mot brann i metaller (lite brukt)
- Klasse F - Mot brann i matoljer

Vannsløkkere vil ha Klasse A, skumsløkkere Klasse AB, pulversløkkere Klasse ABC eller BC, CO₂-sløkkere Klasse B, spesialsløkkere mot brann i matoljer Klasse AF.

Ved prøving etter NS-EN 3 kan det velges mellom åtte normerte prøvebål av tre, dvs. åtte effektivitetsklasser innenfor Klasse A, henholdsvis 5A, 8A, 13A, 21A, 27A, 34A, 43A og 55A. Det kan velges mellom ni normerte prøvebål med bensin, dvs. ni effektivitetsklasser innenfor Klasse B, henholdsvis 21B, 34B, 55B, 70B, 89B, 113B, 144B, 183B og 233B. Tidligere opererte man i Norge med tre effektivitetsklasser, I, II og III, hvorav I var den laveste.

Alle håndslukkere, unntatt vannbaserte, er funksjonsdyktige mellom - 30 °C og + 60 °C. Vannbaserte slukkere skal være merket med apparatets aktuelle funksjonstemperaturer.

Egnet, begrenset bruk, eller forbud mot bruk av håndslukkere i forbindelse med elektriske anlegg er angitt på apparatet. En spesifikk spenningsbegrensning kan være oppgitt. Tidligere nordisk ordning med bruk av bokstaven "E" har utgått.

Halon som slukkemiddel reguleres av bestemmelser forvaltet av Statens Forurensningstilsyn (SFT). Generelt gjelder forbud mot omsetning og refylling av halonslukkere. Halonapparater i markedet skulle tas ut av bruk innen 31.12.03. Dispensasjoner for kritiske bruksområder behandles av SFT.

Røykvarslere

Røykvarslere omfattes av rådsdirektiv 89/106/EØF (byggevaredirektivet), rådsdirektiv 89/336/EØF (EMC-direktivet), lov av 14. juni 2002 om vern mot brann, eksplosjon og ulykker med farlig stoff og om brannvesenets redningsoppgaver og lov av 24. mai 1929 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr.

Forskriften regulerer de branntekniske forhold ved produktet, mens forskrift om elektrisk utstyr (feu) regulerer de elektriske forhold, jf. feu § 1.

Med hjemmel i brann- og eksplosjonsvernlovgivningen foreligger det en nasjonal godkjenningsordning utdypet i denne bestemmelse. Imidlertid pågår et arbeid med en harmonisert standard under byggevaredirektivet, med fremtidig krav til CE-merking i henhold til dette direktivet. Dette vil kunne medføre endringer i den nasjonale godkjenningsordningen.

Dagens typegodkjenning av røykvarslere foretas av Norges branntekniske laboratorium (NBL), en ordning som er delegert fra DSB. Røykvarslere som omsettes, skal være merket med et DSB-godkjenningsnummer 235-xxx.

NBL forvalter også de krav som settes til ionedetektorer med hensyn til stråling fra den radioaktive kilden. Bestemmelsene er fastsatt av Statens strålevern.

Før typegodkjenning skal røykvarslere typeprøves etter anerkjent standard. Prøvene skal utføres av anerkjent prøveinstans.

Med hver røykvarsler skal det følge en brukerveiledning på norsk med opplysninger om montering, sikker bruk og vedlikehold.

NBL fører liste over typegodkjente røykvarslere som tillates omsatt. Listen er tilgjengelig på NBLs hjemmeside og inngår også i Byggnormserien. Når en godkjenning av gitt grunn trekkes tilbake, medfører det at omsetning ikke lenger er tillatt. En tilbaketrekking får ingen innvirkning på allerede omsatte røykvarslere, med mindre tilbaketrekkingen skyldes svakheter på en detektortype. Tidligere godkjente røykvarslere som befinner seg i markedet, kan fortsatt benyttes så lenge det utføres regelmessig vedlikehold slik at detektorene er funksjonspålitelige.

For den elektriske delen av røykvarsleren gjelder sikkerhetskravene i feu § 10 samt bestemmelsene om elektromagnetisk forenlighet i feu §§ 25-29. Som dokumentasjon på at disse kravene er oppfylt, kreves samsvarserklæring som er en egenerklæring utarbeidet av produsenten, eller produsentens ansvarlige representant innen EØS-området, basert på en teknisk dokumentasjon. Dette bekreftes med påføring av CE-merket.

§ 9 – 2 Flyttbare apparater til oppvarming

Flyttbare apparater til oppvarming som forbrenner brannfarlige vare, må bare brukes under tilsyn i godt ventilert rom. Det er forbudt å bruke slike apparater i rom der mennesker sover, i forsamlingslokaler, overnattingssteder, sykehus og andre pleieinstitusjoner, omsorgsboliger, skoler, salgslokaler, lager m.m.

Med flyttbare apparater til oppvarming menes primært flyttbare parafinovner og flyttbare gassfyrte ovner. Parafinovner skal være typegodkjent av DSB, mens gassovner skal være sertifisert etter det europeiske gassapparatdirektivet og være CE-merket. Kravene som settes i denne paragraf, vil imidlertid også gjelde for andre typer flyttbare apparater som forbrenner brannfarlig vare, når disse brukes til oppvarmingsformål.

Flyttbart apparat som forbrenner brannfarlig vare, forbruker oksygen fra romluften og avgassene slippes ut i oppstillingsrommet. Det er derfor viktig at oppstillingsrommet har god ventilasjon med rikelig frisklufttilførsel. Slike apparater tillates ikke brukt i rom der mennesker sover, og bør heller ikke brukes i små rom. Apparat med gassbeholder skal ikke brukes eller oppbevares på loft eller i rom under terreng (rom hvor alle gulvets sider ligger under terreng).

For å påse at et apparat opprettholder korrekt forbrenning, at avstand til brennbare omgivelser forblir tilfredsstillende og at ventilasjonen er god, må apparatet bare brukes under tilsyn. Hyppigheten av tilsyn må vurderes i det enkelte tilfellet men bør foretas flere ganger per dag.

Eventuell bunnplate og distanseanordninger som medfølger et apparat, for å sikre minimumsavstand til brennbare omgivelser, skal alltid være påmontert ved bruk av apparatet. Apparatet må heller ikke tildekkes og det må ikke henges klær eller annet brennbart over. Apparatet må være sløkket og avkjølt før påfylling av brensel. Oppstilling, bruk og vedlikehold skal være i samsvar med bruksanvisningen. Apparatene er i tillegg merket med en rekke advarselssetninger, bl.a. om oppstilling og begrensninger i bruk.

Flyttbare varmeapparater som forbrenner brannfarlig vare, representerer en økt risiko når disse brukes i områder hvor det ferdes mange mennesker, i omgivelser hvor mennesker av ulike årsaker kan ha begrenset dømmekraft eller i områder hvor det av andre årsaker anses forbundet med fare å ta slike apparater i bruk. Forskriften forbyr derfor bruk av slike apparater i visse typer bygg.

Hvis man ved oppstilling av flyttbart apparat ønsker å skjerme det fra omgivelsene, kan dette gjøres ved å frigjøre en sikkerhetssone rundt apparatet ved hjelp av en fysisk sperre.

Kap 10. Avsluttende bestemmelser

§ 10 – 1 Tilsynsmyndighet

Sentral tilsynsmyndighet fører tilsyn med at bestemmelsene i forskriften blir overholdt.

Kommunen fører tilsyn på de områder som fremkommer uttrykkelig i denne forskriften.

Ved utøvelsen av tilsyn gjelder bestemmelsene i brann- og eksplosjonsvernlovens §§ 33-36.

Tilsynet går i praksis ut på at direktoratet fører tilsyn med at kommunene følger opp sine plikter etter forskriften, enten gjennom direkte tilsyn eller oppfølging gjennom årlig melding om brannvernet eller annen oppfølging på grunnlag av konkrete forhold. Kommunens plikter dekker, i tillegg til tilsynsvirkosomhet, den informasjons og motivasjonsvirksomhet som skal gjennomføres overfor allmennheten for å fremme forebyggende brannvern generelt.

Kommunene skal føre tilsyn med at eiere og virksomheter/brukere følger de bestemmelser som er gitt i forskriften. Lovens bestemmelser skal sikre at kommunens tilsynspersonell får de opplysninger som er nødvendige, skaffe seg adgang til tilsynsobjektene og eventuelt ta prøver. Plikten til å avgi rapport etter tilsyn er innarbeidet i forskriften.

§ 10 – 2 Klage

Departementet er klageinstans for vedtak fattet av sentral tilsynsmyndighet.

Sentral tilsynsmyndighet er klageinstans for vedtak fattet av kommunestyret. For øvrige vedtak truffet av kommunen gjelder forvaltningslovens § 28 annet ledd.

Klagebestemmelsene er tilpasset kommuneloven og forvaltningslovens alminnelige system.

I de tilfeller direktoratet fatter vedtak er departementet klageinstans.

I praksis er det bestemmelsens annet ledd som vil bli mest benyttet og må sees i sammenheng med delegeringsvedtak som er truffet i kommunen, jf. dimensjoneringsforskriften § 2-2 med veiledning.

I de saker hvor kommunestyret selv treffer avgjørelse er direktoratet klageinstans.

I de saker brannsjefen treffer avgjørelse etter delegert myndighet, er kommunestyret klageorgan.

§ 10 – 3 Reaksjonsmidler

Ved overtredelse av denne forskriftens bestemmelser eller vedtak fattet i medhold av den, gjelder bestemmelsene i brann- og eksplosjonsvernlovens §§ 37- 40 samt § 42.

Pålegg

Tilsynsmyndigheten, enten det er DSB eller kommunen, kan gi pålegg knyttet til saksområdet som de har plikt til å føre tilsyn med.

Slike pålegg fastsettes i samsvar med lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker av 10. februar 1967 (forvaltningsloven).

Pålegg er en ordre, et påbud om eller et forbud mot å foreta konkrete handlinger. Det knytter seg en del vilkår til bruken av pålegg som i denne sammenheng er hjemlet i brann- og eksplosjonsvernloven med forskrifter og i forvaltningsloven. Vilkårene i begge regelsettene må oppfylles for at pålegget skal være gyldig.

Sanksjonsmidler

Tilsynsmyndigheten har adgang til å gi pålegg, jf. brann- og eksplosjonsvernloven § 37. For vedtak som treffes i kommunene er det avhengig av delegeringsvedtak, jf. dimensjoneringsforskriften § 2-2 om hvem som er kompetent myndighet til å ilegge tvangsmulkt, tvangsgjennomføring, jf. brann- og eksplosjonsvernloven §§ 39 og 40. Ved vurderingen av om det skal gis tvangsmulkt, må det vurderes om tvangsmulkten står i forhold til den interesse den er satt til å fremme.

Kommunestyret kan delegere hele eller begrensede deler av myndigheten.

Det er ubetinget offentlig påtale for brudd på brann- og eksplosjonsvernloven. Dette innebærer at alle, inkludert tilsynsmyndighetene kan anmelde straffbare forhold til politiet, jf. § 42.

For tilsynsobjekter som ikke fyller lov og forskriftskrav, anses tvangsmulkt å være et praktisk og virkningsfullt sanksjonsmiddel for å sikre at brannvernet blir ivaretatt. Forbud mot bruk må benyttes der det er overhengende fare. Overhengende fare knytter seg til om det er uakseptabel personrisiko eller overhengende fare for brann. Virkemiddelet er særlig aktuelt i objekter hvor personsikkerheten ikke er ivaretatt og det er stor risiko for tap av liv, slik som i overfylte forsamlingslokaler, diskoteker og lignende.

§ 10 – 4 Fravik

Sentral tilsynsmyndighet kan fravike bestemmelsene i forskriften når særlige grunner foreligger. Det kan settes særskilte betingelser for slike fravik.

Fravik eller dispensasjon som var et mye brukt begrep, kan gis fra brannsikkerhetsbestemmelser hvis det foreligger særlige grunner. DSB har vært og vil fortsatt være meget restriktive med dispensasjoner. Økonomiske forhold vil i liten grad være en særlig grunn som kan gi grunnlag for varig fravik.

Fravik fra tekniske krav

Ved fravik fra tekniske krav (ref § 2-1) skal sikkerhetsnivået i objektet opprettholdes. Sikkerhetsnivået kan etableres ved teknisk bytte, ved at ett sikkerhetstiltak byttes ut med et annet som er tilnærmet likeverdig.

Ved en fornyet vurdering av objektet med byggemelding og behandling etter plan- og bygningsloven kan det benyttes dokumenterte løsninger, analyser eller delanalyser slik det er beskrevet under § 2-1 (se under § 5-1). Ved at TEK (§ 7-21) åpnet for alternative måter å oppnå sikkerhetsnivået på er det mindre aktuelt å gå inn på varige fraviksløsninger etter denne forskriften.

Organisatoriske forhold

Det vil i meget liten grad være aktuelt å gi fravik for organisatoriske forhold med mindre man finner tekniske løsninger som kan gi tilsvarende eller bedre sikkerhet.

§ 10 – 5 Ikrafttredelse, overgangsbestemmelser mv.

Forskriften trer i kraft 1. juli 2002.

Fra det tidspunkt forskriften trer i kraft oppheves følgende forskrifter:

- 1. Forskrift av 5. juli 1990 nr. 546 om brannforebyggende tiltak og brannsyn*
- 2. Midlertidig forskrift av 15. desember 1987 nr. 960 om brannvern mv.*
- 3. Forskrift av 15. januar 1998 nr. 33 om feiing og tilsyn med fyringsanlegg.*

Inntil kommunen har fattet nye delegasjonsvedtak i henhold til lov om brann- og eksplosjonsvern, og senest innen 31. desember 2002, er fullmakter til lokal gjennomføring lagt til brannsjefen med hjemmel i brann- og eksplosjonsvernlovens § 44. Dette gjelder ikke lovens § 7 tredje ledd, § 13 fjerde ledd og § 28 annet ledd hvor myndigheten er lagt til kommunestyret.

Vedlegg 1. Risikoanalyse og handlingsplan

Eksempel

Risikoforståelse i driftsfase:

Med risikoforståelse i driftsfase menes muligheten for at noe uønsket innen helse, miljø og sikkerhet kan skje og hvilke følger dette kan få.

Det dreier seg ikke bare om store branner/ulykker men også om små branntilløp og uhell som forekommer fra tid til annen.

Alle virksomheter må tilpasse alt brannsikkerhetsarbeid og HMS-arbeid for øvrig til de problemstillinger og risiki som finnes i virksomheten.

Lederen av en virksomhet bør sammen med sine medarbeidere foreta en kartlegging av brannrisikoen i driftsfasen. Med bakgrunn i kartleggingen bør det utarbeides en risikoanalyse samt handlingsplaner som har til hensikt å redusere eksisterende risiko.

Lag en risikoanalyse:

Skjema for risikoanalyse er et godt hjelpemiddel for de fleste virksomheter. Skjemaet kan også benyttes i større objekter. Utarbeid et skjema for hver avdeling.

Har din virksomhet betydelig brannrisiko, kan det hende at skjemaet ikke kan benyttes. Det vises bl.a. til NS 3901 "Risikoanalyse av brann i byggverk" med veiledning.

Skjema for risikoanalyse

1. Fyll ut skjema (lastes ned her)
2. Overfør til handlingsplanen i prioritert rekkefølge

<ul style="list-style-type: none"> • Sett inn kryss i hvert fagfelt for hver horisontale linje. • Multiplisere tallene over kryssene og før sammen opp under <i>produkt</i>. • Til slutt <i>prioriteres</i> under høyeste produktverdi. (Se de to eksemplene nederst.) <p>Arbeid og forhold i virksomheten som kan medføre risiko (farer og problemer)</p>	Sannsynlighet			Konsekvenser			produkt	prioritet
	Kan skje			Kan føre til				
	Har skjedd flere ganger	Har skjedd	Tenkelig	Død	Varig skade	Forbigående skade		
	3	2	1	3	2	1		
Eksempel 1: Sveising (varme arbeider)	x				x		6	1
Eksempel 2: Brann i elektriske produkter		x			x		4	2

Handlingsplan:

En handlingsplan skal være skriftlig og inneholde hva som skal gjøres, av hvem og når. Planen skal sikre at tiltakene blir gjennomført til avtalt tid. Derfor må en person få ansvar for å følge opp planen og sørge for at tidsfrister overholdes.

Eksempel på skjema for handlingsplan

<i>Firma:</i>				
<i>Deltatt i utarbeidelse:</i>				
<i>Dato:</i>				
<i>Plan gjelder for perioden:</i>				
<i>Forhold som kan medføre risiko</i>	<i>Tiltak</i>	<i>Frist for gjennomføring</i>	<i>Ansvarlig for gjennomføring</i>	<i>Kvittering for gjennomføring</i>

Å følge opp

- Etterse at tiltakene er gjennomført som planlagt
- Ble resultatet slik vi trodde? Hvis ikke må vi gjøre endringer og bli enige om nye tiltak og gjennomføring.
- Alle ansatte skal ha informasjon om hva som er gjort, hvordan og hvorfor.

Vedlegg 2. Forslag til lokal forskrift

Lokal forskrift om tilsyn med bygninger, områder m.m. i ..... kommune.

Fastsatt av ..... kommunestyre ....(dato)... med hjemmel i lov av 14. juni 2002 nr. 20 om vern mot brann,-eksplosjon og ulykker med farlige stoffer og om brannvesenets redningsoppgaver § 13, 4. ledd.

§ 1. Formål

Den lokale forskriften skal gjennom bestemmelser om tilsyn bidra til å forebygge brann i nærmere bestemte bygninger eller områder som ikke omfattes av brann- og eksplosjonsvernlovens bestemmelser om særskilte brannobjekter.

§ 2. Virkeområde

Den lokale forskriften gjelder følgende bygninger eller områder i kommunen:

...

.....

§ 3. Gjennomføring av tilsyn

Tilsyn med bygninger, områder som følger av § 2 skal gjennomføres hvert.... (frekvens).... år.

Gjennom tilsynet skal det vurderes om det er hensiktsmessig å la kravene til særskilte brannobjekt i forskrift om brannforebyggende tiltak og tilsyn gjelde helt eller delvis.

§ 4. Myndighet

Den myndighet som er tillagt kommunestyret (kan) delegeres til leder av brannvesenet.

§ 5. Pålegg

Kommunestyret kan gi pålegg om retting av avvik i henhold til gjeldende lovgivning eller gjennomføring av nødvendige sikringstiltak i medhold av brann- og eksplosjonsvernloven § 14.

§ 6. Klage

Vedtak truffet av kommunestyret/leder av brannvesenet etter delegert myndighet kan påklages i henhold til brann- og eksplosjonsvernloven § 41.

§ 7. Ikrafttredelse

Den lokale forskriften trer i kraft .....

Veiledning

Postboks 2014
3103 Tønsberg

Telf.: 33 41 25 00
Faks: 33 31 06 60

postmottak@dsb.no
www.dsb.no

